

Duisternis uit het oosten

*Goeroes, sekten en valse hoop
als voorlopers van de Antichrist*

dr. Utz Podzeit

Inhoud

Inleiding

Hoofdstuk 1 - Het ontstaan van de 'dialogoog' binnen de oecumene

Hoofdstuk 2 - Voorwaarden voor een dialogoog

Hoofdstuk 3 - Het klassieke hindoeïsme

Hoofdstuk 4 - De Godsdiensten van de volkeren

Hoofdstuk 5 - Iets over het neo-hindoeïsme

Hoofdstuk 6 - Hindoeïsme mystiek in het Westen

Hoofdstuk 7 - Het kruis van Golgotha: verzwegen in de dialogoog

Epiloog

Verklarende namen - en woordenlijst

Namen- en zakenregister

Uit het Duits vertaald door mej. drs. R.C. Vink

1^e uitgave: Vaassen, 1982

© herziene versie: Uit het Woord der Waarheid,

Met dank voor de verleende toestemming tot heruitgave

Inleiding

Op uitnodiging van de Oostenrijkse Studentenzending aan de Universiteit van Wenen heb ik op 24 januari 1980 een lezing gehouden over het onderwerp '**De dialoog met niet-christelijke godsdiensten**'. Wegens tijdgebrek moest ik tijdens de lezing diverse gedachten waar ik graag dieper op in zou zijn gegaan, in zeer beknopte vorm naar voren brengen. In dit boek heb ik de tijdens deze lezing behandelde thema's opnieuw aan de orde gesteld, en - ditmaal niet gebonden aan een bepaalde tijdslimiet - nader uitgewerkt. Met dit boek wil ik me enerzijds tot mensen wenden, die Jezus Christus als hun Heiland kennen. Het is vaak heel moeilijk de boodschap van het heil in Christus op effectieve wijze door te geven aan mensen die door oosterse gedachten en meditatievormen zijn beïnvloed. Voor broeders en zusters, die door de Heer met dergelijke mensen in contact gebracht worden, zal dit boek wellicht tot steun en inspiratie kunnen zijn.

Maar ik zou met dit boek ook mensen willen bereiken, die denken dat de oosterse filosofieën en godsdiensten een antwoord kunnen geven op hun dringende vragen naar de zin en het diepste wezen van ons menselijk bestaan. Zelf heb ik vele jaren heel beslist in deze mogelijkheid, dit vermogen van vooral de Indiase religies geloofd. De uitspraak van Arthur Schopenhauer, dat de Upanisaden (dat zijn heel oude religieuze teksten van het hindoeïsme) hem tijdens zijn leven tot troost strekten en hem ook tijdens zijn sterven vertroosting zouden geven, heeft een diepgaande invloed op mij uitgeoefend. Zozeer, dat ik aan de Universiteit van Wenen Sanskriet begon te leren, de taal waarin deze teksten geschreven zijn, zodat ik me op een wetenschappelijke manier met de geschriften van het hindoeïsme zou kunnen bezighouden. Maar wat mij toch in eerste instantie bezig hield was steeds opnieuw de vraag naar de diepste, uiteindelijke zin van het menselijk bestaan.

Ik bezocht yoga-cursussen, las talloze boeken over meditatiepraktijken uit het Verre Oosten en reisde tenslotte voor twee jaar naar India om het Hindoeïsme en de praktische uitwerking ervan concreet en van nabij te kunnen bestuderen. Ik werd lid van diverse religieuze genootschappen, b.v. van de Theosophical Society in Adyar. Toch zocht ik in het diepst van mijn hart steeds maar één ding: de ontmoeting met de levende God. Maar God schonk mij deze ontmoeting in India niet. Integendeel: tijdens de eerste weken van mijn verblijf aldaar verviel ik in een verlamd atheïsme, waartegen ik me wel wilde, maar niet kon verzetten. God hield de ogen van mijn hart dicht. Ik kon niet zien. Voor mij had God altijd alles vertegenwoordigd wat goed, zuiver, waar en mooi was. De koele gewelven van een kathedraal konden mij met hooggestemde, gewijde gevoelens vervullen. De katholieke missen, door grote componisten getoonzet (en uiteraard ook die van Johann Sebastian Bach), brachten mijn ziel in beroering: **Et resurrexit! Gloria! Gloria in excelsis Deo!** - de grote meesters van de muziek verstonden uitstekend de kunst om op het juiste moment pauken en heldere trompetten in te zetten. Maar hier, in deze Indiase omgeving, was dat allemaal van geen enkele betekenis meer. Ik kon niets moois ontdekken, niets verhevens, niets wat me aan God had kunnen herinneren.

Na een korte tijd van totale, drukkende duisternis in mijn hart keerde echter langzaam maar zeker mijn eigengemaakt en naar eigen inzicht gevormd geloof terug. En daarmee ook die bepaalde vorm van natuurlijke religiositeit die al tastend en voelend tot God probeert door te dringen. Zo nu en dan voelde ik echter dat ik ondanks mijn religiositeit mijlenver van God verwijderd was. Ik had er ook voortdurend behoefte aan, vroom te zijn, zo mogelijk vromer dan alle anderen. Ik deed daar ook oprecht mijn best voor, en wanneer iemand tegen mij zei - en die mensen waren er steeds weer - dat ik religieus was, dan voelde ik mij zeer geveid. Andersluidende uitspraken daarentegen kwetsten me hevig, en ik ervoer ze als een nederlaag en een krenking.

Maar voor alle nederlagen bestond wel het een of andere recept, en ik zette mijn religieuze inspanningen voort; ze werden zelfs steeds intensiever. Ook de moeilijkheden namen toe. Met grote volharding probeerde ik als leerling van **The Self-Realization-Fellowship** (Het Zelf-verwerkelijkingsgenootschap) God voor mijzelf reëel te maken. Behalve tot talloze Indiase goeroes bad ik ook tot Jezus Christus. Hij was voor mij een van de vele religieuze leiders. Het stond voor mij als een paal boven water: alle wegen leiden naar God. Christenen vond ik maar beperkte mensen, want die geloofden slechts in één enkele weg tot God. Dat vond ik natuurlijk te benauwd. Toch lag er naast

mijn muskietennet iedere avond een Bijbel. Die had ik uit Wenen meegebracht, en soms las ik erin. Maar ik scheen iets te missen, want veel teksten waren ontoegankelijk voor me; ik begreep ze niet. In ieder geval werd ik veel meer gesticht door andere godsdienstige geschriften; die stonden mij beter aan, omdat ze veel meer in overeenstemming waren met mijn eigen gedachten over God en de mensen. In de Bijbel las ik merkwaardig genoeg steeds opnieuw het gebed in het Mattheüsevangelie dat begint met de woorden: **'Onze Vader die in de hemelen zijt, Uw Naam worde geheiligd.'** Ik leerde het ook uit mijn hoofd.

Aan het einde van mijn verblijf in India was ik er een keer heel akelig aan toe; ik voelde me ellendig en verlaten tot in het diepst van mijn ziel, zoals iemand die is weggelopen van huis, terwijl hij het daar zo goed had kunnen hebben, en die terechtgekomen is tussen de schillen voor de varkens... Ik werd toen na een slechte nacht wakker, ik was wanhopig over mezelf en begon in mijn machteloze ellende zachtjes de woorden uit het Mattheüsevangelie te bidden... Toen nog eens, en nog eens. Ik zal die ogenblikken, waarin God in zijn barmhartigheid begon zijn licht in mijn zieke ziel te doen schijnen, nooit meer vergeten. Ik heb echt te doen met al die mensen die dit gebed steeds weer automatisch voor zich uit prevelen en het daarbij als het ware plichtmatig als kralen door hun vingers laten glijden. Ze weten niets van de kracht die in Gods Woord besloten ligt. Ik begon destijds te vermoeden hoe zinloos mijn eigen, menselijke religieuze streven was geweest - de troost die ik op dat moment ontving kwam niet uit mijzelf, vloeide niet voort uit mijn eigeninspanningen - die troost kwam van God. En hij bereikte mij op een moment dat ik er Hem niets, maar dan ook totaal niets voor in de plaats te bieden had. Maar ik was nog lang niet bereid om Gods Woord te aanvaarden als de waarheid en mijzelf te bezien in de spiegel van die waarheid.

India heet een religieus land te zijn. Veel mensen geloven tegenwoordig dat dit land de wereld een geestelijke boodschap te brengen heeft. Maar wij moeten niet zomaar zonder meer allerlei meningen en opvattingen overnemen, en wij moeten niet de één of andere trend of modieuze stroming volgen zonder op z'n minst enige moeite gedaan te hebben om het gebodene ook te onderzoeken. Veel dingen zijn misschien wel goed en aantrekkelijk verpakt, maar waar het op aankomt is de inhoud.

India is een land dat het stempel draagt van duizenden jaren oude godsdienstige tradities. Men stuit er in het leven van alledag voortdurend op religieuze zaken. Tndia blijft ondertussen het land waarin kooplieden en taxichauffeurs tijdens hun werk over godsdienstige kwesties en levensbeschouwelijke problemen discussiëren, waar politieke partijen elkaar in naam van de religie en met levensbeschouwelijke argumenten bestrijden, waar handelaars hun transacties en examenkandidaten hun antwoorden inleiden met het aanroepen van een godheid, waar boeren de ploeg en kantoorpersoneel de pen vereren . . . rozenkransen, stukken ijzer en kralenkettingen hebben niets aan hun kracht als afweermiddel ingeboet. Noch het kastenstelsel, noch de daaraan verbonden taboes, voedingsgewoonten e.d. hebben hun macht over de massa's verloren, al is er sprake van een zekere verzwakking.¹

Het religieuze gezicht van dit land vertoont vele schakeringen en facetten. Reusachtige tempelcomplexen zijn omgeven door bizarre tempeltorens, en voorzien van velerlei stenen beeldhouwwerken. Op de stenen vloer voor de ingang en binnen het tempelcomplex zitten Brahmanen, bloemenvlechtsters met hun manden vol geurige jasmijnbloesems waarvan ze guirlanden en kransen maken, kokosnoten- en sirihverkopers; anderen zitten er gehurkt om vruchten te verkopen of sieraden, of wat dies meer zij. Ook dieren die vereerd worden bevolken de tempels, of het nu olifanten of koeien zijn, apen of een pauw. In de buurt van de tempel liggen ommuurde tempelvijvers, zo nu en dan vol lotusbloemen en -bladeren. Aan een kant leiden brede stenen traptreden omlaag naar het water waarin de Hindoes zich onderdompelen voor hun rituele bad. Het water kan ook gebruikt worden om tijdens bepaalde festiviteiten het beeld van de godheid op een vlot te laten rondvaren.

Behalve dat soort festiviteiten kan men ook ceremonieën gadeslaan die dagelijks worden voltrokken. Een keer was ik in de buurt van de tempel in Triplicane in Madras, in de woning van een pandit. We

1 Jan Gonda, *Die Religionen Indiens*, Bd. 2: *Der jüngere Hinduismus*; Stuttgart 1963, pag. 254.

waren net met een of andere tekst bezig toen zich onder het gewone straatrumoer het doordringende snerpen van Indiase hobo's mengde, begeleid door ritmische slagen op diverse handtrommels. De muziek kwam steeds dichterbij. De pandit onderbrak zijn lectuur en opende de houten luiken die het interieur tegen de gloeiende zonnestrallen beschermden. Daardoor werd een godenbeeld zichtbaar, dat versierd was met een grote hoeveelheid bloemen. Het beeld maakte zijn dagelijkse rondgang op de schouders van een aantal dragers. Voorop bewogen zich de muzikanten op het ritme van hun muziek, in het midden troonde het godenbeeld en daarachter volgden een paar Brahmanen, in een geanimeerd gesprek gewikkeld. De mensen bleven aan de straatrand staan en sloegen met hun vlakke handen tegen hun gezicht. De pandit naast mij deed evenzo: als teken van verootmoediging en onderwerping, zoals hij mij verklaarde. De profeet Jesaja zegt: 'Zij schudden goud uit hun beurs en wegen zilver op een weegschaal. Zij huren een edelsmid, en die maakt er eeneen god van. Zij knielen, ook buigen zij zich ervoor neer. Zij nemen hem op de schouder, zij dragen hem en zetten hem op zijn plaats. Daar staat hij en van zijn plaats wijkt hij niet. Ja, roept emand tot hem, hij antwoordt niet, hij verlost hem niet uit zijn benauwdheid' (Jes. 46:6, 7).

Er bestaan echter ook talrijke kleinere, meestal heel bonte en in eenvoudige lijsten gevatte afbeeldingen van hindoe-godheden. Ze staan in Brahmaanse restaurants op een plank boven de ingang of hangen tegen de achterwand van armoedige marktkraampjes, vaak zij aan zij met afbeeldingen van Mahatma Gandhi, Ramakrishna of een andere religieuze leider. Voor de afbeeldingen liggen diverse voor de pūja gebruikte vegetarische gaven, zoals stukjes kokosnoot, rijst, ook wel bloemen en wat dies meer zijn. En wierookstaafjes verspreiden hun zoetige geur.

Op vele plaatsen op straat zitten schamel geklede kaartleggers, waarzeggers en handlezers gehurkt. Zij vormen een vanzelfsprekend en alledaags bestanddeel van het Indiase leven. De kaartleggers doen op de volgende manier zaken: vóór zich hebben ze een stapel bedrukte of beschilderde kaarten liggen, daarnaast staat meestal een kleine kooi met een bonte papagaai. Als er klanten komen gaat de kooi open, de papagaai stapt waggelend naar buiten en pikt met zijn dikke, kromme snavel een paar kaarten uit de hoop. Met de constellatie die daaruit voortkomt gaat de kaartlegger dan aan het werk.

De handlezers zijn al vanuit de verte te herkennen, want zij hebben hele grote, schematische afbeeldingen van handen voor zich uitgestald waarop geheimzinnige lijnen, getallen en letters zijn aangebracht.

Wie 's ochtends heel vroeg door de straten van Madras loopt, kan iedere keer weer gadeslaan hoe vrouwen de grond voor de ingang van hun huis met water besprenkelen en schoonmaken; vervolgens tekenen ze op de natte plek met wit poeder meer of minder kunstzinnig uitzierende ornamenten. Deze versieringen hebben een magische betekenis, want zij moeten de boze machten uit het huis weren. God zegt in zijn Woord: 'Onder u mag niemand gevonden worden die zijn zoon of zijn dochter door het vuur laat gaan, die waarzeggerij pleegt, die wolken duidt of aan wichelarij doet, die een tovenaars is, die bezweringen doet, die een dodenbezweerder of een waarzegger raadpleegt, of die bij de doden onderzoek doet. Want iedereen die zulke dingen doet, is een gruwel voor de Heere.' (Deut. 18:10-12).

Ik wil graag over een gebeurtenis vertellen die een bijzonder diepe indruk op me heeft gemaakt. Ik bezocht een keer met een Brahmaan het grootste tempelcomplex van Zuid-India, dat zich bevindt in Srinarigam, en wel ten tijde van het grote jaarlijkse tempelfeest. Bij die gelegenheid wordt het godenbeeld uit het *sanctum sanctorum* naar buiten gedragen en aan de menigte getoond. Ik had al talloze kleinere hindoe-plechtigheden en tempelfeesten op diverse plaatsen meegemaakt. Elk daarvan was op zijn manier heel specifiek en karakteristiek, of er nu een waterfeest georganiseerd werd waarbij men het godenbeeld op een versierd vlot op de tempel-vijver liet rondvaren ten aanschouwen van de op de stenen trap naar het water opgestelde mensenmenigte, of dat er een kleurrijke processie op reusachtige olifanten werd gehouden, of een pūja ten behoeve van de slachtoffers van een stormramp buiten op het land. De indrukken die ik in Srinarigam opdeed stelden dat alles echter ver in de schaduw.

Toen we aankwamen heerste er al een drukte van belang. De gebruikelijke handelaars en marskramers hadden hun plaatsen op de grond ingenomen en hun waren uitgestald; kraampjes boden verversingen aan: zoetigheden of van die grote, groene kokosnoten. Wij betraden het reusachtige tempelcomplex via één van de enorm hoge tempelpoorten en liepen er doorheen. Door

zijn talrijke woningen en huizen van de Brahmanen leek het complex in eerste instantie meer op een klein dorp. Na verloop van tijd bereikten we het binnen-gedeelte van de tempel. Daar had zich al een zeer grote mensenmenigte verzameld en de Brahmaan, die me tot op dat punt had begeleid, zei plotseling dat ik op deze speciale plaats moest blijven staan wachten - God zou hier heel binnenkort voorbijkomen. Toen verdween hij. Ik was lichtelijk geamuseerd door zijn manier van uitdrukken en besloot te wachten, ondanks de mensenmassa, die me langzaam plat dreigde te drukken. Maar toen kwam er plotseling beweging in de menigte, en een merkwaardige soort opwinding maakte zich ervan meester. Vanuit het binnenste van een van de hallen zag ik de oorzaak van al die beroering naar buiten komen: Ranganatha, het godenbeeld van de tempel, werd langzaam, stap voor stap door de menigte gedragen, bevestigd op lange stangen die op de schouders van verscheidene mannen rustten. Toen het godenbeeld naderde en steeds dichterbijkwam, met een griezelig-dynamische traagheid en stilte, raakten de mensen om mij heen, mannen en vrouwen, jonge en oude mensen, en ook kinderen, steeds heviger in extase . . . de klanken en de rochelende geluiden die ze in hun opwinding uitstieten griften zich diep in mijn bewustzijn . . . Eén ogenblik lang ging er een gedachte door mijn hoofd: dat is werkelijk God - het was alsof ik één moment lang meegezogen werd in de draaikolk van de gebeurtenissen om mij heen. Maar het volgende ogenblik was ik weer helemaal de toeschouwer, en ik verbaasde me over de macht die een gesneden beeld kon uitoefenen.

Ik ben ervan overtuigd dat iemand zich niet zomaar aan een heidense godsdienst kan blootstellen zonder dat de machten die erachter schuilgaan serieus zullen proberen hem in zijn greep te krijgen. Achter de afgodendienst schuilen demonische machten, en deze machten der duisternis strijden om iedere individuele mensenziel. Deze machten oefenden nog bij drie andere gelegenheden hun zuigende kracht op mij uit, en ik was mij daarvan helder bewust. Dat waren drie momenten waarop ik met de godsdienst van het hindoeïsme werd geconfronteerd, niet vanuit een veilige academische afstand, maar met de uitdagende directheid van een keuze waarbij de inzet mijn totale persoonlijkheid was. De eerste van die ervaringen had ik in de tempel van Cidambaram. In één tempel werden hier twee goden vereerd, namelijk Visnu en Siva. In het aan Visnu gewijde deel van de tempel vond, terwijl ik al fotograferend en om mij heen kijkend rondliep, juist een pūja plaats.

Een hindoe-priester deelde gekleurd poeder uit dat de deelnemers aan deze pūja vervolgens op een heel bepaalde manier als teken van verering van hun god op hun voorhoofd aanbrachten. Plotseling reikte hij ook mij het poeder toe en spoorde mij met een uitnodigend gebaar aan het voorbeeld van de hindoes te volgen. Ik had toentertijd geen reden om het niet te doen, ik stond erg open voor de hindoes, en hun godsdienstige praktijken waren mij sympathiek. En toch werd ik er door een heldere en duidelijke innerlijke waarschuwing van weerhouden. Ik bedankte en liep door. In een dergelijke situatie kwam ik voor de tweede maal terecht in de geboortetempel van de grootste religieuze leider van de Srivais-navas, Ramanuja. Deze tempel bevindt zich in een klein dorp in Tamilnadu en zou voor de hindoes eigenlijk volslagen onbelangrijk zijn, ware het niet dat de naam Ramanuja eraan verbonden was. Ik was helemaal alleen, toen ik binnen in de tempel voor een gesloten ijzeren hek kwam te staan dat de toegang tot het *sanctum sanctorum* versperde. Even bleef ik bij het hek staan, in diep gepeins verzonken. Ergens vanuit mijn binnenste kwam de gedachte boven: deze poort zal voor je opengaan en je de vrije toegang tot God verlenen als je volledig hindoe wordt en de god Visnu vereert. Maar het volgende ogenblik glimlachte ik over mijn hele gezicht, en in mijn hart luidde het antwoord duidelijk en beslist: **nooit!**

En ook ditmaal was dat antwoord niet van mijzelf afkomstig.

En tenslotte was er de uitnodiging bij het gezin van een van mijn beste vrienden in India, met wie ik maandenlang dagelijks in het Tamil-departement aan de universiteit van Madras op wetenschappelijk gebied had samengewerkt. Hij was een hindoe, en op de bewuste dag werd er net een van de talloze hindoe-feesten gevierd. De familie ontving mij heel hartelijk, en vóór wij op de stenen vloer gingen zitten om de maaltijd te gebruiken voltrokken ze de pūjH naar aanleiding van het feest. Voor het bontgekleurde godenbeeld werden wierookstokjes en vegetarische gaven uitgespreid. Ik sloeg de ceremonie vol belangstelling gade. Tenslotte wierp iedereen zich voor het godenbeeld plat op de grond en boog diverse malen. Opnieuw welde er een gedachte in mij omhoog: verenig je met hen, doe hen een plezier en werp je nu op dit moment ook voor hun goden neer. En opnieuw kreeg ik van binnen een duidelijk bevel dat ik het niet moest doen - ik bleef overeind staan. En ik wist op dat moment niet precies waarom ik mijn vrienden dat plezier niet had gedaan.

Het was de beschermende hand van God, die mij in al die situaties heeft bewaard. Dat vervult me met diepe dankbaarheid, want op die ogenblikken had mijn leven een heel andere wending kunnen nemen. Maar de Here heeft mij bewaard, hoewel ik toen nog helemaal niet het voorrecht had Hem als zodanig te kennen. God heeft de Zijnen voor de grondlegging der wereld uitverkoren. Ieder menselijk denken en begrijpen stuit hier op een grens. Er zijn dingen, die alleen nog het geloof kan bevatten.

Ik houd oprecht van mijn hindoe-vrienden. En tegenwoordig mag ik voor hen bidden dat God in hun harten het éne ware Licht zal doen opgaan. Opdat in hen de lichtglans moge schijnen van de kennis van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus. 'Het volk dat in duisternis gezeten is, heeft een groot licht gezien, en voor hen, die gezeten zijn in het land en de schaduw des doods, is een licht opgegaan' (Matth. 4:16).

Om het licht te zien, en opdat het licht zal kunnen opgaan, is één ding nodig: bekering. De Here Jezus zegt: 'Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen' (Matth. 1:17). Maar hoe moeilijk is het voor een godsdienstig mens, in te zien dat hij berouw, vergeving en verlossing nodig heeft, terwijl hij toch zo vroom en godsdienstig is, en zulke verstandige gedachten heeft, en zulke goede werken doet! Alleen de Heilige Geest en de werking van Gods levende Woord kunnen ons duidelijk maken dat wij, ook al zijn we nog zo godsdienstig, van God gescheiden zijn. De Indiërs zijn heel religieus. Ze zijn ook arm en behoeftig, en ze hebben honger. Maar hun ware nood is de geestelijke nood.

Voor ik naar India was gegaan had ik veel gelezen en me veel met India beziggehouden. Maar toch was alles heel anders vanaf het ogenblik dat ik de eerste concrete indrukken opdeed. Toen ik op het vliegveld van Madras was geland, had ik er nog geen idee van wat er achter de muren van het gebouw van de luchthaven op mij wachtte. Wat daar op me af kwam was zó radicaal anders - vreemd en onbegrijpelijk. De armoede, de honger, de zieke mensen, de overvolle straten, het lawaai, de sloppenwijken, de pasgeboren kinderen op de trottoirs ... Ik kan me goed verplaatsen in de gevoelens en ervaringen van die verwende jonge vorstenzoon genaamd SiddhSrta Gautama, die later Boeddha werd genoemd; in wat er in hem omging toen hij de beschermende muren van zijn vaderlijk paleis verliet en op de straten van het dagelijks leven van India begon rond te wandelen. Wat hij zag maakte hem volledig van streek: lelijke oude mensen, stervenden, reutelende, verminkte, broodmagere hongerlijdende gestalten, mismaakten, lepralijders... Ik kan heel goed begrijpen dat de jonge prins begon te zoeken - en met hem vele anderen - en dat hij een uitweg uit het dilemma wilde vinden.

Menselijke inspanningen op religieus gebied gaan niet over rozen, want de zonde zit diep in ons vlees. Zo diep, dat niemand, geen enkel mens, haar uit eigen kracht kan overwinnen. We kunnen onszelf misschien heel lang van alles wijsmaken over onze toestand, maar de zonde in ons kunnen we nooit overwinnen. God weet dat, en heeft ons een weg uit dat dilemma getoond: **zijn** weg.

Mijn hart heeft lang naar een ontmoeting met de levende God verlangd. Maar God heeft mij die ontmoeting niet in India geschonken. Toen ik uit India terugkeerde zat ik vol grootse plannen en verwachtingen voor de toekomst. Maar God nam mijn leven in zijn hand. Toen ik om ongeveer vier uur 's ochtends op het vliegveld Schwechat bij Wenen was geland, had God daar al twee engelen in de gestalten van broeders in Christus opgesteld. Ze stonden op me te wachten, en ik had niet het minste vermoeden dat kort daarop mijn leven een beslissende wending zou nemen. De beslissende ontmoeting met God vond plaats op dat moment van mijn leven waarop God door zijn Woord tot mij sprak en mij de ogen opende over mijn toestand.

De Bijbelse wedergeboorte vindt plaats op het ogenblik waarop het als in een flits door ons heen gaat, en we geschrokken vaststellen dat God bestaat en dat Hij ons kent, door en door, en dat we voor Hem, de Heilige en Rechtvaardige, niet kunnen bestaan. Niet **wij** zijn het, die een gebrekkige Godskennis of Godserving opbouwen, maar het is omgekeerd: God treedt in ons leven. Niets hangt op dat ogenblik van onszelf af. Ik was steeds van opvatting geweest dat er in mij veel goeds stak, veel dat de moeite waard was, maar God opende mij de ogen, met behulp van zijn heilig Woord, dat Hij ons juist voor dit doel in zijn genade heeft geschonken: 'Er is niemand rechtvaardig, ook niet één, er is niemand die verstandig is, er is niemand die God zoekt. Allen zijn afgedwaald, samen zijn zij nutteloos geworden. Er is niemand die goeddoet, er is er zelfs niet één' (Rom. 3:10-12). Enkel en

alleen de Bijbel is in staat de harde schaal van ons zondige wezen te doorbreken, de Heilige Geest van God in ons hart binnen te leiden en ons het ware zondebesef te geven. De grootste zonde van de christenheid is, dat zij dit enige middel tot redding van verloren zondaars heeft veronachtzaamd en er vleselijke inzetten voor in de plaats heeft gesteld. Gods Woord, de Bijbel, is Gods unieke middel om mensen van zonde te overtuigen.

Ik had steeds gedacht dat ik tot de verstandige, intelligente en beschaafde mensen behoorde. Ik hechtte grote waarde aan keurige omgangsvormen. Toen trof Gods Woord mij met de volle scherpte van het Goddelijk oordeel: 'Want de toorn van God wordt geopenbaard vanuit de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van de mensen, die de waarheid in ongerechtigheid onderdrukken, omdat wat van God gekend kan worden, hun bekend is. God zelf heeft het hun immers geopenbaard. Want de dingen van Hem die onzichtbaar zijn, worden sinds de schepping van de wereld uit Zijn werken gekend en doorzien, namelijk én zijn eeuwige kracht en Zijn Goddelijkheid, zodat zij niet te verontschuldigen zijn. Want zij hebben, hoewel zij God kennen, Hem niet als God verheerlijkt of gedankt, maar zij zijn verdwaasd in hun overwegingen en hun onverstandig hart is verduisterd. Terwijl zij zich uitgaven voor wijzen, zijn zij dwaas geworden, en hebben zij de heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen door een beeld dat lijkt op een vergankelijk mens, op vogels en op viervoetige en kruipende dieren. Daarom heeft God hen in de begeerten van hun hart overgeven aan de onreinheid om hun lichamen onder elkaar te onteren. Zij hebben de waarheid van God vervangen door de leugen, en het schepsel vereerd en gediend boven de Schepper, Die te prijzen is tot in eeuwigheid. Amen' (Rom. 1:18-25).

Een wereld stortte ineen. Ik was ten diepste geschokt. God was aanwezig. Hij zag mij, en **doorzag** mij, als onomkoopbaar Rechter. Het was vernietigend. Maar God laat ons niet alléén, op dat verschrikkelijke ogenblik waarop alles ineenstort door de werking van de Heilige Geest en door zijn Woord, de Bijbel. Genadig zendt Hij op datzelfde ogenblik zijn licht - Jezus Christus. Hij toont ons het reddende anker, het enige veilige houvast, wanneer alles verloren schijnt. Gods Zoon, door de Vader in zijn liefde tot de wereld gezonden, is de enige Rechtvaardige, die voor mij het gericht van God over mijn zonden op Golgotha heeft gedragen. 'Hem, die geen zonde kende, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden: gerechtigheid van God in Hem'. De liefde van God roept ons op: 'Kom dus tot inkeer en bekeer u, opdat uw zonden uitgewist worden en er tijden van verkwikking zullen komen' (Hand. 3:19). En: 'Geloof in de Here Jezus en u zult behouden worden'. Gelukkig wie op dit beslissende ogenblik 'ja' tegen Jezus Christus zegt! Redding, heerlijkheid, eeuwige gelukzaligheid (hoe groot de aanvechtingen en beproevingen ook mogen zijn die God ons zendt) en eeuwig leven vallen hem ten deel.

Ik heb leren beseffen, hoe moeilijk en moeizaam het dikwijls gaat, als iemand probeert zélf tot God te komen. Ik heb lang gezocht. Ik ken de verheven gedachten, het diepe, hevige verlangen naar God, het extatische geluk, dat op sommige momenten opvlamt wanneer je denkt dat de ziel één wonderbaarlijk ogenblik lang met God in aanraking is. Ik ken ook de diepe wanhoop en het terugvallen in een wereld die van God niets wil weten. Maar dat alles smelt totaal weg, verliest volkomen iedere betekenis op het moment waarop God Zich ontfermt en ons tegemoet komt, en ons de ontmoeting met Hem schenkt. En God ontmoet ons mensen alleen maar zoals Hij het wil: in Jezus Christus, In het licht van de ontmoeting met de Levende God blijft alleen dat bestaan wat van God is. en moet alles vergaan wat uit ons mensen is.

Hoofdstuk 1

Het ontstaan van de 'dialogoog' binnen de oecumene

New Delhi 1961

Op de derde Algemene Vergadering van de Wereldraad van Kerken in 1961 in New Delhi werd voor het eerst het concept van de 'dialogoog' ingevoerd, 'die als een nieuwe vorm van "communicatie" door middel van het geloof werd beschouwd en die de tot dan toe gebruikelijke vorm van de evangelisatie als verkondiging van het Evangelie begon te verdringen.² In de tijd van de koude oorlog begon zich al een geleidelijke mentaliteitsverandering af te tekenen in de houding van de Wereldraad van Kerken ten opzichte van de heidense godsdiensten en de ideologieën, vooral ten opzichte van het communistische systeem. Deze verschuiving van een duidelijke antithese naar de neutraliteit mondde tenslotte in 1961 uit in het concept van de 'dialogoog'. Wat in de jaren dertig nog volslagen onmogelijk zou zijn geweest werd in 1961 in New Delhi een historisch feit.

Het hoofdthema van de tweede wereldkerkenconferentie voor praktisch christendom in 1937 in Oxford was nog 'de strijd op leven en dood tussen het christelijk geloof en de wereldlijke en heidense stromingen van onze tijd'³ geweest. Men onderkende het pseudo-religieuze, ja zelfs demonische karakter van ideologieën van linkse of rechtse signatuur. Men onderkende dat de ideologieën hun pretenties met nietsontziende intolerantie en op gewelddadige wijze probeerden door te drijven, en dat de klassenloze maatschappij resp. de natie op de plaats van God werd gesteld. Men wees deze pretenties zeer nadrukkelijk van de hand en verwierp ze als zijnde onaanvaardbaar voor de christelijke kerk.⁴ Zowel het nationaal-socialisme als het communisme werden door 'Oxford' ondubbelzinnig veroordeeld. De kerken moeten 'steeds opnieuw die elementen in de feitelijke ontwikkeling van het communisme afwijzen, die duidelijk in strijd zijn met de christelijke waarheid: het utopisme, dat op een vervolmaking van het menselijk bestaan door de natuurlijke loop der geschiedenis hoopt, en aanneemt dat het verbeteren van sociale voorzieningen automatisch een verbetering van de mens als persoonlijkheid met zich mee zal brengen; het materialisme, dat alle zedelijke en religieuze idealen herleidt tot economische behoeften en verhoudingen; en tenslotte de geringschatting van de waarde van het individu, ten aanzien waarvan het communisme zich weliswaar wél in theorie, maar niet in de praktijk van andere totalitaire bewegingen van onze tijd onderscheidt.⁵

Het is een lange weg geweest van 'Oxford' naar 'New Delhi', maar wel een die in verbazingwekkend korte tijd is afgelegd. Uiterst opmerkelijk is, dat in New Delhi de Russisch-orthodoxe Kerk en de overige (niet Rooms-katholieke) kerken uit de oostblokstaten zijn toegetreden tot de Wereldraad van Kerken, en dat vanaf dat ogenblik de oecumenische kritiek jegens het communisme vrijwel heeft opgehouden te bestaan, zoals van vele zijden is opgemerkt.

Vervalsing van het Woord van God

Opmerkelijk is ook de ontwikkeling van de theologie na 'New Delhi'. Vermaat⁶ geeft een kort overzicht: Dat de Bijbel verwijst naar het hiernamaals wordt verworpen in de publicatie 'De wereldlijke betekenis van het Evangelie' van Paul M. van Buren. Mensen als Thomas Altizer, Kenneth Hamilton en Dorothee Sölle verkondigen dat God dood is en introduceren een nieuwe gerichtheid op het hier-numaals. Anderen op hun beurt, zoals Jürgen Moltmann of Harvey

Cox zijn beïnvloed door marxistische denkbeelden en eisen de betrokkenheid van het christendom bij de wereldrevolutie. Vermaat is van mening, dat de jaren zestig een revolutie in de theologie hebben gebracht waaruit de 'theologie van de revolutie' werd geboren.

2 J.A.E. Vermaat *Die Ökumenische Bewegung und die Ideologien* (1925-1975); in: *Ideologien, Herausforderung an den Glauben*, hrsgg. v. P. Beyerhaus; Bad Liebenzell 1979, pag. 37-54.

3 Joseph Oldham (Hrsg.): *Kirche und Welt in ökumenischer Sicht*. Bericht der Weltkirchenkonferenz von Oxford über Kirche, Volk und Staat; Genève 1938; pag. 12 (geciteerd bij J.A.E. Vermaat).

4 Oldham, pag. 57f.

5 Oldham, pag. 169.

6 a.w., pag. 45.

Het propageren van de idee van samenwerking met ideologieën en andere godsdiensten

Eén man heeft zich in deze jaren in het bijzonder als voorman van de oecumenische beweging geprofileerd: dr. M.M. Thomas, een Indiase leek die dialogen wilde voeren waarbij op de achtergrond duidelijk de gedachte aan een samenwerking met ideologische systemen aanwezig was. Hij propageerde 'een gemeenschappelijke loyaliteit van christenen en niet-christenen ten aanzien van de menselijke waarden, en een samenwerking ter verwezenlijking van de maatschappelijke doeleinden waarin deze waarden tot uitdrukking worden gebracht.'⁷ Tijdens de tweede vergadering van de Commissie voor Wereldzending en Evangelisatie van de Wereldraad van Kerken in 1963 in Mexico City werd onder invloed van M.M. Thomas het begrip dialoog zo uitgebreid dat het ook de ideologieën omvatte. De tot op dat ogenblik ingenomen frontstelling werd opgegeven, en van nu af aan worden de dialoog en de samenwerking met seculaire ideologieën nagestreefd. Op de Geneefse conferentie van 1966 voor kerk en maatschappij spreekt Thomas van een 'nieuwe oecumenische visie' en van de 'nieuwe geest van de dialoog'. In zijn eigen woorden: 'Wij zetten ons dus niet in voor een christelijke cultuur, maar voor een open, gesecculariseerde, pluralistische cultuur, die open staat voor de inzichten van vele geloofsrichtingen, inclusief die van het christelijk geloof.'⁸

De kerk als teken van de eenheid der mensen, de broederschap van alle mensen

Maar de ontwikkeling zet zich nog verder voort: tijdens de vierde plenaire vergadering in Uppsala in 1968 wordt de idee van de 'eenheid der mensheid' in de oecumenische beweging geïntroduceerd.⁹ Dat had wederom een 'oecumenisme in bredere zin' tot gevolg: de kerk wordt nu gezien als een teken van de komende eenwording van de mensheid.¹⁰ De idee van een 'broederschap van alle mensen' duikt voor het eerst op binnen de oecumene.¹¹ De Wereldzendingconferentie in Bangkok in 1973 onder de nieuwe secretaris-generaal van de Wereldraad van Kerken, Philip Potter, houdt aan deze denkbeelden vast en spreekt van de noodzaak van de dialoog als middel om de 'wereldgemeenschap' te bereiken. Daarvan spreekt ook het rapport van de voorbereidingscommissie voor de vijfde Algemene Vergadering in 1975 in Nairobi: deze vergadering moest 'ondubbelzinnig tot uitdrukking brengen dat de wereldwijde gemeenschap van christenen openstaat voor alle culturen, godsdiensten en ideologieën.'

En verder: 'De strijd voor de bevrijding van de mensheid uit haar elementaire onvrijheid en het ijveren voor een wereldgemeenschap is alleen denkbaar, wanneer de inspanningen en de rijkdommen van alle geloofsrichtingen, culturen en ideologieën daarbij betrokken worden.'¹² De oecumene bewandelt een steeds bredere weg en is uit op de eenheid van alle mensen. Deze doeleinden van de oecumenische beweging komen duidelijk in bepaalde formuleringen tot uitdrukking, zoals bijvoorbeeld deze: 'In vroeger dagen is het doel van de oecumenische beweging het afbreken van de confessionele barrières en het herstel van de eenheid der kerk geweest. **Tegenwoordig** moet het oog gericht worden op nieuwe scheidslijnen, die van **ideologische** en culturele aard zijn.'¹³ In Nairobi 1975 wordt dan in preken, liederen en gebeden Christus als de grote 'Vereniger' van de mensheid geprezen, en daar zijn dan alle menselijke godsdiensten en ideologieën bij inbegrepen. M.M. Thomas vraagt: 'Wanneer wij ja zeggen tegen onze in Christus gegeven gemeenschappelijke menselijkheid, kunnen wij dan niet samen met mensen van alle godsdiensten en ook met niet-gelovigen werken aan een humane, wereldlijke cultuur en maatschappij, ja zelfs aan een wereldlijk humanisme, dat openstaat voor de inzichten van alle godsdiensten en ideologieën en gekenmerkt is door de ware menselijkheid van Jezus Christus?'¹⁴

De enige maatstaf: Gods Woord, de Bijbel

Deze vraag van dr. Thomas zou ik zo willen laten staan. Een betrouwbaar antwoord op die vraag kan alleen Gods Woord, de Bijbel, geven.

7R.K. Orchard (ed.), *The Ghana Missionary Council of the International Missionary Council* (1958); London 1958, pag. 24.

8Hanfried Krijger (Hrsg.), *Appell an die Kirchen der Welt*. Dokumente der Weltkonferenz für Kirche und Gesellschaft; Stuttgart/Berlin; 1967, pag. 81.

9N. Goodall/W. Müller-Römheld (Hrsg.): *Bericht aus Uppsala 1968*; Wereldraad van Kerken Genève 1968, pag. 15.

10*Bericht aus Uppsala*, pag. 15.

11*Bericht aus Uppsala*, pag. 63.

12*Rapport van de Voorbereidingscommissie* /, epd-Dokumentation 35/1973, pag. 95.

13*Study Encounter*, 84, Deel XI, Nr. 4, pag. 2.

14*Bericht aus Nairobi*, 75, pag. 246.

Wij menen, dat binnen de oecumene krachten aan het werk zijn waarvan wij ons als christenen duidelijk moeten distantiëren. De enige richtlijn en de enige bron van inzicht voor ons is Gods Woord en de wil van God, die in zijn Woord zichtbaar wordt. Gods Woord spreekt nergens van een broederschap van alle mensen en van een wereldgemeenschap, maar Gods Woord zegt: 'Vorm geen ongelijk span met ongelovigen, want wat heeft gerechtigheid gemeenschappelijk met wetteloosheid, en welke gemeenschap is er tussen licht en duisternis? En welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial? Of wat deelt een gelovige met een ongelovige?... Ga daarom uit hun midden weg en zonder u af, zegt de Heere . . .' (2 Kor. 6:14, 15, 17).

Ook is Jezus Christus geenszins de Vereniger van de mensen. Hij is hun Heiland, en Hij heeft zijn leven gegeven voor alle mensen. Maar juist dit feit verdeelt de mensen in twee onverenigbare groepen. 'Denk niet dat Ik gekomen ben om vrede te brengen op de aarde; Ik ben niet gekomen om vrede te brengen, maar het zwaard. Want Ik ben gekomen om tweedracht te brengen tussen een man en zijn vader, en tussen een dochter en haar moeder, en tussen een schoondochter en haar schoonmoeder' (Matth. 10:34,35). Het Kruis verdeelt de mensen voor eeuwig in licht en duisternis, in verlost en verlorenen.

Wij willen duidelijk op het standpunt blijven staan, dat een 'dialogue' voor ons nooit een middel tot syncretistische doeleinden kan zijn, ook niet voor enigerlei vorm van samenwerking of verkeerde denkbepelden over partnerschap. Wij zijn ervan overtuigd dat de christelijke boodschap alleen dan krachtig en doeltreffend verkondigd kan worden wanneer de Kerk haar door God gewilde plaats inneemt en zich duidelijk verre houdt van iedere wereldse vermenging. Zij zal dat in deze dagen van afval, waarin haar kracht slechts gering is, doen door Gods Woord te bewaren en de Naam van de Here Jezus, die in het grote huis der christenheid al tot een vreemde is geworden, niet te loochenen. Wanneer dus hierna het woord dialoog wordt gebruikt, gebeurt dat niet in oecumenische zin. De échte dialoog, in de zin waarin ik dat woord zou willen gebruiken, het gesprek met mensen van een ander geloof of met ongelovigen, kan een heel geschikt middel zijn om de boodschap van het heil in Christus door te geven. En daarom zou ik hierna het een en ander willen bijdragen tot deze 'dialoog', zoveel als de Here mij heeft laten zien. Wat we onder een echte dialoog moeten verstaan, en hoe we er ons op doelmatige wijze van kunnen bedienen, maar ook, waar de grenzen van de dialoog bereikt zijn: niet altijd of met iedereen zal een dialoog mogelijk zijn.

Wij leven tegenwoordig in een tijd waarop het woord van Jesaja helemaal van toepassing is: '... want zij zijn vol goddeloosheid uithet Oosten en zij duiden wolken, net als de Filistijnen en met buitenlanders slaan zij de handen ineen' (Jes. 2:6). **'Geheel beïnvloed door datgene wat uit het Oosten komt'** - de Indiase godsdienstige groeperingen en sekten hebben de laatste jaren een grote vlucht genomen - de mensen stellen zich massaal open voor de invloeden die daarvan uitgaan. Jesaja zegt: 'Hun land is vol afgoden' (Jes. 2:8). En: 'De hoogmoedige ogen van de mensen zullen neergeslagen worden, en de trots van de mannen zal neergebogen worden' (Jes. 2:11). Wij kunnen als christenen alleen wegwijzers zijn als wij getuigen van de liefde van Christus, die ons leven heeft veranderd en vernieuwd. En we mogen bidden dat God in zijn genade dit wonder van vernieuwing door wedergeboorte ook in onze naaste zal bewerken - meer dan een bijdrage in deze richting wil dit boek niet zijn.

Hoofdstuk 2

Voorwaarden voor een dialoog

'U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En het tweede, hieraan gelijk, is: U zult uw naaste liefhebben als uzelf' (Matth. 22:37-39).

1. Liefde

De apostel Paulus zegt in 2 Kor. 5: 'Nu wij dus deze vrees voor de Heere kennen, bewegen wij de mensen tot het geloof . . .' En in aansluiting daarop: 'Want de liefde van Christus dringt ons' (de verzen 11 en 14). De apostel Paulus kende de **vrees** voor de Heere: hij wist dat het verschrikkelijk is om in de handen van de levende God te vallen. Tegenwoordig spreekt men in veel christelijke kringen voortdurend over liefde, en in het bijzonder over naastenliefde. Maar dat is een liefde die is losgemaakt van de vrees des Heren en die daardoor vleselijk is geworden. De liefde die tegenwoordig van alle kanten wordt gepredikt en verkondigd is een menselijke, aardse liefde, niet langer de Goddelijke liefde die van boven komt. God is heilig en God is rechtvaardig. Nooit kan Hij ook maar met de minste geringste zonde iets van doen hebben. God beantwoordt de zonde van de mens steeds met zijn oordeel. Daarin wortelt het ontzag voor God, de vrees voor God: God zal over onze zonde oordelen. Dit oordeel is onontkoombaar en kan door geen enkele theologie, hoe geleerd deze naar menselijke maatstaven ook mag zijn, opzijgeschoven en met argumenten weggeredeneerd worden. De apostel Paulus zegt verder: 'De liefde van Christus dringt ons.' De christelijke liefde is door sommigen niet alleen losgemaakt van de vrees voor de Heere, maar ook van **de liefde van Christus**. De liefde van God en de liefde van Christus hebben zich op Golgotha geopenbaard, daar, waar God zijn Zoon tijdens drie uren van duisternis in onze plaats heeft geoordeeld en in het stof van de dood heeft doen neerzinken. 'God is liefde. Hierin is de liefde van God aan ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft, opdat wij zouden leven door Hem. Hierin is de liefde, niet dat wij God lief hebben gekregen, maar dat Hij ons liefhad en zijn Zoon zond als verzoening voor onze zonden' (1 Joh. 4:8-10).

De genade Gods heeft ons de ogen geopend; wij mogen de waarheid kennen. Maar wij zullen nooit vergeten en vol ootmoed gedenken: eens 'waren ook wij onverstandig, ongehoorzaam, dwalend' (Tit. 3:3). Het is alleen de genade die God ons heeft geschonken, die maakt dat wij nu verstandig en gehoorzaam zijn en niet meer dwalen. En hoezeer hebben we iedere dag opnieuw de Goddelijke genade nodig om deze weg te blijven bewandelen. Alleen Hij draagt ons door alle gevaren heen. Vervult dat ons met dankbaarheid? Hoeden wij ons voor alle eigendunk en valse hoogmoed en voor zelfverheffing ten opzichte van onze naaste? 'En al zou ik de gave van de profetie hebben en alle geheimenissen weten en alle kennis bezitten, en zou ik al het geloof hebben zodat ik bergen zou verzetten, maar ik had de liefde niet, dan was ik niets ... Zij verblijdt zich niet over ongerechtigheid, maar verheugt zich over de waarheid' (1 Kor. 13:2, 6). Wij weten alles omdat wij Gods Woord hebben; wij geloven, omdat God ons genadig is geweest, en in liefde verheugen wij ons nu in de waarheid.

2. Wedergeboorte

Iemand die niet wedergeboren is, is blind voor de dingen van God. Dat wil niet zeggen dat hij zich niet kan uiten over de dingen van God. Dat kan hij best, en er zijn ook veel mensen die dat doen. Maar het licht van de kennis van de heerlijkheid Gods in het aangezicht van Christus is in hun harten nog niet opgegaan, en daarom zijn ze blind. Ze spreken wel, maar weten niet wat ze zeggen. Als we het over de dialoog hebben, is het uiterst belangrijk dat hij die over christelijke dingen spreekt, moet weten waarover hij het heeft. Maar dat kan alleen, wanneer hij wedergeboren is. Wij verwachten van een christelijke partner in de dialoog dus niet dat hij tot die-en-die kerk of gemeente behoort, maar wij verwachten van hem dat hij wedergeboren is. Jezus Christus is de Heiland van alle mensen. Maar hoe kunnen wij tot de mensen, of het nu hindoes of anderen zijn, over Jezus Christus spreken als we zelf niet door Hem aangeraakt zijn? Wat moet het resultaat wel niet zijn, wanneer mensen die niet wedergeboren zijn met hindoes een dialoog gaan voeren? Ik ben ervan overtuigd dat de nood van deze mensen daardoor juist groter wordt. En waar zijn die lange rapporten en verslagen en

publicaties over dergelijke dialogen voor nodig, wanneer de nood alleen maar groter wordt? Maar misschien zou de vraag eigenlijk moeten luiden: voor **wie** zijn dergelijke dialogen nodig? Want het is maar al te prettig om je ten koste van de Derde Wereld in makkelijke leerstoelen en handige posities te manoeuvreren.

3. Gods Woord

'Ik heb Uw belofte in mijn hart opgeborgen, opdat ik tegen U niet zondig' (Ps. 119:11).

Wie de kracht en de werking van Gods Woord, de Bijbel, aan den lijve heeft ondervonden, die kan niet anders doen dan zijn volledige vertrouwen op dit Godswoord vestigen, of hij nu zijn partner de Goddelijke spiegel voorhoudt zodat hij zichzelf kan zien in het licht van God, óf dat hij hem tijdens een gesprek op de waarheid wijst, hem onderricht, hem tot de liefde van Christus voert. Gods Woord is de waarheid. Onze woorden en ons spreken bezitten op zich geen kracht. Alleen het levende Woord van God werkt iets uit. Het doordringt de harten van de mensen en legt alles bloot. Ook de hindoes kennen een grote hoeveelheid gezaghebbende geschriften; de inhoud ervan is echter vaak zo moeilijk dat nauwelijks iemand er iets van begrijpt. Daarom zijn er talloze commentaren en subcommentaren bij geschreven; de mensen hebben daarvoor grote moeite gedaan. Gods Woord zet dat alles opzij. Maar God ontnemt niemand iets. God, in zijn liefde, gééft uitsluitend. Hij neemt altijd iets ouds en nutteloos weg zodat er iets veel beters en nieuws voor in de plaats kan komen. Gods Woord vermag de hele mens te omvatten en nieuw te maken. Het richt zich op onze harten en is ook in staat al ons denken en zoeken tot rust te brengen. Gods Woord is het beste middel bij het voeren van een dialoog, en wij moeten leren het in biddende afhankelijkheid op de juiste wijze te gebruiken.

4. Vrijheid

'... de waarheid zal u vrijmaken . . . Als de Zoon u vrijgemaakt heeft, zult u werkelijk vrij zijn' (Joh. 8:32, 36).

Wanneer wij liefde bezitten, die in de waarheid gegrondvest is, dan zullen wij onze gesprekspartner als een persoon met een eigen verantwoordelijkheid kunnen accepteren. Wij dwingen niet en dringen niemand iets op. God alleen weet óf en wanneer voor iemand het uur komt waarop hij zich aan God overgeeft. Wij mogen zaaien, planten en begieten; God alleen kan leven en groei geven. Als christenen zijn wij in het bezit van de waarheid van God - dat is een geweldig feit. En tijdens een gesprek relativeren we dat feit niet, en we doen er ook niets aan af. Maar wij dringen niemand wat op, omdat we weten dat God ook de mogelijkheid gegeven heeft om te kiezen - voor of tegen Hem. Wij mogen bidden om afhankelijkheid, om de juiste gesprekspartner, om de opdracht van boven, om de juiste woorden, om de juiste Bijbelteksten. Maar het is telkens enkel en alleen Gods werk wat wij doen, en wij ontvangen alles van Hem. Wij zijn alleen maar zijn werktuigen. God geeft alle mensen de mogelijkheid om te kiezen. En Hij zal alle mensen beoordelen naar hun keuze. 'Wie dorst heeft, zal Ik voor niets te drinken geven uit de bron van het water des levens' (Op. 21:6). 'En laat hij die dorst heeft, komen, en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets' (Op. 22:17b). De Here Jezus nodigt iedereen uit. Ieder, die wil, wil Hij voor niets het water des levens geven. In de hemel zullen alleen maar mensen zijn, die daar vrijwillig verkeren. God dwingt niemand, en Hij geeft ook niet automatisch **ieder** schepsel het water des levens, maar alleen aan wie wil.

5. Heiliging

'Want u bent de tempel van de Levende God, zoals God gezegd heeft: Ik zal in hun midden wonen en onder hen wandelen, en Ik zal hun God zijn, en zij zullen Mijn volk zijn. Ga daarom uit hun midden weg, en zonder u af, zegt de Heere, en raak het onreine niet aan, en Ik zal u aannemen, en Ik zal u tot een Vader zijn, en **u** zult Mij tot zonen en dochters zijn, zegt de Heere, de Almachtige' (2 Kor. 6:16-18).

Helaas wordt aan deze eis van God in brede christelijke kring in deze dagen van afval geen gehoor meer gegeven. En het zal kwalijke gevolgen hebben wanneer we onze afgezonderde positie als Kerk (gemeente, ekklesia) in deze wereld verlaten. Wanneer ons oog niet langer in alle eenvoud alleen op de Here Jezus ziet en op zijn heerlijkheid, wanneer Gods Woord, de Bijbel, niet meer de enige maatstaf voor onze weg door deze wereld is, dan staan we al zeer snel open voor alle mogelijke

andere invloeden. En die zullen ons zeker afbrengen van de smalle weg door deze wereld die de Here ons aan de hand van zijn eigen levenswandel heeft getoond. Afzondering is niet iets negatiefs en het betekent geen afstand-doen; evenmin is het een teken van bekrompenheid. Afzondering in de door God bedoelde zin betekent een zich afzonderen van alles wat niet naar Jezus Christus verwijst. Wat dat betreft gaan christenen een heel smalle weg. Want in geen andere Naam ligt enig heil besloten. En de rijkdom van het christen-zijn bestaat erin, in Jezus Christus alle schatten van wijsheid en inzicht te bezitten. Want in Hem ligt dat alles besloten; in Hem vinden wij alle schatten. We zullen ze snel verliezen wanneer we denken dat we onze positie van afzondering kunnen verlaten.

Ik zou hier Paul-André Dubois willen citeren:

'Wanneer de christenheid (de grote menigte mensen, die zich op Christus beroepen) zich ooit in een zorgwekkende situatie heeft bevonden, dan tegenwoordig wel. Zij lijkt op een lekkend schip waarin van alle kanten het water binnendringt. Ze wordt overstromd met wereldse denkbeelden en levert zich ongeremd uit aan alle stromingen en ideologieën van een maatschappij zonder God.

Wij maken op het gebied van de theologie, van de interne en externe zending, de moraal en de godsdienstige beleving een toenemende "verwereldlijking" van de christenheid mee.

Het bijbelse openbaringskarakter gaat zienderogen verloren en maakt plaats voor de denktrant van de huidige tijd. Het lijdt geen twijfel: de introductie van een "ander evangelie" staat voor de deur . . . Wij zien hoe in onze door wetenschap en technologie oververzadigde wereld de aantrekkingskracht van het geheimzinnige, van esoterische doctrines, van het occultisme voortdurend aan invloed wint. De occulte wetenschappen en praktijken zitten enorm in de lift, en in het ontkerstende Westen neemt de invloed van de oosterse filosofieën, praktijken en meditatietechnieken voortdurend toe.

Hier is een treffende uitspraak van Malraux op zijn plaats, die verscheen in "Le Monde" van 9 februari 1976: "De eenentwintigste eeuw zal religieus zijn, of hij zal er niet zijn."¹⁵ Occultisme, mysticisme, oosterse godsdiensten . . . Naarmate wij ons meer afwenden van de enige ware bron voor ons christelijk leven, van de Here Jezus en van zijn Woord, de Bijbel, des te minder beschermd zijn wij, en des te kwetsbaarder voor allerlei verderfelijke invloeden. En in diezelfde mate verliezen wij ook de vreugden en de genietingen die God ons wil schenken.

'Want er zal een tijd komen, dat zij de gezonde leer niet zullen verdragen, maar dat zij zullen zoeken wat het gehoor streelt, en voor zichzelf leraars zullen verzamelen overeenkomstig hun eigen begeerten. Ze zullen hun gehoor van de waarheid afkeren en zich keren tot verzinsels' (2 Tim. 4:3, 4).

Wanneer eenmaal de gezonde leer is verlaten en men zich openstelt voor allerlei dwaalleren, dan is de volgende stap, dat men zich ook openstelt voor verkeerde daden. 'God heeft toegelaten dat het aanlokkelijke oecumenisme . . . op een manier die aan duidelijkheid niets te wensen overliet, zijn ware, wrede gezicht vertoonde: In juni 1978 gebeurde het in Rhodesië dat leden van het zogenaamde Patriottisch Front na elkaar drie zendingsposten van verschillende kerkgenootschappen overvielen en daarbij vijftig zendelingen vermoordden. Bij de post Elim werden de mannen doodgeschoten en hun vrouwen verkracht en doodgestoken, nadat eerst voor hun ogen hun kinderen - waaronder een drie maanden oude zuigeling - met knuppels waren doodgeslagen. Een kreet van ontzetting steeg op onder de christenen.

Maar hoe reageerde de Wereldraad van Kerken? Aan het ultimatum om nu eindelijk de steun aan de aanwijsbaar anti-christelijke terroristische groepen¹⁶ in te trekken werd geen gehoor gegeven. Verre van dat: slechts enkele weken later zegde Genève hun opnieuw de som van ruim 180.000 gulden toe. Daarmee wilde men zijn politieke en morele solidariteit met hun doelstellingen tot uitdrukking brengen.¹⁷

' . . . Zij hebben een schijn van godsvrucht, maar hebben de kracht ervan verloochend. Keer u ook van hen af' (2 Tim. 3:5).

¹⁵Paul-André Dubois: *Das Gesicht der heutigen Christenheit*. Marxis-mus-Relativismus-Mystizismus; Genève: Das Haus der Bibel, z.j.; pag. 3, 19ff.

¹⁶Vergel. A.E. Wilder Smith: *Terrorismus: Das kriminelle Gehirn*; 1980, pag. 20: '... in Rhodesië, waar terroristen door de Wereldraad van Kerken financieel gesteund, Russische SAM-raketten op verkeersvliegtuigen afschoten, waarbij honderden volkomen onschuldige passagiers, die niets met de zaak te maken hadden, op een wrede manier de dood vonden.'

¹⁷P. Beyerhaus/J. Heubach (Hrsg.): *Zwischen Anarchie und Tyrannie*, Vortrage und Ergebnisse des 3. Europäischen Bekenntniskonvents; Bad Liebenzell 1979, pag. 27f.

We moeten ons niet op een zijspoor laten brengen. We moeten niet naar menselijke omstandigheden en verhoudingen kijken, naar verworvenheden en vooruitgang, verschillen en overeenkomsten... een dialoog voeren betekent ook: de partner de juiste kant uit laten kijken, weg van zichzelf. Wanneer de richting van onze blik in orde is, dan is al het andere ook in orde: 'Zij zagen naar Hem uit, ja, stroomden op Hem aan; en hun gezicht werd niet rood van schaamte' (Psalm 34:6).

Hoofdstuk 3

Het klassieke hindoeïsme

'Alle godsdiensten staan gezamenlijk tegenover Christus. Verder zijn ze heel verschillend, spreken ze elkaar tegen en gaan ze op vele punten tegen elkaar in. Maar op één punt stemmen ze overeen. Zij zeggen tot ons mensen, ieder in zijn eigen taal, als uit één mond: Word godsdienstig! Dat is uw enige redding, maar dan zult u ook gered worden! Christus zegt als enige: U, die slecht bent, wordt niet goed door religieus te worden. U hebt uzelf boven alles lief, en niet God, of u nu religieus bent of niet. En u moet verlost worden, niet **door** uw godsdienstigheid, maar **van** uw godsdienstigheid, net zoals u van uw overige zonden verlost moet worden. Hierin is Christus volkomen uniek.' (O. Hallesby)¹⁸

Het is ongetwijfeld goed en nuttig iets te weten van onze gesprekspartner: in welke gedachtewereld hij leeft, wat hij voelt en gelooft, wat hem beweegt. Veel mensen in onze dagelijkse omgeving zijn tegenwoordig in meerdere of mindere mate beïnvloed door oosterse ideeën en zienswijzen, die dan vooral uit het hindoeïsme afkomstig zijn. En daarom willen we deze ideeën in het nu volgende hoofdstuk eens van wat dichterbij bekijken. Daarbij willen we alleen de belangrijkste zienswijzen, zoals die in het klassieke hindoeïsme naar voren zijn gekomen en tot op de dag van vandaag worden overgeleverd, in het kort weergeven. De talrijke sekten en hindoegroeperingen die tegenwoordig tot in het Westen zijn doorgedrongen, baseren zich op belangrijke punten op deze klassieke hindoeïstische denkbeelden, maar zijn er ook vaak een gewijzigde en verwrongen versie van. Het woord 'hindoe' is afgeleid van de naam van de rivier de 'Indoe', oorspronkelijk 'Sindhoe'. Ongeveer tijdens het midden van het tweede millennium voor Christus hebben de vanuit het Westen via de Khyberpas binnengekomen Ariërs zich langs deze rivier gevestigd. De Perzen hebben deze immigranten naar de rivier genoemd. Het woord 'hindoe' heeft tegenwoordig een religieuze betekenis en duidt een aanhanger van het hindoeïsme aan.

Het hindoeïsme als godsdienst is heel moeilijk te definiëren. Van buitenaf wekt het de indruk een tamelijk verwarrende opeenhoping van de meest uiteenlopende elementen te zijn. We komen er polytheïstische, atheïstische, pantheïstische en ook monotheïstische denkbeelden tegen. (Déze specifiek hindoeïstisch-monotheïstische ideeën zijn door de Münsterse indoloog Paul Hacker heel raak getypeerd met de uitdrukking 'quasi-monotheïsme'.) We vinden er talloze verschillende filosofisch-religieuze systemen en scholen en daarnaast een veelvoud aan mythen en heiligenlegenden die ons vaak uiterst vreemd voorkomen; we vinden er een grote verscheidenheid aan religieuze praktijken en een systeem van rituelen dat tot in de kleinste details is uitgewerkt; we vinden er magie, occultisme, geheime doctrines; we vinden er hoogstaande ethische ideeën naast primitief bijgeloof en banale speculaties.

Hoe verschillend en uiteenlopend deze religieuze uitdrukkingsvormen ook mogen zijn, er bestaan een paar principes en praktijken waardoor deze afzonderlijke elementen van het hindoeïsme bijeengehouden worden.

De Veda

Een van deze principes is de erkenning van de Veda als gezaghebbend geschrift, resp. als openbaring. 'Veda' betekent 'weten', in het bijzonder het 'religieuze weten'.¹⁹ Met Veda wordt niet een afgerond geheel aangeduid, één enkel literair werk, maar een verzameling van diverse literaire teksten die in de loop van vele eeuwen zijn ontstaan en lange tijd door een mechanisch uit het hoofd leren alleen in mondelinge vorm van de ene generatie op de andere zijn overgeleverd. De Nederlandse indoloog Jan Gonda noemt de Veda 'één van de meest originele en interessante produkten van menselijke inspanning'.²⁰ Het weten dat in de Veda wordt doorgegeven stelt de kenners in staat 'de bovenmenselijke krachten en de wijze waarop zij van invloed zijn, te kennen'.²¹

18 O. Hallesby, *Religiosität oder Christentum*; pag. 112.

19 De twee woorden zijn etymologisch verwant (nt. v.d. vertaalster).

20 One of the most original and interesting productions of human endeavour'; J. Gonda: *Vedic literature* (Samhitas and Brahmanas), in: *A History of Indian literature*, Vol. 1; Wiesbaden 1975, pag. 7.

21 J. Gonda, a.w., pag. 7f.

De afzonderlijke vedische geschriften zijn wat hun inhoud en uiterlijke vorm betreft zeer verschillend. Wij kunnen vier hoofdklassen van literaire teksten onderscheiden:

1. De vedische Samphitas, d.w.z. 'verzamelingen' hymnen, tovergezangen, offerspreuken, litanieën, etc;
2. de Brahmanas, d.w.z. omvangrijke prozateksten, die vooral theologische uiteenzettingen over offers en de betekenis van de offerriten en -ceremoniën bevatten;
3. de Aranyakas ('woudteksten') en Upanisaden ('geheimleren'), d.w.z. teksten, die de oudste filosofische speculaties van de Indiërs overleveren; en ten slotte
4. de rituele handboeken (Sūtras).

Over de manier waarop de Indiërs de Veda als gezaghebbend ervaren zegt Jan C. Heesterman, een van de belangrijkste Vedakenners in het Westen, het volgende:

'De Veda heeft voor de hindoe het gehalte van een openbaring. De gehele religieuze en maatschappelijke orde moet in het Veda-woord haar transcendentale oorsprong hebben. De erkenning van het gezag van de Veda is dan ook het kenteken van orthodoxie. Maar hier stuiten we meteen al op een paradox. De Indiase orthodoxie heeft weliswaar de Veda als eeuwig, bovenmenselijk en onfeilbaar erkend, maar alleen maar om hem tegelijkertijd de rug toe te keren. Zelfs in de meest orthodoxe formulering is de verering die het hindoeïsme voor de Veda heeft, niet meer dan "un coup de chapeau donné en passant a une idole dont onentend ne plus s'encombrer par la suite",²² zoals Louis Renou heeft opgemerkt.

De relatie tot de Veda is zuiver formeel van aard. De Veda is tot op de dag van vandaag prachtig bewaard gebleven in kleine Brahmanengemeenschappen, die zich wijden aan de mondelinge overlevering ervan. . . De exclusieve belangstelling voor de bijna bovenmenselijke techniek van het uit het hoofd leren reciteren, heeft geen ruimte overgelaten voor een levendige belangstelling voor de inhoud. Er bestaat zelfs een leer van de betekenisloosheid van de vedische spreuken. Hoewel deze leer wordt afgewezen laat de manier waarop hij wordt weerlegd toch zien dat de belangstelling voor de inhoud van de spreuken slechts gering is. Ten opzichte van de reciteertechniek is de betekenis geheel en al van secundair belang.²³

Karma (werken) en Samsara (zielsverhuizing)

Een ander basisprincipe dat overal in het hindoeïsme en in de daaruit voortgekomen religies te vinden is, is de leer van *karma* en *samsara*. Volgens de denkbepelden van het hindoeïsme zijn de zielen eeuwig en doorlopen zij in een kringloop van geboorten talloze existenties. Deze kringloop van geboorten omvat alle levende wezens, inclusief planten; er bestaat een denkbeeld van een hiërarchische ladder vanaf de laagste levensvormen tot aan de goden; de ziel moet langs deze ladder omhoog zien te klimmen. Daarbij treedt de leer van het karma, dat kan worden vertaald als 'daad', 'werk', in werking: goed wordt een mens door goede daden, slecht door slechte daden. Zijn daden bepalen hoe hij de volgende keer wordt geboren: door goede werken kan hij een trede hoger klimmen, door slechte daalt hij af. Wanneer de ziel als mens reïncarneert, houdt dat altijd in dat men bij een bepaalde kaste met vastgestelde rechten en plichten behoort. Als hindoe is men altijd onlosmakelijk aan een bepaalde kaste gebonden.

Het feit dat er hogere en lagere kasten bestaan die sociale verschillen en rechtsongelijkheid met zich meebrengen, ziet de hindoe uitsluitend als een gevolg van het karma dat men tijdens een vroeger leven heeft verworven en dat in een reeks van toekomstige geboorten zal worden gecorrigeerd.

Moksa (verlossing)

Wanneer de ziel wordt wedergeboren in het lichaam van een dier of een plant, dan kan zij de verlossing (moksa) niet bereiken. Daartoe moet zij worden herboren als mens; alleen in menselijke bestaansvorm kan de verlossing bereikt worden. Verlossing wil in de context van het hindoeïsme zeggen: bevrijd worden van het leed en de ellende van het bestaan door het uittreden uit de kringloop van geboorten. De beginimpuls, waardoor de ziel als het ware uit de samsara wordt geslingerd, wordt altijd gegeven door het 'weten': zolang de mens in het duister van het niet-weten blijft steken, zal hij iedere keer weer reïncarneren. Hij verwacht in dit niet-weten de nietigheden van deze wereld met de zuivere en eeuwige categorieën van het goddelijke. Op het ogenblik, waarop hij

²²Een in het voorbijgaan afnemen van de hoed voor een idool waarmee men verder niets te maken wil hebben.'

²³Jan C. Heesterman: *Die Autoriteit des Veda*; Wenen 1974.

aan dat niet-weten een eind maakt, meent hij de waarheid te onderkennen. Deze waarheid bestaat voor de Hindoe hierin, dat zijn innerlijk wezen (atma) volledig identiek is met het eeuwige en onvergankelijke wezen (brahma). In deze langs de wegen van het inzicht voltrokken identificatie van Itma en brahma ligt de verlossing besloten, het uittreden uit de kringloop van geboorten.

Asrama: de vier levensfasen

Zoals het leven van de hindoes in de maatschappij nauwkeurig is geregeld en verloopt volgens een bepaalde orde, zo is dat ook voor het individuele leven van een hindoe het geval. De hindoe leeft altijd binnen een van de vier levensfasen, asrama: als Veda-student, na het beëindigen van de studie als gezinshoofd, vervolgens tijdens het verdere verloop van zijn leven als kluizenaar en ten slotte als rondtrekkend asceet.

Sacramenten en geloften

De hindoe ontvangt in de loop van zijn leven twaalf sacramenten (samskaras). Eén van de belangrijkste is de Upanyana-ceremonie, een inwijdingsritueel aan het begin van de Veda-studie. Bovendien wordt zijn leven geregeld door geloften - er zijn vier grote religieuzegeloften (veda-vratas) - en zeer gedetailleerde wetten. Om tot het juiste begrip van het hindoeïsme te komen is het van belang te weten dat het gezin een dominerende rol speelt: binnen het gezin worden de belangrijkste rituelen van het hindoeïsme voltrokken. Daarbij moet echter niet over het hoofd gezien worden, dat ook het ideaal van de ascese en de onthouding door de hindoes altijd zeer hoog gewaardeerd wordt.

De goeroe

Hoewel het woord vaak wordt gebruikt, wordt het religieuze begrip 'goeroe' in het Westen vaak weinig begrepen, of men verbindt er verkeerde of maar ten dele juiste voorstellingen mee. Over het geheel genomen laat de literatuur ons over de persoon en de betekenis van de goeroe nogal in het ongewisse. Friso Melzer schrijft hierover: 'In de Duitse taal zijn al veel boeken over India verschenen. Maar hoe intensief men ze ook leest, de figuur van de goeroe is er niet in terug te vinden. De reizigers, aan wie wij deze boeken te danken hebben, hadden in de eerste plaats de bonte verscheidenheid van het zichtbare voor ogen en kwamen niet verder dan al het nieuwe dat hun ogen zagen (...) Wie nu naar **"Uit India"** zou grijpen, het boek van Hermann Hesse, zou nog erger teleurgesteld worden, want Hesse vertelt in dit boek helemaal niet over India. Hij had een reis naar Achter-Indië en Indonesië ondernomen, naar landen die in zekere zin tot de culturele invloedssfeer van India worden gerekend. Maar wanneer wij "India" zeggen, bedoelen we altijd Voor-Indië. De aantekeningen van deze reis dragen een impressionistisch karakter en houden zich eigenlijk niet **met religieuze kwesties** bezig. Het woord 'goeroe' verschijnt driemaal in een droomgezicht, maar meer dan een woord is het hier niet. Dat is alles wat het boek als antwoord op onze vraag kan aandragen.'²⁴ In het nu volgende gedeelte zou ik het één en ander willen noemen wat zou kunnen bijdragen tot een beter inzicht in wat we nu eigenlijk onder een goeroe dienen te verstaan. Ik beperk me daarbij tot datgene wat het klassieke hindoeïsme eronder verstaat. Veel daarvan is alleen maar in gewijzigde en verwaterde vorm tot het Westen doorgedrongen, vooral sinds de jaren zestig, via vaak zeer twijfelachtige goeroe-figuren.

Wat betekent 'goeroe'?

Goeroe is een woord uit de Sanskriet-taal en duidt iets aan dat 'zwaar' is en gewicht heeft, en wel in de meest uiteenlopende verbanden. Bijvoorbeeld 'zwaar' in de zin van 'moeilijk', of van 'belangrijk', of 'terneerdrakkend, pijnlijk', ook wel 'waardevol' of 'zwaar op de maag liggend, moeilijk verteerbaar'; in de metriek wordt er een klinker mee aangeduid die van nature of door zijn positie binnen het woord lang is, etc. Als zelfstandig naamwoord duidt 'goeroe' een persoon aan, aan wie respect toekomt, bijvoorbeeld de vader, de moeder, of een ouder familielid. En vervolgens ook de persoon die bij ons in het Westen doorgaans - niet altijd even nauwkeurig en duidelijk - met deze benaming wordt aangeduid: een geestelijk leraar of een leider van zielen, zoals Friso Melzer de goeroe in de titel van zijn boekje noemt. De achtergrond en de betekenis van deze goeroe-figuur verschillen in de diverse Hindoe-tradities - al stemmen de uiterlijke kenmerken overeen - vaak aanzienlijk.

²⁴Friso Melzer: *Antwort aus dem Schweigen*. Der Guru als Seelenführer; Freiburg im Breisgau 1978; Herderbucherei Bd. 691.

De goeroe: een leraar

Om te beginnen is de goeroe gewoon een leraar. Niet in die zin, dat hij uitsluitend objectieve kennis doorgeeft, maar altijd met de notie van geestelijk leider op de achtergrond. De goeroe heeft de gehele persoonlijkheid van de leerling op het oog en wil hem steeds naar een heel duidelijk omliggend doel leiden.

Ten aanzien van de gedifferentieerdheid van dit leraar-begrip zegt Karl Glaser: 'De leraar heet acarya. Hij maakt de leerling met de Veda . . . vertrouwd en geeft hem onderricht in de vrata-geloften. Wie slechts een deel van de Veda voordraagt, en dat tegen betaling, heet upadhyaya, dat wil zeggen: onderleraar. Goeroe is die geestelijke leider, die de leerling volgens de regels de gebruiken bijbrengt en hem ook zijn voedsel geeft. De goeroe verricht voor hem de heilige handelingen en kan zo nu en dan ook onderricht in de Veda geven.'²⁵

Dat de goeroe een leider is die gebruiken en regels bijbrengt, is stellig een beperkte visie. Maar het belangrijkste waarop hier door Glaser wordt gewezen is de levensgemeenschap tussen goeroe en leerling. De band tussen een goeroe en zijn leerling was altijd zeer nauw en persoonlijk; en niet iedereen die zomaar aankwam, werd als leerling geaccepteerd: de goeroe maakte een uiterst zorgvuldige selectie uit de kandidaten. Alleen al deze band onderscheidt een 'klassieke' van een 'moderne' goeroe, die volkomen zonder enig onderscheid en met grote massa's tegelijke leerlingen aanneemt, waarbij op geen enkele wijze meer sprake is van een persoonlijke band. In de klassieke tijd (en natuurlijk ook in die vormen van het klassieke hindoeïsme die tot op de dag van vandaag bewaard zijn gebleven) werd de leerling 'op ceremoniële wijze naar het huis van een leraar (goeroe) geleid.'²⁶ Dat huis was vaak een asrama, d.w.z. een kluisenaarsverblijf. De leerling, die verplicht was zijn leraar een zo groot mogelijke eer te bewijzen, woonde en werkte daar in het huishouden van zijn goeroe.²⁷

De goeroe brengt de 'diepste' zin van een religieuze tekst over

De Indiase goeroe is dus veel meer dan alleen maar iemand die kennis doorgeeft, of bepaalde praktijken, e.d. De traditie van het tantrisme²⁸ bijvoorbeeld heeft een serie teksten voortgebracht waarbij de aanhangers onderscheid maken tussen de 'uiterlijke' en de 'diepere' betekenis van deze teksten. 'De laatstgenoemde is vanzelfsprekend van "occulte" aard en wordt uitsluitend door het mondeling onderricht van een goeroe doorgegeven. Het is bovendien onmogelijk, het tantrisme te begrijpen wanneer men uit het oog verliest dat de teksten ervan, waarvan het taalgebruik vaak gebrekkig is, de "geheime rituelen" voor een groot deel beschrijven in een "schaduwtaal" die zonder de hulp van een ingewijde vrijwel onbegrijpelijk is.'²⁹

De goeroe:

in de yoga een wegbereider tot een veranderd bewustzijn

Op deze situatie stuiten we ook bij de Indiase yoga-tradities. Ook hier bestaat een serie teksten van de afzonderlijke yoga-scholen, die op zich hun beperkte betekenis hebben, maar die nooit de eigenlijke yoga-weg ontsluiten. Want yoga is volgens Indiase opvattingen geen leer, maar een

25Karl Glaser: *Der indische Student*. Auf Grund der Dharma-sSstra- und Grhyasūtra-Literatur; in: *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft*, Bd. 66, 1912.

26Gonda 1, pag. 119. Jan Gonda: *Die Religionen Indiens*. Bd. 1: *Veda und alterer Hinduismus*; Bd. 2: *Der jungere Hinduismus*; Stuttgart 1960-1963; in: *Die Religionen der Menschheit*, hrsgg. v. Christel Matthias Schröder, Bd. 11 und 2. Geciteerd als Gonda 1 en 2.

27Zie ook het trefwoord 'guru' in: Benjamin Walker: *Hindu world*, An encyclopedie survey of hinduism, 2 volumes; London 1968.

28De naam van de religieuze stroming van het tantrisme is afgeleid van de uitdrukking 'tantra', wat met 'systeem' of 'leerboek van een systeem' vertaald kan worden. Deze stroming dateert van ongeveer 500 na Christus, is behalve in het hindoeïsme ook in het Boeddhisme te vinden en bestaat uit een complex van rituele, mystieke en religieuze verschijnselen. De tantra's, die in algemene zin omschreven kunnen worden als een 'regelmatige, systematische opeenvolging van rituelen en ceremoniën', maken geen deel uit van de Veda. In tegenstelling tot de Veda vormen ze geen voor alle Indiërs gezaghebbende verzameling van heilige teksten. Diverse groeperingen binnen het Hindoeïsme (Vaisnavas, saivas, vereerders van de godin Durga) hebben hun eigen traditie van tantra's. Interessant is dat volgens de tantra's bij elk van de vier hindoeïstische tijdperken steeds aparte heilige geschriften horen: na de Veda, de Upanisaden en de Puranen (dat zijn 'oude' vertellingen en verzamelingen legenden en mythen), horen de tantra's in het vierde tijdperk thuis. (Zie ook Gonda 2, pag. 26f.)

29Gonda 2, pag. 33.

geestelijke weg, die in de praktijk verwezenlijkt moet worden. De gids op deze tocht is de goeroe. Jan Gonda zegt daarover:

"Yoga - het woord, hoewel door de Indiërs vaak en in zekere zin ook terecht uitgelegd als "vereniging met de hoogste" betekent waarschijnlijk "methodische inspanning" - is . . . de in oeroude praktijken wortelende gedisciplineerde en systematische inspanning van lichaam en geest; het streven, om individueel en zonder priester (na het ter voorbereiding hebben leren beheersen van alle fysiologische en psychische functies) door introversie, extase en concentratie tot religieuze ervaringen te komen. En ook: om het verlossende inzicht of de verlossing zelf te verwerven, om in bovenaardse vervoering, in een toestand van direct aanschouwen en ervaren op supranormale wijze met het eeuwige in aanraking te komen, dat wil zeggen: de eigen eeuwigheid te verwezenlijken. Yoga is dus geen leer, maar een methode die onder de aanhangers van de leer van de eenheid van Brahman en Atman door veel adepten werd overgenomen om door middel van lichamelijke en geestelijke versterving en concentratie tot een toestand van hoger bewustzijn te komen . . ."³⁰

De goeroe: een god

Maar de goeroe is niet alleen leraar, voorbeeld en leider. Hij wordt door zijn discipel ook als een belichaming van God beschouwd. De goeroe wordt voor de leerling tot een god, aan wie absolute gehoorzaamheid verschuldigd is. Deze opvatting heeft een lange traditie. Al in het Indiase epos Ramayana, dat waarschijnlijk in de vierde of de derde eeuw voor Christus door Valmiki werd geschreven, wordt een goeroe een godheid genoemd.³¹ Naast de goeroe worden ook de Brahmanen als goden beschouwd. Een vedische tekst zegt: 'Er zijn twee soorten goden: de goden zijn goden, en de geleerde kenners van de Veda, de Brahmanen: dat zijn de menselijke goden.'³² Maar vooral de goeroe wordt als god beschouwd en zo nu en dan zelfs boven de goden gesteld, want 'de goeroe kan de leerling voor de toorn van de god behoeden, maar van de toorn van de goeroe is geen redding mogelijk. De eerbied voor de goeroe is zo groot, dat het onmogelijk geacht wordt om zonder hem tot godsdienstig inzicht te komen. In hoogdravende bewoordingen wordt uiting gegeven aan de grootheid, de genade en de voortreffelijkheid van de goeroe. "Mijn toevlucht zijn niet mijn moeder, niet mijn vader, niet mijn kinderen, niet mijn broeders, noch anderen. Mijn hoogste toevlucht zal deze zijn: De voet die mijn leraar op mijn hoofd heeft gezet. De blikken van de eerbiedwaardige goeroe zijn sterk als een stroom van manestrallen; zij lijken hierin op de wensboom, dat zij alle wensen vervullen, en, koelte verspreidend, een einde maken aan het brandende verdriet van de geest" (Shankaras, Svatanirūpana 146, 148).³³

De goeroe: een boek

Eén van de merkwaardigste verschijnselen die verband houden met de goeroe vinden we bij de Sikhs. De Sikhs zijn een door goeroe Nanak³⁴ gestichte religieuze gemeenschap, die zich voornamelijk beperkt tot de Panjab³⁵. Volgens de opvattingen van de Sikhs was de goeroe een door God geïnspireerde religieuze leider, die beschouwd wordt als een middelaar tussen God en de mensen die door zijn genade zalig worden³⁶. De goeroes van de Sikhs werden gekozen als opvolgers van Nanak en bekleedden een ambt. Dit ambt werd door Nanak zelf ingevoerd, zodat zijn aanhangers een aardse leider zouden hebben, onder wie ze hun idealen zouden kunnen nastreven (*sikh* betekent in vertaling 'leerling'; hiermee worden mensen bedoeld die op het terrein van de verbetering van hun godsdienstig-morele toestand nog veel te leren hebben). Er zijn in totaal tien opeenvolgende

30Gonda 1, pag. 308.

31Gonda 1, pag. 219.

32Satapatha-Brahmana II, 2, 2, 6. Geciteerd bij: Helmuth von Glase-napp: *Der Hinduismus/Religion und Gesellschaft in heutigen Indien* (München 1922), pag. 75.

33Helmuth v. Glase-napp, a.w., pag. 76.

34Nanak was afkomstig uit een Hindoe-familie in de buurt van Lahore. Hij leefde van 1469-1539. Vanwege zijn levendige religieuze belangstelling bezocht hij talrijke asceten en predikers. Waarschijnlijk is hij met Parsi's, Joden en Christenen in aanraking geweest. In ieder geval bouwde hij langzaam maar zeker zijn eigen systeem van leerstellingen op, dat de leer van de Bhagavad gita trachtte te harmoniseren met het islamitische puritanisme, dat vijandig stond tegenover afbeeldingen (zie ook Gonda 2, pag. 112).

35De Sikhs organiseerden zich tegen het einde van de 17e eeuw als een theocratische staat van militairen. De leden ervan voegden aan hun naam het woord Singh ('leeuw') toe; ze worden gedoopt met gesuikerd water dat met een tweesnijdend zwaard wordt omgeroerd en waarvan de rest gezamenlijk wordt opgedronken. In de loop der tijd bereikten de Sikhs een sterke politieke machtspositie, waardoor ze ook tot gewapende conflicten met het Britse oppergezag werden gedreven. Dat resulteerde uiteindelijk in 1849 in de onderwerping van de Sikhs. In organisatorisch opzicht vormen de leden van de Khalsa ('De organisatie van hen die in religieus opzicht vrij en zuiver zijn') de godsdienstig-militaire kern van de groep.

36Gonda 2, pag. 112.

goeroes van de Sikhs geweest. De tiende en laatste was Gobind Singh. Deze goeroe stelde geen menselijke opvolger aan, maar verklaarde een boek tot zijn opvolger: **Granth Sahib**, 'Heer Boek', een verzameling godsdienstige geschriften. Dit boek, bij de Sikhs het enige voorwerp van verering, wordt behandeld alsof een mens en als een hooggeplaatst persoon. Men bewaart er drie exemplaren van in de 'Herberg van de Tijdloze'; een exemplaar wordt 's morgens in een plechtige optocht naar de tempel gebracht. Het wordt onder een baldakijn op een zijden kussen gelegd, er worden gaven voor neergelegd, etc.

De goeroe: een minnaar

Het verschijnsel goeroe kent nog andere uitwassen. Er is een groep aanhangers van de god Krishna, die werd gesticht door Vallabha-carya (1479-1531). De ware god is voor deze groep de god Krishna, die wordt beschouwd als heer en meester over de persoon en het bezit van zijn aanhangers. De goeroes die op hem volgden, werden beschouwd als menselijke incarnatie van de god Krishna; hun priesterschap is erfelijk en ze wonen in schitterende huizen, die in verbinding staan met een tempel. Deze goeroes maken ook aanspraak op het lichaam, het vermogen en de ziel van hun aanhangers, en dit nam zo nu en dan vormen aan van het soort dat een omstreeks 1640 geschreven drama schildert: 'De goeroe stuit bij iedere stap op een menigte vrouwen die van karna³⁷ vervuld zijn; terwijl hij rondloopt, kust hij de vrouwelijke vaisnavas'.³⁸

Kosmologie

Binnen het hindoeïsme bestaat de voorstelling, dat de wereld een cyclische afwisseling van ontplooiing (schepping), bestaan en vernietiging kent. Een schepping uit het niets is het hindoeïsme even vreemd als de historische ontwikkeling van de schepping in de richting van de door God geopenbaarde eindtijd. De schepping ontstaat in het hindoeïsme met bepaalde tussenpozen steeds opnieuw, waarbij in de theïstische systemen God in die zin als schepper wordt beschouwd, dat zijn kracht de kosmos van een potentiële status naar een actuele status doet overgaan. Iedere bestaansperiode van de wereld omvat vier tijdvakken (kalpas), die een steeds voortschrijdende verslechtering laten zien: Krita-, Treta-, Dvapara en Kali-yuga. Gedurende deze tijd komen godsdienst, rechtschapenheid, recht en moraal steeds meer tot verval en wordt de duur van een mensenleven drastisch bekort. Aan het einde van het laatste tijdvak wordt de wereld door een grote brand vernietigd. Dan volgt een periode van rust, waarna het hele proces weer van voren af aan begint.

Houding van de hindoes ten opzichte van niet-hindoes

De houding van de hindoes ten opzichte van niet-hindoes is heel bijzonder. Het hele leven van de hindoe voltrekt zich volgens een vaststaand stelsel van bepaalde plichten. Deze plichten worden voorgeschreven op grond van de kaste waartoe men behoort en door de levensfase waarin men zich bevindt (zie pag. 43). Dit stelsel geldt uitsluitend voor hindoes, nooit voor niet-hindoes. Iemand kan dus onmogelijk Hindoe worden wanneer hij niet als Hindoe in een bepaalde kaste geboren is. Alles wat een vrome niet-hindoe kan bereiken is, dat hij in zijn volgende leven als Hindoe binnen een bepaalde kaste wordt wedergeboren. In dit verband schrijft Paul Hacker: 'Ook al stijgt de bhaktivroomheid³⁹ boven de kastengrenzen uit, dan wil dat nog niet zeggen dat daarmee ooit het kastenstelsel of de overtuiging, dat de dharma⁴⁰ alleen aan de Indiërs en niet aan de mleccas⁴¹ is gegeven, afgeschaft zou zijn. Ook in onze dagen valt nog in traktaten van traditioneel denkende hindoes te lezen dat naar hun mening het enige wat een vrome niet-hindoe kan bereiken is, dat hij in zijn volgende bestaan in India in een hoge hindoe-kaste wordt wedergeboren. Nooit kan hij als individu hindoe worden en kan de dharma voor hem gaan gelden. Ook de Bhagavad gita houdt in principe aan deze opvatting vast.'⁴²

Christen en hindoe

³⁷erotische liefde.

³⁸Vereersters van de god Visnu, die hier in de gestalte van Krishna verschijnt; geciteerd bij Gonda 2, pag. 163.

³⁹*bhakti* is het Sanskriet-woord voor godsliefde (liefde van de mens voor God).

⁴⁰*dharma* is de aanduiding voor de door kaste en levensfase bepaalde plicht. In het neo-Hindoeïsme wordt het woord ook gebruikt in de betekenis van 'godsdienst'.

⁴¹*mlecca* is het Sanskriet-woord voor 'barbaar', dus buitenlander of niet-Hindoe.

⁴²Paul Hacker: *Der Dharma-Begriff de Neuhinduismus*; in: *Kleine Schriften*, hrsgg. v. Lambert Schmithausen, Wiesbaden 1978; pag. 515.

De hindoes leven volgens een grote hoeveelheid voorschriften, wetten en ceremoniën die ze zichzelf hebben opgelegd. Al zoekend en tastend willen velen van hen God vinden en met Hem in aanraking komen. Ze leven volgens hun traditionele godsdienstigheid, en de uitspraak van O. Hallesby, die aan het begin van dit hoofdstuk werd geciteerd, is zeker op hen van toepassing; hun boodschap luidt: word religieus, leid een religieus leven en u zult verlost worden. Nadat wij in het voorafgaande een paar belangrijke leerstellingen van het klassieke hindoeïsme in het kort hebben belicht, zou ik nu een paar m.i. belangwekkende punten naar voren willen halen en die vanuit het standpunt van de christen aan een nadere beschouwing onderwerpen.

a. Openbaring

Voor alle orthodoxe hindoes is de Veda een openbaring en een autoriteit. De Veda is door menselijke inspanning ontstaan; en bovendien niet in staat het leven van de Hindoes te doordringen, te veranderen en te vernieuwen; de Veda wordt geaccepteerd, maar alleen in dogmatische zin. De relatie van de Hindoe tot de Veda blijft gewoonlijk gedistantieerd en formeel, soms zo gedistantieerd dat zelfs de betekenisloosheid van de vedische spreuken wordt aangenomen.

Voor christenen is enkel en alleen de Bijbel Goddelijke openbaring. Zonder de Bijbel zouden ze nooit christenen zijn, want door dit levende Woord van God zijn ze pas christenen geworden.

(1) De Bijbel is niet het produkt van menselijke inspanning, maar geschreven door mensen die door de Heilige Geest werden geleid. De Heilige Schrift is in staat om 'u wijs te kunnen maken tot zaligheid, door het geloof dat in Christus Jezus is. Heel de Schrift is door God ingegeven en is nuttig om te daarmee onderwijzen, te weerleggen, te verbeteren en op te voeden in de rechtvaardigheid, opdat de mens die God toebehoort, volmaakt zou zijn' (2 Tim. 3:15-17).

(2) De Heilige Schrift doordringt het leven van de christenen. 'Want het woord van God is levend en krachtig en scherper dan enig tweesnijdend zwaard, en het dringt door tot op de scheiding van ziel en geest... en het oordeelt overleggingen en gedachten van het hart. En er is geen schepsel onzichtbaar voor Hem, maar alles ligt naakt en ontbloot voor de ogen van Hem aan Wie wij reken-schap hebben af te leggen' (Hebr. 4:12, 13). Jezus Christus Zelf is het Woord van God. De christen heeft zijn welgevallen daaraan; hij houdt ervan, het dag en nacht te overdenken (Ps. 1:2). De christen is daarbij nooit alleen en op menselijke wijsheid aangewezen, maar hij mag God bidden, hem de ogen te openen. En God geeft juist hierdoor blijk van zijn tegenwoordigheid, dat Hij een dergelijk gebed verhoort. 'Ontsluit mijn ogen en laat mij aanschouwen de wonderen van Uw wet' (Ps. 119:18).

(3) De verhouding tot Gods Woord is nooit afstandelijk, noch voor een gelovige, noch voor een nog-niet-gelovige. De aard van Gods Woord laat een dergelijke verhouding niet toe. Op geen enkele plaats is Gods Woord zonder betekenis. Christenen lopen geen kunstmatige verdichtsels achterna, maar voor hen is door Gods genade het licht opgegaan over de absoluut geldige, eeuwige Waarheid. 'En wij hebben het profetische woord, dat vast en zeker is, en u doet er goed aan daarop acht te slaan als op een lamp die schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw hart. Dit moet u allereerst weten, dat geen enkele profetie van de Schrift een eigenmachtige uitlegging toelaat; want de profetie is destijds niet voortgebracht uit de wil van een mens, maar heilige mensen van God, door de Heilige Geest gedreven, hebben gesproken' (2 Petr. 1:19-21).

b. Karma, werken

De hindoes geloven dat ze goed worden door goede werken en slecht door kwade werken. Goede en kwade werken zijn volgens de voorstelling van de hindoes van invloed op de komende geboorten. Maar de hindoe kan niet verklaren waar boze daden nu eigenlijk vandaan komen; ja, het ontbreekt hem uiteindelijk zelfs aan een maatstaf om definitief uit te maken wat goed en kwaad is. De christen heeft deze maatstaf wél: het is de in Gods Woord geopenbaarde wil van God. De christen kent ook de oorsprong van de boze werken: Satan, de gevallen Engel des lichts.

Wat de werken betreft weet de wedergeboren christen dat de natuurlijke, niet wedergeboren mens geen goede, God welgevallige werken kan doen. Na de zondeval en de ongehoorzaamheid van de mens staan alle werken, de zogenaamde goede net zo goed als de ogenschijnlijk kwade, zonder uitzondering onder het oordeel van God. 'Er is niemand die goedgeeft, er is er zelfs niet één' (Rom. 3:12). Pas de met God verzoende mens, de in Christus wedergeboren christen, is in staat om de door

God voor hem voorbestemde goede werken te doen. Maar daden van mensen, van welk soort dan ook, dragen absoluut niets bij tot de verlossing van de mens. Die verlossing is door Jezus Christus alleen volbracht, op Golgotha. Mensen kunnen daar alleen maar in geloven en erdoor gerechtvaardigd worden. 'Want door genade ben u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; niet uit werken, opdat niemand zou roemen. Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen, die God tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen' (Ef. 2:8-10). 'Maar toen de goedertierenheid van God onze Zaligmaker, en Zijn liefde tot de mensen verschenen is, maakte Hij ons zalig, niet op grond van de werken van rechtvaardigheid die wij gedaan zouden hebben, maar vanwege Zijn barmhartigheid, door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest. Die heeft Hij in rijke mate over ons uitgegoten door Jezus Christus, onze Zaligmaker, opdat wij, gerechtvaardigd door Zijn genade, erfgenamen zouden worden overeenkomstig de hoop van het eeuwige leven. Dit is een betrouwbaar woord en ik wil dat u deze dingen sterk benadrukt, opdat zij die in God geloven, ervoor zouden zorgen dat zij de anderen voorgaan in het doen van goede werken' (Tit. 3:4-8).

c. Moksa, verlossing

Voor de hindoe bestaat de verlossing uit een daad van inzicht: op het moment dat hij begrijpt (niet logisch, maar door een existentieel voltrokken metafysische daad van inzicht), dat zijn Zelf (atma) identiek is met het eeuwige Wezen (brahma), dat als persoonlijk en onpersoonlijk wordt voorgesteld, op dat moment is hij verlost. En wel verlost uit de kringloop van geboorten. Voor de christen zijn dat kunstmatige verdichtsels, niet in overeenstemming met de waarheid. Want het schepsel is door de zonde **gescheiden** van God, nooit identiek met God. Ook verhuist de ziel niet van het ene lichaam naar het andere. Verlossing is in werkelijkheid: verlossing van de macht der zonde en van de gevolgen daarvan, Gods eeuwige gericht. Dit verlossingswerk heeft Jezus Christus plaatsvervangend voor alle mensen op Golgotha volbracht. Verlossing geschiedt door geloof, niet door inzicht. Want Hem die geen zonde gekend heeft, heeft Hij voor ons tot zonde gemaakt, opdat wij zouden worden gerechtigheid van God in Hem' (2 Kor. 5:21).

d. Methodische inspanning

De hindoes hebben vele methoden en praktijken uitgedacht om tot religieuze ervaringen, resp. tot het verlossende inzicht te komen. Vaak vereisen deze methoden grote inspanning en zelfs allerlei wrede vormen van zelfkwellen. De hindoe volbrengt, vaak vol overgave en ten koste van veel moeite, werken om de verlossing te bereiken.

De christen heeft ervaren dat **hij** zich niet hoeft in te spannen, maar dat integendeel iedere eigen inspanning het verlossingswerk van Christus teniet zou doen en ons de weg naar de verlossing zou versperren. Jezus Christus heeft het verlossingswerk voor ons volledig volbracht. Van onze kant kan aan dit werk absoluut niets meer worden toegevoegd. En omdat de verlossing niet het gevolg is van onze eigen inspanningen en ons eigen streven, hebben wij ook geen grond tot roemen. Alle roem komt God alleen toe. 'Maar ik zal mij volstrekt niet beroemen op iets anders dan op het kruis van onze Heere Jezus Christus, door Wie de wereld voor mij gekruisigd is, en ik voor de wereld' (Gal. 6:14). 'Niet ons, HEERE, niet ons, maar geef uw naam eer, om uw goedertierenheid, om uw trouw!' (Ps. 115:1).

e. Zelfverbetering

Veel hindoes hebben een duidelijke kijk op de zonde; op grond van het geweten dat God hun heeft gegeven onderkennen ze heel scherp wat kwaad is, en bij velen van hen leeft een diepgaand verlangen om het kwaad en de zonde in de mens te overwinnen. En velen van hen slaan de moeizame weg van de zelfverbetering in. Maar Gods weg is heel anders. God verbetert nooit iets wat door de zonde totaal bedorven is, maar Hij ruimt het volledig op. Hij levert het over aan de dood en schept iets volkomen nieuws en volmaakt. 'Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen. Want als wij met Hem één plant zijn geworden, gelijkgemaakt aan Hem in Zijn dood, dan zullen wij ook aan Hem gelijk zijn in Zijn opstanding. Dit weten wij toch, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam van de zonde tenietgedaan zou worden' (Rom. 6:3-6).

God verbetert ons zondige vlees niet, maar Hij maakt het in de wedergeboorte volkomen nieuw: 'Daarom, als iemand in Christus is, is hij een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden' (2 Kor. 5:17).

Aan ons in-Christus-zijn kan, wanneer dat eenmaal door de genade van God tot stand is gekomen, niets meer worden verbeterd, want wij zijn daarin volmaakt: 'Want met één offer heeft Hij hen die geheiligd worden, tot in eeuwigheid volmaakt' (Hebr. 10:14).

f. Zelfvergoddelijking

De stap van de zelfverbetering naar de zelfvergoddelijking is in wezen heel consequent. Want wie van mening is dat zondaars langzaam maar zeker kunnen worden verbeterd, gelooft natuurlijk ook dat zondaars dit doel van zelfverbetering eens zullen bereiken. We hebben bij de behandeling van de Indiase goeroe gezien, dat dergelijke mensen dan als goden worden beschouwd en behandeld. Eén - eveneens consequente - stap verder: en aan zulke mensen wordt dan toegeschreven dat zij middelaars tussen God en mensen kunnen zijn.

Maar er is maar één enkel mens die met Goddelijk recht van Zichzelf kon zeggen dat Hij God was, en die daarom vervolgd en gekruisigd werd: 'Daarom dan probeerden de Joden des te meer Hem te doden, omdat Hij niet alleen het gebod van de sabbat brak, maar ook zei dat God zijn eigen Vader was, en daarmee Zichzelf aan God gelijkmaakte' (Joh. 5:18). Maar datgene wat voor ieder ander roof hoewel Hij in de gestalte van God was, het niet als roof beschouwd heeft aan God gelijk zijn, maar Zichzelf ontledigd heeft door de gestalte van een slaaf aan te nemen en aan de mensen gelijk te worden. En in zijn gedaante als een mens bevonden, heeft Hij Zichzelf vernederd en is gehoorzaam geworden, tot de dood, ja, tot de dood kruisdood' (Fil. 2:6-8). Alleen Hij is de middelaar tussen God en de mensen: 'Want er is één God. Er is ook één Middelaar, de mens Christus Jezus. Hij heeft Zich gegeven als een losprijs voor allen' (1 Tim. 2:5,6). 'En de zaligheid is in geen ander, want er is onder de hemel geen andere Naam onder de mensen gegeven waardoor wij zalig moeten worden' (Hand. 4:12).

g. Zielsverhuizing

De centrale gedachte die zich bij de hindoes en bij velen met hen heeft vastgezet, is het denkbeeld van de kringloop van de ziel. Alles berust op dit denkbeeld; het gehele streven van een hindoe is uiteindelijk op dit ene doel gericht: het uittreden uit de kringloop der zielsverhuizing en uit de ellende van het aardse bestaan, dat daarmee ten einde is.

Maar dit idee van een kringloop van de ziel berust op menselijke gedachten. Het is een verzinsel van mensen dat, toen het eenmaal in de wereld was, eeuwenlang van generatie op generatie werd overgeleverd. Maar het is een onjuiste gedachte. Er is geen zielsverhuizing. De wedergeboorte zoals de hindoes die leren bestaat niet. 'En zoals het de mensen beschikt is dat zij **eenmaal** moeten sterven en dat daarna het oordeel volgt. . .' (Hebr. 9:27).

Een mens sterft maar één keer, en hij wordt geen tweede keer meer geboren. Maar er bestaat wel een wedergeboorte, een geboorte die niet uit bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een mens, doch uit God geboren is.

Nicodemus, een eminent joods theoloog, kwam 's nachts bij de Here Jezus en kreeg van hem iets geheel nieuws te horen: 'Als iemand niet opnieuw geboren wordt, kan hij het Koninkrijk van God niet zien' (Joh. 3:3). Jezus Christus spreekt over wedergeboorte. En Hij zegt, dat zonder deze wedergeboorte niemand het Rijk Gods zal zien. Nicodemus reageert daar bijna 'hindoeïstisch' op. Hij vraagt: 'Hoe kan een mens geboren worden, als hij oud is? Hij kan toch niet voor de tweede keer in de schoot van zijn moeder ingaan en geboren worden?' Maar dat is alleen maar de redenering van Nicodemus. Jezus Christus antwoordt: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, als niet iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk van God niet binnengaan.' Het water, een beeld van Gods Woord,⁴³ en de Geest, zij bewerkstelligen de wedergeboorte. Pas door de kracht en de werkzaamheid van Gods Woord en Gods Geest worden mensen wedergeboren, al zijn ze voor die tijd nog zo vroom of godsdienstig geweest.

De hindoe Sarvepalli Radhakrishnan, een over de hele wereld bekend godsdienstfilosoof, weet heel precies wat de Bijbel ons leert over de wedergeboorte. In één van zijn werken heeft hij het erover

⁴³Ef. 5:26: .. om haar te heiligen, haar reinigende door het waterbad met het woord.'

dat godsdienst, wanneer deze echt is, een volledige revolutie inhoudt, een volledig te boven komen van onze niet wedergeboren natuur, de dood van de oude mens en de geboorte van een nieuwe.⁴⁴ De begrippen 'niet-wedergeboren natuur', 'oude mens', 'nieuwe mens' e.d. ontleent hij aan de Bijbel. Want in een voetnoot citeert Radhakrishnan woordelijk Joh. 3:7, 8: 'Verwonder u niet dat Ik tegen u gezegd heb: u moet opnieuw geboren worden. De wind waait waarheen hij het met iedereen die uit de Geest geboren is.' Interessant is hier, dat Radhakrishnan op deze plaats geen argumenten tegen de christelijke wedergeboorte aanvoert of deze afwijst, maar dat hij probeert, de wedergeboorte in zijn systeem in te bouwen en voor zijn neo-hindoeïstische doeleinden te gebruiken. Hij neemt op intellectueel niveau een christelijke waarheid over, maar interpreteert die binnen zijn eigen hindoeïstische context en komt dan logischerwijze tot onbijbelse uitspraken, zoals bijvoorbeeld: 'De wedergeboorte is het universele doel van alle religies'.⁴⁵ Of: 'De wedergeboorte vindt dan plaats, wanneer een mens voortschrijdt van het denken naar het zien'.⁴⁶ 'Zien' heeft hier de typisch hindoeïstische betekenis van meditatieve realisatie van het hoogste wezen, dat óf als persoonlijk, óf als onpersoonlijk beschouwd kan worden. Of: Radhakrishnan leert, zoals vele religieuze systemen, dat de menselijke natuur door de inwerking van de waarheid langzaam maar zeker wordt omgevormd, totdat zij de voortreffelijkheid heeft bereikt.⁴⁷

Maar dat alles is in strijd met de bijbelse leer. Radhakrishnan gebruikt de term 'wedergeboorte' alleen maar, om daar zijn eigen leer aan op te hangen. De eis van Jezus Christus, wedergeboren te worden uit Geest en water, zijn eis, opnieuw geboren te worden om het Koninkrijk Gods te zien, stelt Radhakrishnan niet aan zichzelf. Hij onttrekt zich aan die eis door de tekst anders te interpreteren, gaat daardoor aan het Koninkrijk Gods voorbij en blijft in zijn eigen gedachtewereld gevangen.

God plaatst ons in zijn licht. Dat licht is Jezus Christus. Zonder wedergeboren te zijn hebben de mensen de duisternis lief en willen zij het licht niet. Alleen Gods Woord en Geest kunnen bewerkstelligen, dat een mens toch het licht aanneemt. Wanneer hij dat doet, neemt God hem als kind aan: wanneer hij in de Naam van de Here Jezus gelooft. En dan is hij wedergeboren. Niet uit bloed, noch uit de wil van het vlees, noch uit de wil van een man, doch uit God is hij dan geboren. En zo'n kind van God heeft eeuwig leven. ***Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.***

⁴⁴We do realise that religion, if real, implies a complete revolution, a total overcoming of our unregenerate nature, the death of the old man and the birth of the new' (Inleiding tot zijn vertaling van de *Brahma-Sutras*, London 1960, pag. 9f).

⁴⁵Both the Buddha and Jesus teil us: 'Be of good courage, I have over-come the world.' Renewal, rebirth is the universal aim of all religions' (*Brahma-sutras*, pag. 183).

⁴⁶Brahma-svarūpa-saksatkara or the realisation of the Suprême is the goal of human existence. What we aim at is not thinking, but seeing. It is a change of begin, a rebornness' (*Brahma-sutras*, pag. 10).

⁴⁷Man's nature is transformed or reformed to a pattern of excellence, because his being is pervaded by the power of truth' (idem, pag. 10).

Hoofdstuk 4

De godsdiensten van de volkeren

In het hier volgende hoofdstuk zou ik willen ingaan op het heel moeilijke, maar ook heel belangrijke probleem van de heidense godsdiensten. Daarom moet hier de vraag gesteld worden, wat de Bijbel zegt over de godsdienstigheid van de volkeren en hun verhouding tot de in Jezus Christus geopenbaarde waarheid. In dit verband luidt de eerste vraag: **hoe heeft God Zich aan de volkeren geopenbaard?**

1. God openbaart Zich door zijn goedheid

God heeft de volkeren veel goedheid betuigd: Hij heeft hun regen en vruchtbare tijden geschonken, Hij heeft hun te eten gegeven en hun harten van vrolijkheid vervuld: 'Hij heeft in de tijden die achter ons liggen, al de heidenen hun eigen wegen laten gaan, hoewel Hij Zichzelf toch niet onbetuigd liet door goed te doen: Hij gaf ons vanuit de hemel regen en vruchtbare tijden en verzadigde ons hart met voedsel en vreugde' (Hand. 14:16, 17).

2. God openbaart Zich in zijn schepping

God heeft Zich ook in zijn eeuwige kracht en goddelijkheid in de schepping geopenbaard. De mens heeft te allen tijde God in zijn schepping kunnen herkennen. En de mens is opgeroepen om God te **vrez**en, Hem **eer te geven** en de Schepper van alle dingen te **aanbidden**'. 'En ik zag een andere engel, die hoog aan de hemel vloog. En hij had het eeuwige Evangelie, om dat te verkondigen aan hen die op de aarde wonen, en aan elke natie, stam, taal en volk. En hij zei met een luide stem: Vrees God en geef Hem eer, want het uur van Zijn oordeel is gekomen. En aanbid Hem Die de hemel, de aarde, de zee en de waterbronnen gemaakt heeft' (Op. 14:6, 7).

Dat de mens door de openbaring van Gods macht in de schepping in een positie van **verantwoordelijkheid tegenover God** is geplaatst, daarover spreekt ook de apostel Paulus in de brief aan de Romeinen: 'Want de toorn van God wordt geopenbaard vanuit de hemel over alle goddeloosheid en ongerechtigheid van de mensen, die de waarheid in ongerechtigheid onderdrukken, omdat wat dat van God gekend kan worden, hun bekend is. God Zelf heeft het hun immers geopenbaard. Want de dingen van Hem die onzichtbaar zijn, worden sinds de schepping van de wereld uit Zijn werken gekend en doorzien, namelijk én Zijn eeuwige kracht én Zijn goddelijkheid, zodat zij niet te verontschuldigen zijn. Want zij hebben, hoewel zij God kennen, Hem niet als God verheerlijkt of gedankt, maar zij zijn verdwaasd in hun overwegingen en hun onverstandig hart is verduisterd. Terwijl zij zich uitgaven voor wijzen, zijn zij dwaas geworden, en zij hebben zij de heerlijkheid van de onvergankelijke God vervangen door een beeld dat lijkt op een vergankelijk mens, op vogels en viervoetige en kruipende dieren' (Rom. 1:18-23). Laten we hier goed in het oog houden, dat het in vers 18 om de verkondiging van Gods toorn gaat, en niet om de voltrekking van Gods oordeel. God maakt ons mensen duidelijk, dat zijn toorn hangt boven alle goddeloosheid, welke vorm die ook aanneemt, en boven alle ongerechtigheid. God heeft daaraan geen welgevallen. En hij kondigt zijn oordeel aan: '. . . want het uur van Zijn oordeel is gekomen' (Op. 14:7). Maar de voltrekking van zijn oordeel valt in de toekomst en wordt ons in Openbaring 20 aangekondigd. Door een tweede opstanding voor de grote witte troon zullen de verlorenen hun rechtvaardige, eeuwige veroordeling ondergaan. In Rom. 1:18-23 is sprake van mensen die het Evangelie van Jezus Christus, de opgestane Zoon van God, nooit hebben gehoord; deze mensen zullen, wanneer zij in hun goddeloosheid volharden, zonder verontschuldiging zijn. Want deze mensen bezitten het getuigenis van de schepping en kennen God (vs. 21). En zij zullen voor God niet te verontschuldigen zijn wanneer ze desondanks vervallen tot afgodendienst en beelden van mensen en dieren maken om die in de plaats van God te stellen.

Zowel Openbaring 14, het eeuwige Evangelie, als Romeinen 1 spreken over de schepping en de Goddelijke kracht die uit deze schepping zichtbaar wordt en door de mensen kan worden onderkend. Maar daarmee spreken beide teksten duidelijk van Jezus Christus. Immers in Kol. 1:15 en 16 is sprake van de Zoon van zijn liefde, van Jezus Christus, 'Hij is het Beeld van de onzichtbare God, de Eerstgeborene van heel de schepping. Want door Hem zijn alle dingen geschapen die in de hemelen

en die op de aarde zijn, die zichtbaar en die onzichtbaar zijn... alle dingen zijn door Hem en voor Hem geschapen.' En als alle dingen door Jezus Christus en voor Jezus Christus geschapen zijn, dan wordt in de schepping ook Jezus Christus gekend. De godvrezende mensen uit de volkeren, die in de schepping God herkennen en Hem eer geven, eren daarmee Jezus Christus. Buiten Jezus Christus is er geen heil.

3. God openbaart Zich in het geweten

Dat God Zich aan de volkeren openbaart in het geweten, daarvan spreekt het tweede hoofdstuk van de brief aan de Romeinen. In dit opzicht wordt er een onderscheid gemaakt tussen de volkeren en het volk Israël, dat als Gods uitverkoren volk op de Sinaï door Mozes de wet heeft ontvangen. De volkeren hadden de wet van God niet, en toch zijn er mensen verloren gegaan: 'Want zij die zonder wet gezondigd hebben, zullen ook zonder wet verloren gaan' (Rom. 2:12). Maar God spreekt tot de heidenen door het **geweten**: 'Want wanneer heidenen, die de wet niet hebben, van nature doen wat de wet zegt, zijn zij, hoewel zij de wet niet hebben, zichzelf tot wet. Zij tonen dat het werk van de wet geschreven is in hun hart. Daar getuigt ook hun geweten van, en hun gedachten onderling beschuldigen of ook verontschuldigen elkaar' (Rom. 2:14, 15). Een heiden kon dus door zijn geweten de stem van God horen, zonde als zonde onderkennen en zich ervan onthouden of zich voor God verootmoedigen en berouw tonen. Belangrijk is in vers 15 de uitdrukking: de volkeren die 'tonen, dat het werk van wet geschreven is in hun hart'. Ze hebben de wet zelf niet in hun harten geschreven staan, maar het werk van de wet. Daardoor onderscheiden de volkeren zich van het volk Israël.

Daaraan moet nog een ding toegevoegd worden: wie het Evangelie van Jezus Christus kent, wordt door God alleen nog beoordeeld naar het criterium van de blijde Boodschap: of hij die in geloof en boetedoening heeft aangenomen of niet: 'Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem' (Joh. 3:36).

4. God openbaart Zich eens en voor altijd in zijn Zoon Jezus Christus

De scheidsmuur tussen het volk Israël en de heidenvolkeren heeft God afgebroken in de volheid der tijden, toen Hij zich definitief en op de meest verheven wijze aan alle mensen openbaarde en bekendmaakte in zijn Zoon Jezus Christus. 'Maar nu in Christus Jezus bent u, die voorheen veraf was, door het bloed van Christus dichtbij gekomen. Want Hij is onze vrede, die beiden één gemaakt heeft. En door de tussenmuur, die scheiding maakte, af te breken, heeft Hij de vijandschap in Zijn vlees tenietgedaan, namelijk de wet van de geboden, die uit bepalingen bestond, opdat Hij die twee in Zichzelf tot één nieuwe mens zou schappen en zo vrede zou maken, en opdat Hij die beiden in één lichaam met God zou verzoenen door het kruis, waaraan Hij de vijandschap gedood heeft' (Ef. 2:13-16). Hier is sprake van dat geheel nieuwe dat door Paulus wordt geïntroduceerd: de Kerk, ofwel de Gemeente van God. Daartoe behoren zowel de gelovigen uit de volkeren als die uit het volk Israël, en wel al diegenen die door het kruis met God verzoend zijn. Iedere heiden, iedere Jood, die Jezus Christus in geloof als zijn persoonlijke Heiland aanneemt, maakt deel uit van deze ene, ondeelbare Kerk. Maar niemand meer en ook niemand minder. De waarde die het werk en het offer van Jezus Christus op Golgotha voor God heeft, zet alle andere waarden opzij. Wie het Evangelie van Jezus Christus en zijn genade kent, kan zich voor God op niets anders meer beroepen, of hij nu heiden is of Jood. Het Evangelie van God verdeelt de mensen in twee groepen: verlost en verloren. De boodschap van deze tijd van genade, die beëindigd zal zijn met de beloofde opname van de Gemeente van deze aarde, luidt: geloof in de Here Jezus en u zult behouden worden. Wie deze boodschap heeft gehoord, zal uitsluitend op grond daarvan door God beoordeeld worden: 'Als Ik het bloed zie, zal Ik aan u voorbijgaan'. Samenvattend kunnen we zeggen dat God Zich aan de heidense volkeren geopenbaard heeft in de goedheid die Hij hun bewezen heeft, maar ook in zijn kracht en goddelijkheid, zoals die in de schepping zichtbaar wordt. De mens kon hier ook lijden, ontbinding en dood gadeslaan; de vreze des Heren enerzijds en aanbidding anderzijds waren een gepaste houding voor de harten, die God kon aannemen. Bovendien was God door middel van het geweten in de mensen werkzaam. Maar op de allerhoogste en meest volmaakte wijze openbaarde God Zich in zijn Zoon Jezus Christus, die Hij gaf, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.

Bezitten de volkeren in hun godsdiensten kennis van de enige ware God?

Een heiden was in staat, God, of zelfs Jezus Christus - zij het niet direct door de bijbelse openbaring - te kennen en te aanbidden. God laat daarover geen twijfel bestaan, en we hebben op deze zaak bij de beantwoording van de eerste vraag licht geworpen. 'En Hij (de scheppende God) maakte uit één

bloed heel het menselijke geslacht om op heel de aardbodem te wonen; en Hij heeft de hun van tevoren toegemeten tijden bepaald, en de grenzen van hun woongebied, opdat zij de Heere zouden zoeken, of zij Hem misschien al tastend zouden mogen vinden, hoewel Hij niet ver is van ieder van ons' (Hand. 17:26,27).

Heel anders is het gesteld met de heidenen die de vermanende stem van God negeren en in afgoderij zijn vervallen. Zulke mensen omschrijft Gods Woord als dood door hun overtredingen en zonden (Ef. 2:1), en als mensen die door de wil van het vlees en de gedachten te doen (2:3). En God spreekt over hen als over mensen zonder Christus, 'zonder hoop en zonder God in de wereld' (2:12). Dat wil zeggen, dat deze mensen ondanks hun godsdienstigheid **zonder** God zijn. Zonder Christus is er geen heil voor wie dan ook op aarde. De heidenvolkeren die volharden in hun religieuze cultussen en denkbeelden en afgoderijen, hebben - gescheiden van Christus -wel een godsdienst, maar ze hebben **God** niet. En ze zijn zonder hoop.

God heeft weliswaar tijden bepaald, waarin Hij de volkeren in onwetendheid liet, zodat zij hem uitsluitend 'al tastend zouden mogen vinden', maar Hij heeft door het Evangelie aan deze situatie al lang een einde gemaakt. 'God dan verkondigt, met voorbijzien van de tijden van de onwetendheid, nu overal aan alle mensen dat zij zich moeten bekeren, en wel omdat Hij een dag vastgesteld heeft, waarop Hij de wereld rechtvaardig zal oordelen door een Man Die Hij daartoe aangesteld heeft. Daarvan heeft Hij aan allen het bewijs geleverd heeft door Hem uit de doden te doen opstaan' (Hand. 17:30,31).

Offeren de volkeren aan de enige ware God?

De Bijbel is op dat punt heel duidelijk. In de eerste plaats laat Paulus er geen twijfel over bestaan dat een afgodsbeeld in de wereld niets voorstelt. Er zijn weliswaar inderdaad veel goden en heren die worden vereerd, maar dat verandert niets aan het feit dat er in werkelijkheid maar **één** God is, die voor ieder wedergeboren mens tot Vader is geworden, en **maar één** Heer, namelijk Jezus Christus, door Wiens verlossingswerk de mensen het kinschap Gods in de wedergeboorte kunnen ontvangen: 'Wat dus het eten van afgodenoffers betreft: wij weten, dat er een afgod niets is in de wereld en dat er geen andere God is **dan Eén**. Want al zijn ook die goden genoemd worden, hetzij in de hemel, hetzij op de aarde (zoals er vele goden en vele heren zijn) toch is er voor ons e maar **één** God: de Vader, uit wie alle dingen zijn, uit Wie alle dingen zijn, en wij voor Hem, en **één** Heere, Jezus Christus, door Wie alle dingen zijn, en wij door Hem' (1 Kor. 8:4-6).

Het is heel belangrijk te beseffen dat de Heilige Geest er hier op wijst, dat alle dingen uit God en door Jezus Christus zijn. Alles is uit en door de ene God, en is **voor** Hem bestemd: de grote zonde van de afgoderij bestaat juist uit het negeren van dat feit. En wel hierom: de apostel zegt dat een afgod niets is, en dat er geen andere God is dan Eén (1 Kor. 8:4). Maar op grond daarvan mogen we niet tot de conclusie komen dat als de vele goden en afgoden niets zijn en er in werkelijkheid geen andere God is dan Eén, ook de volkeren uiteindelijk op hun eigen manier de ene ware God vereren - omdat de afgoden nu eenmaal niets zijn. Deze opvatting is volkomen onjuist. De volkeren vereren in hun godsdienstoefeningen en vooral in hun offers **niet** de ene ware God. Want de apostel Paulus wijst dergelijke speculaties duidelijk af en zegt: 'Wat zeg ik hiermee dan? Dat een afgod iets is, of dat een afgodenoffer iets is? Nee, ik zeg dit omdat wat de heidenen offeren, zij dat aan demonen offeren en niet aan God' (1 Kor. 10:19, 20). Dat is een ondubbelzinnige uitspraak: de volkeren offeren in hun offers aan demonen. De duivel als persoon is een realiteit, evenals de hem dienende demonen. En wij kunnen het feit niet negeren dat de heidenen door hun offers met de boze geesten in verbinding komen, en niet met God.

Maar Paulus maakt niet alleen duidelijk hoe het daarmee gesteld is, hij brengt ook op niet mis te verstane wijze tot uitdrukking dat wij ons van al dat soort verbanden verre moeten houden: '... en ik wil niet dat u met de demonen in gemeenschap hebt me. U kunt niet de drinkbeker van de Heere drinken én de drinkbeker van de demonen. U kunt niet deelhebben aan de tafel van de Heer én aan de tafel van de boze demonen. Of willen wij de Heere tot jaloersheid verwekken? Wij zijn toch niet sterker dan Hij?' (1 Kor. 10:20-22).

Erkent God de vele goden van de volkeren?

Na datgene wat er tot nog toe uit de Heilige Schrift naar voren is gekomen, moet het ons wel duidelijk zijn dat een dergelijke erkenning in de Bijbel niet te vinden is. De wil van God staat in beginsel vast: 'U zult geen andere goden voor mijn aangezicht hebben' (Ex. 20:3). De gehele Heilige

Schrift, van de eerste tot de laatste bladzijde, spreekt daarvan: 'En God zag het licht dat het goed was; en God maakte scheiding tussen het licht en de duisternis' (Gen. 1:4). 'Welke gemeenschap is er tussen licht en duisternis? En welke overeenstemming is er tussen Christus en Belial?' (2 Kor. 6:14, 15). Wij mogen de scheidslijn tussen licht en duisternis nooit verschuiven, vermenschelijken, relativiseren. De Bijbel zegt dat Jezus Christus het licht der wereld is, en dat Jezus Christus Gods Zoon is. En de Bijbel zegt dat God de wereld zozeer heeft liefgehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gaf, opdat een ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. De vraag luidt: Geloof u in het werk van de Here Jezus? Het staat niet meer ter discussie of God naast zijn kruis in de afgoden van de volkeren iets vindt wat waard is, erkend te worden.

Iets over de religieuze ervaringen van de heidenen

Nadat we kennis hebben genomen van de duidelijke uitspraken die de Heilige Schrift doet over de godsdienstige activiteiten van de heidenvolkeren, zou ik ten slotte aandacht aan een probleem willen wijden waar we iedere keer weer op zullen stuiten wanneer we in contact komen met religieuze mensen, en wel de religieuze ervaringen die deze mensen hebben en waar ze vaak uitvoerig van vertellen. En ik zou in dit verband de theoloog O. Hallesby aan het woord willen laten: 'Wie ook maar een klein beetje op de hoogte is van de rijk geschakeerde geschiedenis van de godsdiensten, weet ook dat er bij alle godsdiensten vele merkwaardige zaken te beleven vallen. Natuurlijk zijn er heidenen die niets beleven en niets willen beleven. Zij drijven alleen maar met de stroom mee en doen net als de anderen. Maar tegelijkertijd zijn er veel heidenen die opmerkelijke ervaringen hebben. Ze ervaren twijfel en zekerheid, droefenis en vreugde in God, berouw en vergeving, angst en zielenrust. Ja, de heidense mystici beschrijven ons de innerlijke vereniging van hun ziel met God in woorden, die opvallend veel overeenkomst vertonen met christelijke beschrijvingen. Hoe is dat te verklaren? Zijn de ervaringen van de heidenen dan alleen maar leugens en bedrog? Natuurlijk komen we ook heidenen tegen die bedriegers zijn. Maar tegelijkertijd stuiten we ook op mensen, wier persoonlijkheid en leven ervan getuigen dat ze geloven in wat ze zeggen. Maar hoe staat het dan met deze mensen? Zijn ze het slachtoffer van zelfbedrog? Is dat wat zij ervaren, niet meer dan inbeelding, een illusie?

Wie dat zou willen beweren kent de eigenaardige geschiedenis van de godsdiensten niet. Leven en werken van deze serieuze en eerlijke heidenen getuigen ervan dat ze niet in een wereld van inbeelding en illusies leven.⁴⁸

Deze uitspraken van Hallesby kunnen mooi geïllustreerd worden aan het voorbeeld van een Indiase asceet, die arm, ongetrouwd en zonder vaste woonplaats was en zich er streng in oefende, zichzelf van alles te onzeggen, waarbij hij op een spijkerbed lag. Toen deze asceet een keer gevraagd werd met welk doel hij zichzelf verwondde en zijn lichaam zo kwelde, antwoordde hij: 'Omwille van de boetedoening en het doden van het vlees. Op deze wijze dien ik God, maar ik beken dat het steken van deze spijkers niet zo erg is als de pijnen die mijn zonden en boze begeerten mij bezorgen. Het is mijn doel, de begeerten van het Ik te vernietigen, opdat ik de verlossing zal verwerven.'

Deze paar zinnen tonen ons het hart van deze asceet, zijn echte en diepgaande zondebesef. En ook, dat hij oprecht naar een uitweg zoekt. Deze man wordt bij zijn handelen gemotiveerd door een diep verlangen naar verlossing. Dat is de ene kant. En de andere kant treedt al even duidelijk aan het licht: (1) de asceet wil door middel van eigen inspanningen en op eigen kracht zijn vlees doden; (2) hij gelooft, dat hij God daarmee een dienst bewijst; (3) het fundamentele kwaad is voor hem niet de zonde in het algemeen, maar hij beperkt het tot de begeerten van het Ik - een oude Indiase opvatting, die een lange traditie heeft; (4) met verlossing bedoelt hij het uittreden uit de kringloop van de zielen, en dat blijkt uit de rest van zijn antwoord: 'Ik ben er achttien maanden geleden mee begonnen, maar ik heb mijn doel nog niet bereikt; het is ook niet mogelijk om dat in zo'n korte tijd te bereiken. Daarvoor zijn vele jaren en waarschijnlijk vele geboorten nodig.'

Veel mensen willen door hun eigen vleselijke inspanningen God een dienst bewijzen. Het typisch hindoeïstische bij deze asceet is, dat hij de begeerten van het Ik, van de individuele ziel, wil doden en daardoor de verlossing uit de kringloop van de zielen probeert te bereiken. Principieel kunnen we vaststellen: datgene wat de asceet bij zijn oefeningen van versterving ervaart, is geen bedrog en geen zelfbedrog, maar een objectieve werkelijkheid die voor zijn leven van de allergrootste betekenis is. Hallesby vraagt, hoe deze echt religieuze ervaringen in overeenstemming zijn te brengen 'met het

48O. Hallesby, *Religiositeit oder Christentum* z.j., pag. 102f.

bijbelse woord dat de heidenen ondanks hun godsdienst zonder God leven en God niet in hun godsdienst ontmoeten.¹⁴⁹

Het antwoord dat Hallesby geeft is van fundamenteel belang voor het begrip voor en de omgang met religieuze mensen: 'De oplossing van deze moeilijke kwestie vind ik pas, wanneer ik denk aan het rijk geschakeerde veelvoud van denkbeelden die in de menselijke ziel leven.

We hebben de **logische denkbeelden**. Die hebben betrekking op vorm en inhoud van het denken. Wat is de filosofie anders dan deontplooiing van de logische ideeën die onze menselijke ziel bevat! En hoe rijk is niet het leven dat een waar filosoof temidden van deze ideeën leidt!

We hebben de **esthetische denkbeelden**. Wat is de kunst anders dan de ontplooiing van de ideeën over de schoonheid van kleuren, lijnen, ritmen en klanken die in de menselijke ziel wonen. Hoe rijk is niet het leven van de kunstenaar temidden van deze scheppingen van zijn artistieke ziel!

We hebben de **morele denkbeelden**. Wat zijn de verschillende moraalsystemen anders dan pogingen om de morele ideeën die de menselijke ziel bevat, tot ontplooiing te brengen! Ten slotte hebben we de **religieuze denkbeelden**. En de godsdiensten zijn niets anders dan de ontplooiing van de rijkdom aan religieuze ideeën die in de ziel leven . . . Maar laten we ons aan de realiteit houden! Op al deze gebieden ervaart de mens niets anders en niets meer dan zijn eigen denkbeelden. Dat wil dus zeggen, dat de mens op religieus gebied niets anders beleeft dan zijn eigen godsidee, zijn eigen godsbesef. En dat was het nu juist wat de apostel zei: De heidenen ervaren hun godsdienst, maar niet God. Zij zijn ondanks hun godsdienst zonder God. Ze ontmoeten God niet, maar koesteren hun eigen religieuze ideeën, verlangens, gevoelens en gedachten.¹⁵⁰

'... Ook heeft Hij de eeuw in hun hart gelegd, zonder dat de mens het werk dat God gedaan heeft, van het begin tot het eind kan doorgronden' (Pred. 3:11). Dat is een feit waar geen mens onderuit kan. Bij iedereen heeft God de eeuw, de eeuwigheid in het hart gelegd - en naar het eeuwige verlangt de mens. Het handelen en denken van de mensen is heel sterk door dit verlangen beïnvloed. En zo verschillend en individueel de mensen zijn, zo verschillend en individueel komt dit verlangen tot uiting. Maar heel dit religieuze verlangen komt pas tot rust door de ontmoeting met de levende God in Christus, door de werkzaamheid van het Evangelie. En nu begrijpen wij ook de bovengenoemde ascet beter: hoe hij in zijn religieuze wereld leeft, hoe hij over God denkt, hoe hij handelt en hoe hij in dit produkt van menselijk denkwerk gelooft: de zielsverhuizing. En vooral: hoe hij snakt naar verlossing. Maar de radicale oplossing voor al zijn problemen kan nooit in zijn hoofd opkomen en nooit aan zijn eigen, vaak zo kwellende moeiten en inspanningen ontspruiten: deze oplossing kan alleen van boven komen, van God Zelf, die Zich over ons in onze zonde en nood ontfermt en van bovenaf ingrijpt en hulp biedt door Jezus Christus. De apostel Paulus zegt:

'En al zou ik al mij bezittingen uitdelen tot levensonderhoud van de armen, en al zou ik mijn lichaam overgeven om verbrand te worden, maar had de liefde niet, het baatte mij niets' (1 Kor. 13:3). En Johannes zegt:

'... God is liefde. Hierin is de liefde van God aan ons geopenbaard, dat God zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat wij zouden leven door Hem. Hierin is de liefde, niet dat wij God lief hebben gekregen, maar dat Hij ons liefhad en zijn Zoon zond als verzoening voor onze zonden' (1 Joh. 4:9,10). Al het religieuze zoeken en streven, denken en menen, voelen en willen van de mensen vindt pas rust in het centrale middelpunt van de gedachten en de liefde van God: in Jezus Christus, de Heiland der wereld.

490. Hallesby, a.w., pag. 103.

500. Hallesby, a.w., pag. 103.

Hoofdstuk 5

Iets over het neo-hindoeïsme

In de ontwikkeling van het hindoeïsme is ongeveer aan het begin van de 19e eeuw een beslissende wending gekomen: belangrijke hindoeïstische denkers en leiders raken op de hoogte van het Evangelie van Jezus Christus. Hoewel de hindoes niet alleen het Evangelie leerden kennen, maar daarnaast ook talrijke westerse ideeën en filosofieën, was toch de bekendheid met het Evangelie en de in veel gevallen verbazingwekkend omvangrijke en nauwkeurige kennis van de Heilige Schrift het meest wezenlijke resultaat van deze ontwikkeling. Want het Evangelie dwingt altijd tot een keuze: aanvaarding of verwerping, licht of duisternis.

Ik laat nu een korte beschrijving volgen van de wezenlijke kenmerken van het neo-hindoeïsme, waarbij ik refereer aan de onderzoeksresultaten van de Duitse hindoloog Paul Hacker, een van de grootste kenners van het neo-hindoeïsme.⁵¹

Wat betekent 'neo-hindoeïsme'?

Met het woord 'neo-hindoeïsme' duiden westerse indologen die ontwikkeling binnen het hindoeïsme aan, waarbij hindoe-denkers ideeën en doctrines uit het Westen overnamen en verwerkten, in het bijzonder die van het christendom. Typisch voor de neo-hindoeïsten is, dat hun religieuze, ethische, sociale en politieke waarden niet uit hun inheemse hindoe-traditie stammen, maar afkomstig zijn van westerse denkers en uit het christendom.

Vermenging van hindoeïstische ideeën met het christendom

Deze waarden worden echter geïdentificeerd met elementen uit het eigen erfgoed; dat wil zeggen: deze worden opnieuw geïnterpreteerd in het licht van de westerse bronnen. Hoe deze identificatie en herinterpretatie eruit kan zien, licht Hacker toe aan de hand van een interessant voorbeeld, en wel door de volgende uitspraak van Mahatma Gandhi te citeren: 'Godenbeelden zijn één hulpmiddel bij de verering. Geen hindoe gelooft, dat een godenbeeld God is. Naar mijn mening is het vereren van godenbeelden geen zonde.'⁵² Waarin bestaat nu in deze uitspraak de herinterpretatie? Daarvoor moeten we weten dat door Gandhi's uitspraak: 'Geen hindoe gelooft, dat een godenbeeld God is' datgene wat door het klassieke hindoeïsme werd geleerd, precies in zijn tegendeel verkeert, want de oude teksten benadrukken dat het een zonde is om in de godenbeelden **niet** een god te zien. Het klassieke hindoeïsme leert, dat de god in het godenbeeld afdaalt (arca-avatara) en dat daardoor godenbeeld en god identiek zijn. Maar waarom zegt Gandhi, die zijn traditie heel goed kende, bewust het tegenovergestelde? Het antwoord luidt: Gandhi wist, dat het christendom afgoderij aan de kaak stelt, en om aan de aanklacht van afgoderij te ontkomen en deze van zijn scherpte te ontdoen, voert hij zijn intellectuele manoeuvre uit en herinterpreteert de leer ten opzichte van de algemeen gebruikelijke hindoepraktijk.

Nationalistisch denken

Een ander kenmerk en een heel voorname impuls van het denken van de neo-hindoes is het nationalisme, dat hier echter niet zozeer nationale trots ten aanzien van de politieke geschiedenis of van politieke idealen inhoudt, zoals in het Westen. Nationalisme heeft hier betrekking op culturele waarden en houdt tevens een cultureel zedingsbewustzijn in, vooral op religieus gebied. Paul Hacker zegt daarover: 'De typische neo-hindoe heeft tijdens een bepaalde periode van zijn leven het vertrouwen in zijn eigen godsdienst verloren. Radhakrishnan⁵³ brengt dit gevoel van frustratie, sprekend over zijn collegetijd, als volgt tot uitdrukking: "Ik was vast overtuigd van de onmacht van mijn godsdienst, waaraan ik de politieke neergang van India toeschreef. Ik zie in mijn herinnering de ontvullende inwerking van de realiteit, van het in mij omhoogkruipende, deprimerende gevoel een nederlaag geleden te hebben, als een logisch gevolg van de bloedarme godsdienst van het hindoeïsme en onze politieke onmacht, die mijn gemoed destijds waren opgedrongen. Wat is er mis

⁵¹Paul Hacker: *Aspects of Neo-Hinduism as contrasted with surviving traditional Hinduism*, in: *Kleine Schriften*, hrsgg. v. Lambert Schmit-hausen, 1978, pag. 580-608.

⁵²M.K. Gandhi: *Hindu dharma; Ahmedabad* 1950, pag. 8. Uit het Engels vertaald door de auteur.

met het hindoeïsme?"⁵⁴ Soortgelijke constatering met betrekking tot hindoes die het geloof in hun godsdienst verliezen, zijn te vinden in de werken van Bankim en Vivekananda. Het is veelbetekenend, dat het niet op het eigenlijke gebied van de godsdienst was dat deze gefrustreerde hindoes de ontoereikendheid van het hindoeïsme zochten. Het was veeleer in eerste instantie de politieke nederlaag, die hen kwelde en kwetste. Dat bracht met zich mee dat het ideaal van het nationalisme, dat op zich weer uit Europa was geïmporteerd, hun geest in beslag nam.

Maar dat nationalisme verschijnt in een apart, Indiaas gewaad. Radhakrishnan schreef de politieke neergang niet toe aan politieke oorzaken, maar aan de ethische verdorvenheid van zijn nationale religie, die bovendien intellectueel gezien als los zand aan elkaar hing. In overeenstemming daarmee zocht hij de remedie tegen de kwaal niet in politieke maatregelen, maar in een religieuze omwenteling.⁵⁵

Tolerantie of inclusivisme?

Een verder kenmerk van het neo-Hindoeïsme is de bewering dat de hindoe-religie een geestelijke eenheid vormt. De neo-hindoes beweren ook dat alle godsdiensten in wezen gelijk zijn en ook allemaal even waardevol.

Het hindoeïsme laat het daar echter niet bij, maar pretendeert uiteindelijk superieur te zijn aan alle andere godsdiensten. Vooral de Vedanta⁵⁶ vertegenwoordigt een leer die alle andere godsdiensten kan omvatten en in zich besloten kan houden. Daarmee komen we bij de laatste bewering van het hindoeïsme en van het neo-hindoeïsme waarop nader licht geworpen dient te worden, namelijk de pretentie van het hindoeïsme dat het **tolerant** is. Paul Hacker heeft er duidelijk op gewezen dat er omtrent de zogenaamde 'tolerantie' van het hindoeïsme lange tijd grondige misverstanden hebben bestaan. Want achter deze schijnbare tolerantie van de afzonderlijke hindoeïstische religies gaat de tendens schuil om andere godsdiensten in de eigen op te zuigen. En dat stoelt weer op de gedachte dat het hindoeïsme ruim en veelomvattend genoeg is om alle godsdiensten in zich te kunnen bevatten. In zijn interpretatie van deze vorm van tolerantie voerde Hacker een nieuw begrip in, namelijk het woord 'inclusivisme':

'... Allereerst moet ik in het kort een manier van denken (a way of thinking) introduceren, die zich niet tot het neo-hindoeïsme beperkt, maar in feite uit het grijze verleden afkomstig is. In een paar van mijn publicaties heb ik er de term 'inclusivisme' voor gebruikt. Dat bestaat hierin, dat men voor de eigen godsdienst aanspraak maakt op iets wat in werkelijkheid bij een andere groep (sect) thuishoort, en het daardoor bij zichzelf inlijft. Het meest in het oog lopende voorbeeld hiervoor is misschien wel Tulsirdas. In Benares, een stad waar de Siva-cultus overheersend was, verkondigde hij de overgave aan Rama. Zijn inventieve voorzorgsmaatregel tegen mogelijke vijandelijkheden van de kant van de vreemde groepering was zijn doctrine dat Sivaverering volkomen acceptabel was omdat Siva zelf de eerste en voornaamste vereerder van Rama was. Op deze manier deed Tulsirdas geen afbreuk aan de Sivagodsdiens, maar eiste die in zijn geheel ten behoeve van de zijne op. Het schijnt dat deze methode in het bijzonder door die religieuze groeperingen werd gehanteerd die zich in hun omgeving in het nadeel voelden.'⁵⁷

Samenvattend kunnen we tot de volgende **wezenlijke kenmerken van het neo-hindoeïsme** komen:

- (1) Het neo-hindoeïsme kent het Evangelie van Jezus Christus.
- (2) Het neo-hindoeïsme neemt het Evangelie niet aan, maar neemt er hier en daar elementen uit over en ontwikkelt een nieuwe godsdienst die een hindoeïstisch stempel draagt en die vermengd is met puur uiterlijke, uit verschillende bronnen afkomstige elementen van het christendom.
- (3) Het neo-hindoeïsme ontwikkelt een speciale vorm van nationalisme die zich beroept op culturele en met name religieuze waarden en die van mening is dat India een boodschap voor de wereld heeft.
- (4) Typisch voor het neo-hindoeïsme is de idee van de gelijkheid van alle godsdiensten, waarbij het hindoeïsme dan wél meent een positie in te nemen die superieur is aan die van alle andere religies.
- (5) De methode waarmee het neo-hindoeïsme - evenals het klassieke hindoeïsme - zich tracht uit te breiden, is die van het inclusivisme.

Jezus Christus plaatst alle mensen voor een keuze. Hij roept de mensen op, tot Hem te komen, hun eigen gebroken en verloren situatie in te zien en Hem in geloof aan te nemen als de Zoon van God,

⁵⁴Citaat uit: S. Radhakrishnan: *Contemporary Indian Philosophy*, 2nd ed., London 1952, pag. 475f.

⁵⁵Paul Hacker, *Aspects*, pag. 583f.

⁵⁶Zie de verklarende namen- en woordenlijst.

⁵⁷Paul Hacker, *Aspects*, pag. 599f.

die op Golgotha voor onze zonden is gestorven. De aanspraak die de Here Jezus op het hart van de mens maakt is absoluut. Jezus Christus wil ons oude hart volledig breken om ons een nieuw te geven dat wedergeboren is in Hem. In het christendom gaat het nooit om een nieuwe godsdienst, maar om mensen wier oude, zondige natuur sterft, zodat ze door de genade Gods in Jezus Christus door de wedergeboorte nieuw en eeuwig leven kunnen ontvangen.

Sarvepalli Radhakrishnan, een voorman van het neo-Hindoeïsme, citeert Joh. 3:16 als volgt:⁵⁸ 'Alzo heeft God de wereld liefgehad, dat Hij gaf.' Maar in Joh. 3:16 staat: 'Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.' Het is duidelijk dat wanneer men van het christendom een religie wil maken, men de Zoon moet schrappen om er iets anders voor in de plaats te zetten. Want de aanspraak van de Here Jezus is absoluut: 'Wie de Zoon heeft, heeft het leven; wie de Zoon van God niet heeft, heeft het leven niet' (1 Joh. 5:12).

Met betrekking tot het thema 'dialoog' kunnen we op dit punt iets heel belangrijks leren. Want God geeft ons heel duidelijk richtlijnen hoe wij ons gedragen moeten ten opzichte van mensen die Jezus Christus niet hebben en in plaats daarvan een valse leer brengen: 'Ieder die overtreedt en niet blijft in de leer van Christus, die heeft God niet; wie in de leer van Christus blijft, die heeft zowel de Vader als de Zoon. Als iemand bij u komt en deze leer niet brengt, ontvan hem niet in huis en begroet hem niet. Want wie hem begroet, die heeft deel aan zijn slechte werken' (2 Joh.:9). Wie de Zoon niet heeft, kan ook de leer van Christus niet brengen. En als ik iemand niet eens hoor te groeten, hoe zou ik dan een dialoog met hem moeten voeren zonder daarbij in te gaan tegen Gods wil en die te overtreden! God verordent dit sterke middel tegen dwaalleraren, en wij hebben slechts gehoorzaam te zijn. Uiteindelijk zijn Gods wegen altijd wegen van genade en liefde. Wij mensen worden voor een keuze geplaatst: of we aanvaarden de liefde van God, of we verwerpen haar.

Ik zou dit hoofdstuk willen afsluiten met het verhaal van een hindoe die christen is geworden. In dat verhaal klinkt de volledige uitzichtloosheid van iedere religieuze inspanning door, maar ook de diepe uitzichtloosheid van mensen, wier leven door de zonde wordt verwoest: leugens, wreedheid, schijnheiligheid . . . Midden in deze duisternis laat God zijn licht schijnen in Jezus Christus en biedt Hij alle mensen zijn eeuwig heil aan.

'De politieke afhankelijkheid (van India) was weliswaar nog geen feit. Maar er waren al onlusten op gang gekomen die het hindoeïsme ontmaskerden als de leugen die het was, met zijn geweldloosheid en zijn eenheid van alle godsdiensten. Er bestond geen eenheid tussen het hindoeïsme en de Islam, en geen tolerantie van de ene kant voor de andere⁵⁹... Een wel bijzonder hoge prijs voor de onafhankelijkheid zou de deling van India in twee op godsdienstige gronden gescheiden staten zijn. Pakistan voor de moslims en India voor de hindoes. De laatstgenoemden zouden evenzeer voor de deling verantwoordelijk zijn als de eerstgenoemden, omdat ze weinig bereidheid toonden om de islamitische minderheid een rechtvaardige behandeling te garanderen. Daardoor dwongen ze de moslims praktisch om voor een eigen, afgescheiden staat te vechten.

Mohammed Ali Jinnah, de leider van de Indiase moslims, had gezworen: 'Wij zullen de deling van India tot stand brengen, of India zal vernietigd worden.' De Moslim-liga riep de zestiende augustus 1946 uit tot 'Direct Action Day' - en maakte zo aan Engeland en de hindoeïstische meerderheid duidelijk dat Jinnah de waarheid sprak. Schreeuwend om hindoebloed zwermden de moslims in 'de ergste sloppenwijk ter wereld' in Calcutta uit en sloegen iedere hindoe dood die ze op hun weg tegenkwamen. De politie sloeg op de vlucht om het vege lijf te redden. Een dergelijke actie was niet verwonderlijk, omdat miljoenen van hen die zich tot de Islam hadden bekeerd, door middel van het zwaard overtuigd waren, en de Koran belooft de hemel voor het doden van een ongelovige. Maar de hindoes waren niet minder gewelddadig. Hindoebenden trokken door Calcutta om uit wraak moslims af te slachten. Het dodental van de eerste vierentwintig uur lag ver boven de zesduizend. Overal in

⁵⁸*The principal Upanishads*. Ed. with introduction, text translation and notes by S. Radhakrishnan, London 1953; pag. 127, opm. 1: 'God so loved the world that he gave.' John. III, 16.

⁵⁹Niet alleen Moslims, Hindoes e.d., maar godsdienstige mensen in het algemeen, vooral ook mensen, die het christelijk geloof zeggen te belijden, zijn niet in staat, waarlijk tolerant te zijn. In naam van het christendom zijn de afschuwelijkste misdaden gepleegd (dat gebeurt trouwens nog), en in de Naam van Jezus zijn tot in de verste verten zichtbare tekenen van intolerantie opgericht. 'Heb uw vijanden lief; doe goed aan hen die u haten. Zegen hen die u vervloeken en bid voor hen die u belasteren' (Luk. 6:27, 28). Deze mate van liefde en tolerantie zal de religieuze mens nooit kunnen opbrengen.

India braken met moord en doodslag gepaard gaande opstanden uit. Brullende benden beheersten een tijdlang de straten van Kharagpur. Tijdens één van de rondes die hij per fiets maakte zag Paul in de goot verminkte lijken liggen, en vaak ook voor de huizen. Hele gezinnen waren uit hun huizen gesleurd en vermoord, alleen omdat ze een andere godsdienst aanhingen. Dit gebeurde in India, waar de wijzen en de goeroes beweerden dat alle godsdiensten gelijk waren. Gandhi was onvermoeibaar en op heldhaftige wijze in de weer. Vaak reisde hij te voet van het ene uitgebrande dorp naar het andere om broederschap en tolerantie te prediken. Maar zonder effect. Zijn loon zou de dood door de kogel van een moordenaar worden, afgevuurd door een hindoe-geloofsgenoot.

Het ergste bloedvergieten vond plaats direct nadat India in augustus 1947 onafhankelijk was geworden. Door moordlustige menigten achtervolgd, wisten vijf miljoen hindoes van Pakistan naar India te ontkomen, waartegenover een even groot aantal Moslims stond dat in tegenovergestelde richting vluchtte. Velen van hen werden in een hinderlaag gelokt en omgebracht, kort voordat ze het land bereikten waar ze veilig waren. Op zijn minst honderdduizend, maar waarschijnlijk veel meer mensen stierven een verschrikkelijke dood door de handen van hindoe- en moslimbenden. Het was één van de grootste orgieën van bloedvergieten en wreedheid die de wereld ooit heeft gezien. Wat een nachtmerrie om te zien hoe hindoes, die geen vlieg kwaaddeden en geen stukje vlees aten om maar niet te hoeven doden, nu moslims tot een bloederige massa sloegen, en dat met een koelbloedigheid en een haat die iedere beschrijving tartten. Laat dit voldoende zijn voor wat betreft de gewelddoosheid en de eenheid van alle godsdiensten. De hindoes hebben zelf duidelijk laten zien dat deze zaken niet in hun menselijk bestaan pasten, en toch bleef hun hindoegehoof ongeschokt overeind staan. Het hele streven van Gandhi om zijn landgenoten de praktische liefde en broederlijkheid te leren die zij beweerden te belijden, bleef uiteindelijk zonder effect, een paar successen van voorbijgaande aard daargelaten. Er was iets anders nodig - een heel andere oplossing.¹⁶⁰

⁶⁰Dave Hunt: *Einer bricht aus*. Der Weg eines Hindu von Krishna zu Christus; Oncken Verlag, Wuppertal und Kassei, 1978, pag. 96-98.

Hoofdstuk 6

Hindoeïstische mystiek in het Westen

De steeds groeiende stroom van hindoeïstische mystiek in het Westen herinnert ons aan een Schriftgedeelte uit het Nieuwe Testament

.. Want die dag komt niet, tenzij eerst de afval gekomen is en de mens van de wetteloosheid, de zoon van het verderf, geopenbaard is, de tegenstander, die zich verheft boven al wat God genoemd of als God vereerd wordt, zodat hij als God in de tempel zich in de tempel van God gaat zitten en zichzelf als God voor doet.

Herinnert u zich niet dat ik u deze dingen zei, toen ik nog bij u was? En u weet wat hem nu weerhoudt, opdat hij op zijn eigen tijd geopenbaard wordt. Want het geheimenis van de wetteloosheid is al werkzaam. Alleen is er iemand die hem nu weerhoudt, totdat hij uit het midden verdwenen is. En dan zal de wetteloze geopenbaard worden. De Heere zal hem verteren door de Geest van Zijn mond en hem tenietdoen door de verschijning bij Zijn komst; hem, wiens komst overeenkomstig de werking van de satan is, met allerlei kracht, tekenen en wonderen van de leugen, en met allerlei misleiding van de ongerechtigheid in hen die verloren gaan, omdat zij de liefde voor de waarheid niet aangenomen hebben om zalig te worden. En daarom zal God hun een krachtige dwaling zenden, zodat zij de leugen geloven, opdat zij allen veroordeeld worden die de waarheid niet geloofd hebben, maar een behagen hebben gehad in de ongerechtigheid' (2 Thess. 2:3-12).

Er is nog een derde, en naar mijn overtuiging laatste ontwikkelingsfase van het hindoeïsme, namelijk de talrijke groepen en sekten van hindoeïstische signatuur, die in steeds grotere getale het Westen overspoelen en op de meest uiteenlopende manieren de denkbeelden van het hindoeïsme verspreiden. Hun invloedssfeer breidt zich steeds meer uit, en vooral jongeren worden er steeds sterker door aangetrokken.

Enkele door het oosterse mysticisme beïnvloede groepen

In het jaar 1966 richtte Swami A.C. Bhaktivedanta Prabhupada in de Verenigde Staten de **Hare-Krishna-Beweging** op, een hindoeïstische Bhakti-Yoga-sekte, waarvan de officiële naam ISKCON luidt, 'International Society for Krishna Consciousness'. De aanhangers ervan beschouwen Krishna als de hoogste god en willen door samen te zingen en te dansen (Hare Krishna, Hare Rama...) het Krishna-bewustzijn in de mens wekken. In het jaar 1971 richt goeroe Maharaj Ji in de Verenigde Staten de **Divine Light Mission** op, de 'Zending van het Goddelijk Licht'. De goeroe was destijds zestien jaar oud. Zijn discipelen noemen hem 'volmaakte geestelijke meester' of 'volmaakte meester van de eeuw' en leren van hem hoe het 'goddelijke Ik' ontdekt kan worden. In 1976 sluiten de Beatles zich bij de dan nog vrij onbekende goeroe **Maharishi Mahesh Yogi** aan. De TM, transcendentale meditatie, zou een onvermoed hoge vlucht nemen. Shirley MacLane en andere Hollywoodsterren sluiten zich bij de beweging aan. TM wil door het reciteren van 'mantra's' bij degene die mediteert de gelukzaligheid van het 'kosmische bewustzijn' teweegbrengen. De **Divine Life Society** ('Genootschap van het Goddelijk Leven'), in 1936 door Svami Sivananda Sarasvati in Rishikesh in India gegrondvest, propageert sinds ongeveer 1948 in het Westen de waarde van de yoga voor de gezondheid.

Rajneesh Chandra Mohan vermengt diverse godsdienstige doctrines en staat sinds 1974 in Poona aan het hoofd van een ashram (klooster). Hij is de grondlegger van de **Bhagwan-sekte**. Hij wordt onder andere betiteld als 'psycho-goeroe' en wil met behulp van hindoeïstische praktijken de seksualiteit sublimeren in een 'kosmisch orgasme'.

Al in 1920 richtte Pramahansa Yogananda zijn Self Realization Fellowship (Zelfverwerkelijgings-Genootschap) in Los Angeles op, waarvan tegenwoordig de leiding bij een vrouw berust.

Gemeenschappelijke basistendensen

Er zijn nog veel meer voorbeelden te geven van dergelijke groepen en sekten. Maar hoeveel het er ook zijn, de hier volgende basistendensen hebben ze allemaal gemeenschappelijk.

(1) Het individuele zoeken naar waarheid wordt sterk benadrukt.

(2) De absolute aanspraak die Jezus Christus op alle mensen maakt wordt gerelativeerd en geherinterpreteerd. Teksten uit de Bijbel worden naar believen en naar de behoefte van het ogenblik uit hun verband gerukt en verkeerd gebruikt en geïnterpreteerd.

(3) De ervaring wordt, vergeleken met het verstand, overgewaardeerd.

Vervolgens zou ik een paar opmerkelijke verschijnselen willen bespreken die deze basistendenzen duidelijk zichtbaar maken.

Onderwaardering van het verstand

Er is bijvoorbeeld een Zen-spreekwoord met de volgende inhoud: 'Zoek niet naar de waarheid, maar laat alleen uw opvattingen varen.'⁶¹ Onwetendheid wordt hier onomwonden als deugd geprezen. Alan Watts, de voornaamste woordvoerder van de Zen-beweging, zegt, dat de kern van **zen** een 'heilige onwetendheid' is. We lezen bij goeroe Maharaj Ji: 'Alleen blindheid brengt verstand voort. Het verstand verbergt voor u het geheim dat u goddelijk bent. Daarom moet u dat eerst in uw macht krijgen. Het is de slang, waaronder de schat ligt. Om de schat te bezitten moet u dus eerst de slang doden. En dat is geen gemakkelijke taak.'

Alan Watts citeert een zekere Yun-Men: 'Als u de waarheid wilt hebben, houdt u dan niet bezig met wat goed en verkeerd is. Het conflict tussen goed en verkeerd is een ziekte van de geest.'

Werkelijkheid of waan, goed of kwaad?

De grenzen tussen werkelijkheid en waan beginnen te vervagen. Andrew Weil brengt de vraag onder woorden, of geesteszieken misschien niet in de werkelijke wereld leven en of de maatschappij nietdwalende is: Ik ben bijna geneigd om de psychotici de avantgarde van de menselijke evolutie te noemen. Zij beschikken over het geheim, om door andere gedachten de werkelijkheid te veranderen; wanneer ze deze begaafdheid zouden gebruiken voor een goed doel, zouden er nergens meer grenzen voor hen bestaan.⁶² De Engelse psychiater R.D. Laing zegt ongeveer hetzelfde als Weil wanneer hij stelt dat het beeld dat schizofrenen van de werkelijkheid hebben evenveel bestaansrecht heeft als dat van normale mensen. Letterlijk: 'Maar wie zou durven zeggen, welk van beiden geestesziek te noemen is, wanneer hij zich al dat vreselijks voor de geest haalt, wat geestelijk gezonde mensen in het Westen tot stand hebben gebracht?'

Een predikant vertelt dat hij een keer een jonge man wilde bezoeken die zich veel met mysticisme, psychische genezingen en dergelijke dingen had beziggehouden. Maar van dat bezoek kwam niets terecht, want de jonge man was de nacht daarvoor in een trance-toestand uit een raam op de tweede verdieping gesprongen. Toen de dominee de zwaargewonde jongen in het ziekenhuis bezocht, zei deze, dat hij de sprong onder Gods invloed had gedaan. Hij vertelde dat zijn verstand zich een tijdlang tegen de sprong had verzet, maar uiteindelijk was hij toch gesprongen. Hij had steeds sterker het idee gehad dat hij kon vliegen; daarin zag hij de invloed van God. De grenzen tussen werkelijkheid en waan zijn vervaagd. Was deze jongen niet duidelijk in de greep van een waanvoorstelling? Hij heeft door deze ervaring, waardoor hij op de rand van de dood kwam te verkeren, zijn dwalingen ingezien en zijn leven in Christus' handen gelegd. Maar hoevelen lopen in hun verblinding niet gewoon door en willen geen geloof hechten aan de waarheid . . . Niet alleen de grenzen van waan en werkelijkheid vervagen, maar ook die van goed en kwaad. Herman Hesse zegt in zijn roman 'Siddharta': 'De wereld, vriend, is niet onvolmaakt of bezig een lange weg af te leggen naar de volmaaktheid. Nee, zij is op ieder moment volmaakt. . . Daarom schijnt mij dat wat is, goed toe, de dood schijnt mij even goed als het leven, de zonde even goed als de heiligheid, en het verstand even goed als de dwaasheid.'

Mysticisme op LP's

De Beatles, die door hun songs het pad effenden voor de van oosterse denkbeelden doortrokken stroom van rockteksten, bevorderden heel algemeen gesproken de belangstelling voor alles wat uit het Oosten kwam, of het nu mysticisme, zelfverdedigingstechnieken of 'alleen maar' de vegetarische levenswijze was. 'I am he as you are he as you are me and we are all together' ('Ik ben hij, want jij bent hij, want jij bent ik, en wij zijn allemaal samen') zingen de Beatles, en dragen het hunne ertoe bij om wereldbeelden van oosterse signatuur te verspreiden.

In 1961 waren de Beatles een nog tamelijk onbekende groep. John Lennon interesseerde zich voor occultisme en nam deel aan spiritistische seances. Hij zei in 1962 woordelijk: 'Ik weet dat de Beatles

⁶¹Dit citaat, en veel van de hierna volgende citaten is afkomstig uit het boek: *7m Irrgarten östlicher Mystik*. Östliche Jugendreligionen unter die Lupe genommen'; door Pat Means; Stuttgart 1979.

⁶²Andrew Weil: *The natural mind*: a way of looking at drugs and the higher consciousness; Boston 1972, pag. 67.

succes zullen hebben zoals nooit een andere groep voor hen. Ik weet het zeker, want voor dit succes heb ik mijn ziel aan de duivel verkocht.¹⁶³

In 1966 zei John Lennon: 'Het christendom zal verschrompelen en afsterven . . . Onze populariteit is nu al groter dan die van Jezus.'¹⁶⁴ Op 8 december 1980 stapt kort voor middernacht in de New Yorkse wijk Manhattan een jonge man op John Lennon af, vraagt hem 'Ben jij John Lennon?' en vuurt zeven keer zijn pistool op hem af. Korte tijd later is Lennon, die zacht en pijnloos wilde sterven, dood. 'Dwaal niet: God laat niet met Zich spotten, want wat een mens zaait, zal hij ook oogsten. Want wie in zijn eigen vlees zaait, zal uit het vlees verderf oogsten; maar wie in de Geest zaait, zal uit de Geest het eeuwige leven oogsten' (Gal. 6:7,8). John Lennon was een geniaal musicus. Maar zijn heer was de duivel, de god dezer wereld. En de wereld laat zich verblinden door de heer die ze dient. .. bewust, zoals John Lennon, of onbewust. Gunther Baumann schrijft op 10 december 1980 in het Weense dagblad 'Kurier' op pagina 5 over John Lennon: 'Een humanist, die de jeugd heeft gevormd... Dat deze humanist, deze "working class hero" zo jong en op zo'n onwaardige wijze sterven moest, doet heel veel pijn.' W. Kohli schrijft over het verschijnsel popmuziek, dat destructief werkt en lichaam en ziel schade toebrengt: 'Autoriteiten, opvoeders, theologen, journalisten en radio- en televisiemedewerkers ontbreekt het vaak aan het onderscheidingsvermogen en de kracht om aan de geestelijke machten die de jeugd verderven, weerstand te bieden. In naam van de zakelijkheid en waardevrijheid ziet men in onze pluralistische maatschappij werkeloos toe hoe onze jongere generatie langs sluipende weg te gronde wordt gericht.'¹⁶⁵ De 'humanistische' Beatles stonden in nauwe relatie tot de drugsscène en tot oosterse meditatiepraktijken. Veel van hun producties zijn ontstaan onder invloed van verdovende middelen. Sinds mei 1963, na hun ongeëvenaarde triomftocht door Engeland, drukte het succes zwaar op de Beatles, en omdat ze overwerkt waren grepen ze naar drugs die hen weer moesten oppeppen. En dat dreef hen weer verder in de armen van het Indiase mysticisme. De Beatles zochten vrede, maar ze zochten die vrede daar, waar geen vrede is. De duivel heeft hun succes beloofd, en hij heeft zijn belofte gehouden. In 1967 zoeken ze 'tijdens religieuze trips naar India bevrijding van hun drugsprobleem en goede raad om over hun succes-complex heen te komen.'¹⁶⁶

Rabindranath R. Maharaj schrijft in zijn boek 'De dood van een goeroe': Ik ging steeds duidelijker inzien, dat de drugscultuur, de meditatie, de vrije liefde en de rebellie van de jeugd in de hippie-beweging deel uitmaken van één en dezelfde satanische strategie. Deze beweging vond in de muziek van groepen zoals de Beatles of de Rolling Stones een middel om zich uit te drukken . . . Het meest ontzet was ik door de ontdekking dat de filosofie van deze tegencultuur in wezen geheel uit het hindoeïsme afkomstig was: dezelfde leugens over de eenheid van alle leven, het vegetarisme, het denkbeeld dat alles zich in een opwaartse beweging ontwikkelt in de richting van de éénwording met het universum, en de bewering dat iedereen zijn eigen weg moet vinden. Veel jonge mensen vluchtten niet alleen in de roes van de verdovende middelen, maar bedreven ook transcendentale meditatie en verschillende vormen van yoga. Hun hele denkwijze werd omhuld door de nevelen van het oosterse mysticisme. Bijna allemaal begonnen ze in reïncarnatie te geloven, wat het geloof aan de opstanding van Christus uitsloot, want die twee zijn onverenigbaar. Mijn bezorgheid nam toe, toen het mij duidelijk werd dat de satan bezig was het Westen volledig te infiltreren met oosters mysticisme. Maar weinige christenen schenen deze strategie te doorzien en te bestrijden.'¹⁶⁷

Oosters mysticisme . . . drugs . . . rockmuziek - in dezelfde mate waarin de mensen zich van God en hun verantwoordelijkheid jegens God afkeren, in die mate zoeken ze hun heil bij verderfelijke, demonische surrogaten. W. Kohli heeft de diepere achtergronden en oorzaken van deze ontwikkeling onderkend:

'Vanuit geestelijk en bijbels oogpunt dient daar het volgende aan toegevoegd te worden: Sinds de Verlichting (eind 17e en 18e eeuw) is de christelijke levenshouding uit de tijd van de Reformatie ondergraven, zijn de scheppende God van de Bijbel en de bijbelse moraal steeds meer in twijfel getrokken; de bijbelkritiek won steeds meer aan invloed en droeg bij tot de verwatering van de

63POP, Nr. 23,1976. Geciteerd bij: Urs Rotach: *Was du über Pop-Musik wissen solltest...*; Zürich, Basel: Haus der Bibel, 5. Aufl. 1980, pag. 10.

64Urs Rotach; a.w. pag. 28.

65W. Kohli: *Pop Musik . . . und christliche Lebenshaltung*: die grösste musikalische Revolution des 20. Jahrhunderts; Zürich, Basel, Genève: Das Haus der Bibel 1979; pag. 57.

66Roek-Lexicon, rororo Handbuch Nr. 6177, erw. Aufl. 1978; pag. 45.

67Rabindranath R. Maharaj en Dave Hunt: *Der Tod eines Guru* | Berneck: Schwengeler-Verlag 1978; pag. 210f.

christelijke waarden. Deze **wortels van een post-christelijke cultuur** begonnen dus al twee tot drie eeuwen geleden te groeien en brengen nu na de Tweede Wereldoorlog onder de jongeren hun rijpe vruchten voort.

De jeugd ging wel over steeds meer luxe beschikken, maar raakte tegelijkertijd volledig de omgang met de Bijbel kwijt, terwijl juist die Bijbel het hart kracht geeft, het karakter vormt, mentale en geestelijke weerstand kweekt, het vermogen schenkt om te onderscheiden en de bron is van alle morele waarden. Een muziekcultuur zoals die van de rock en de pop met hun goddeloze ideeën en hun onchristelijke levenshouding kon daarom in de jaren zestig vrijwel ongehinderd het zo ontstane vacuüm vullen en de jeugd in haar ban brengen.

Maar de rockcultuur mag niet los van onze tijd worden gezien. Het is maar één kenmerk van onze gedesorïënteerde en door goddeloze invloeden beheerste wereld.

De tegenwoordige mens vraagt nauwelijks nog naar God. Het is als in de dagen van Noach: 'Want zoals ze bezig waren in de dagen voor de zondvloed met eten, drinken, trouwen en ten huwelijk geven, tot aan de dag waarop Noach de ark binnenging, en het niet merkten, totdat de zondvloed kwam en hen allen wegnam, zo zal ook de komst van de Zoon des Mensen zijn' (Matth. 24:38,39).

Het boek Richteren eindigt met het volgende vers: 'In die dagen was er geen koning in Israël: een ieder deed wat juist was in zijn ogen' (Richt. 21:25). Tegenwoordig hebben de mensen God, de Koning aller koningen, terzijde geschoven, en daarom doet iedereen wat hem goeddunkt.¹⁶⁸

De Weense 'Kurier' op 1 januari 1981, pag. 4: 'Helaas moet meteen aan het begin van het jaar opnieuw melding gemaakt worden van de dood van een internationaal bekende ster: De Amerikaanse rockzanger Tim Hardin, 39, werd in zijn woning in Los Angeles dood aangetroffen. Hardin, die naast Bob Dylan als één van de belangrijkste vernieuwers van de Amerikaanse country-rock gold, stierf volgens de politie aan een overdosis heroïne.' En een stukje verder in diezelfde 'Kurier': 'Zelfmoord met geweer en John Lennon: Met de laatste plaat van de kortgeleden vermoorde John Lennon en een glas champagne nam dinsdagavond een achttienjarige Lennon-fan afscheid van het leven. Hij schoot zichzelf dood met een oud legergeweer. Toen de politie op de plaats van het gebeuren arriveerde, in Atzelsdorf, district Tulln, lag de plaat nog op de draaitafel: "Just like starting over" . . .' Jezus Christus zegt: 'Wie Mij verwerpt en Mijn woorden niet aanneemt, heeft iets wat hem veroordeelt, namelijk het woord, dat Ik gesproken heb; dat zal hem veroordelen op de laatste dag' (Joh. 12:48). En: Ik ben een licht, in de wereld gekomen opdat ieder die in Mij gelooft, niet in de duisternis blijft' (Joh. 12:46).

Verdraaiing van de Heilige Schrift

Mattheüs 24:30 spreekt van de komst van de Here Jezus in heerlijkheid, wanneer Hij zal komen als Koning der koningen en als Heer der heren, om het Goddelijk oordeel te voltrekken aan degenen, die Hem hebben verworpen: 'En dan zal aan de hemel het teken van de Zoon des mensen verschijnen; en dan zullen al de stammen van de aarde rouw bedrijven en zij zullen de Zoon des mensen zien, als Hij op de wolken van de hemel komt met grote kracht en heerlijkheid.' Jezus Christus zal pas als Rechter verschijnen, wanneer de opname van de Gemeente, de vergadering van alle wedergeboren christenen, al een historisch feit zal zijn. En Hij zal als Rechter verschijnen aan hen die voor die tijd de antichrist in hun midden hebben opgenomen. De hierboven geciteerde tekst uit Mattheüs 24 betreft goeroe Maharaj Ji op zichzelf. Dit voorbeeld is representatief voor talloze andere waarin Bijbelteksten worden uitgelegd op een manier waarvan iemand de haren te berge rijzen en - uit hun verband gerukt - opnieuw worden geïnterpreteerd. Goeroe Maharaj Ji beweert, dat Mattheüs 24:30 vervuld is in het jaar 1971, toen hij uit India met vlucht TWA 761 naar Los Angeles kwam. We lezen in een persbericht van de Divine Light Mission: 'Alle broeders van de liefde stromen samen om goeroe Maharaj Ji te begroeten. Hij komt op de wolken met grote kracht en heerlijkheid, en zijn zilveren ros zal om vier uur op het internationale vliegveld van Los Angeles (TWA-vlucht nr. 761) neerdalen.'

In Mattheüs 24:4,5 zegt Jezus Christus tot zijn discipelen: 'Pas op, dat niemand u misleidt. Want velen zullen komen onder Mijn Naam en zeggen: Ik ben de Christus; en zij zullen velen misleiden.' Er is niets waarvoor de oosterse mystici zullen terugdeinzen. Paramahansa Yogananda betitelt zichzelf als de Persoon van de Heilige Geest. Hij verwijst naar de Bijbeltekst, waar beloofd wordt, dat de Vader een 'zaakwaarnemer' zal zenden. Yogananda verklaart, dat deze zaakwaarnemer in zijn persoon gekomen is, en dat hij, Paramahansa Yogananda, allen zal inleiden in de waarheid. 'En dan zal de

68W. Kohli; a.w. pag. 56. 86

wetteloze geopenbaard worden. De Heere zal verteren door de Geest van Zijn mond en hem tenietdoen door de verschijning bij Zijn komst' (2 Thess. 2:8).

Goeroe Maharishi Mahesh Yogi: de transcendentale meditatie

De goeroe die in het Westen het meest bekend is en die de meeste aandacht trekt is ongetwijfeld Maharishi Mahesh Yogi, de grondlegger van de transcendentale meditatie (TM). Mahesh Yogi belichaamt het type van de wereldverbeteraar. Hij heeft bekendgemaakt dat het zijn doel is, aan de conflicten en het lijden van de mensheid een einde te maken, en welzijn, vrede en vervulling voor alle mensen te scheppen.

Begin 1972 proclameerde hij zijn 'wereldplan', dat de volgende zeven doelstellingen bevat:

- (1) **Individu.** Het volledige potentieel van het individu moet tot ontplooiing komen.
- (2) **Regering.** De regeringen moeten tot betere resultaten komen.
- (3) **Vorming en opvoeding.** De hoogste doeleinden van vorming en opvoeding moeten verwezenlijkt worden.
- (4) **Maatschappij.** De oeroude problemen van de misdaad en van alle gedrag dat de mensheid ongeluk brengt, moeten uit de wereld geholpen worden.
- (5) **Milieu.** Met het milieu dient in de hoogste graad verstandig omgesprongen te worden.
- (6) **Economie.** Het economische streven van de enkeling en de maatschappij dient in vervulling te gaan.
- (7) **Geestelijk leven.** De geestelijke doeleinden van de mensen dienen in deze generatie bereikt te worden.⁶⁹

Deze doeleinden van het wereldplan moeten met behulp van een wereldwijde, goed functionerende en financieel draagkrachtige organisatie bereikt worden. Bij de formulering van de afzonderlijke punten van het wereldplan valt op hoe algemeen en vaag bij ieder punt het doel is gehouden. In de grond van de zaak zijn de formuleringen volstrekt zonder inhoud. Want wat betekent het bijvoorbeeld dat de regeringen tot betere resultaten moeten komen? Welke regeringen? De marxistische? Of de democratische? Of de dictatoriale? En wat betekent het dat 'de geestelijke doeleinden van de mensheid' bereikt dienen te worden? Mildenerger en Schöll merken terecht op: 'De Maharishi heeft nagelaten, zich bezig te houden met de werkelijke wereld, die niet zo ongecompliceerd is als zijn wereldplan, maar gedifferentieerd en rijk geschakeerd, vol spanningen en conflicten. Gemeten aan de reële situatie van de wereld van vandaag, die vele facetten heeft en heel gecompliceerd is, blijkt het wereldplan een illusie te zijn, een utopie. Maar dat kan ook haast niet anders, wanneer alles wordt herleid tot één wortel en in één schema wordt geperst: de wereld heeft problemen - geef haar TM en de problemen worden vanzelf opgelost. De versimpeling van de gecompliceerde werkelijkheid tot één enkel patroon heeft Maharishi Mahesh Yogi trouwens gemeen met veel andere wereldverbeteraars. Maar dergelijke versimpelingen zijn gevaarlijk, omdat ze ertoe verleiden, de ogen te sluiten voor de realiteit en de oplossing te zoeken in even simpele - te simpele - remedies. Zo blijft van het wereldplan uiteindelijk slechts datgene over, wat het waarschijnlijk van begin af aan geweest is: een invloedrijk propagandamiddel ter verbreiding van de TM.'⁷⁰

Interessant is een opmerking van de filosoof Karl R. Popper over het streven, de wereld te willen verbeteren: 'Van alle politieke ideeën is de wens, de mensen volmaakt en gelukkig te maken, misschien wel het gevaarlijkst. De poging, een hemel op aarde te verwezenlijken, heeft steeds de hel tot gevolg gehad.'⁷¹

Is TM een wetenschap?

Wezenlijk voor de TM is, dat men pretendeert een wetenschap te zijn, en dat wordt dan ook systematisch naar voren gebracht. Mahesh verkondigt: 'Door het venster van de wetenschap zien wij de ochtendschemering van het tijdperk van de Verlichting.' De reclameteksten van de TM klinken nuchterder: 'Een praktisch programma voor iedereen. De spontane ontwikkeling van de kwaliteit van het leven, economische en politieke zekerheid alsmede een maximale geestelijke en culturele ontwikkeling vormen de aanleiding voor een praktisch programma dat in korte tijd de basis kan

⁶⁹*Die sieben Ziele des Weltplanes.* Brochure: *Grundelemente von Erfolg, Fortschritt und Erfüllung*, MIU-Press 1974; geciteerd bij: Michael Mildenerger en Albrecht Schöll: *Die Macht der süssen Worte*. Zauber-formel TM. Die Bewegung der Transzendentalen Meditation- Information und Kritik; Wuppertal 1977; pag. 118.

⁷⁰Mildenerger, a.w., pag. 122.

⁷¹Geciteerd bij Mildenerger, a.w. pag. 116.

leggen voor een toekomst van positief, harmonisch denken. Twee grondgedachten zijn beslissend geweest voor de ontwikkeling van dit programma:

(1) De levenskwaliteit van een heel volk hangt af van de creatieve intelligentie van de enkeling - de basiseenheid van iedere maatschappij.

(2) Wetenschappelijk onderzoek heeft onomstotelijk bewezen, dat de creatieve intelligentie van het individu merkbaar verbeterd kan worden door het leerprogramma van de transcendentale meditatie. De logische consequentie van deze overwegingen is, dat de creatieve intelligentie van het gehele volk, de hele maatschappij, systematisch ontwikkeld kan worden. De conclusies die uit deze mogelijkheid voortvloeien, zijn zo verstrekkend, dat dit praktische programma door iedereen onderzocht en ondersteund zou moeten worden.¹⁷² Steeds opnieuw wordt in afzonderlijke lezingen en brochures van TM benadrukt, dat TM een wetenschappelijke, uiterst makkelijk hanteerbare ontspanningstechniek zou zijn. Er wordt innerlijke vrede beloofd langs een heel comfortabele, niet religieuze weg. Als doeleinden van TM worden genoemd: 'de normalisering van het zenuwstelsel' en 'het doen verdwijnen van stress'. Er is sprake van het 'automatisch' en 'spontaan' tot ontwikkeling komen van morele kwaliteiten. En veel mensen die met TM-oefeningen beginnen, zoeken dit soort ontspanning, het verdwijnen van hun stress, enzovoorts. Ze hebben er geen vermoeden van dat ze blootgesteld worden aan de invloed van de hindoe-godsdienst, de leer van de zielsverhuizing, de karma-leer, de zelfvergoddelijking in de identificatie vanitma en brahma. De goeroe en zijn helpers beweren alleen maar dat er geen godsdienst in het spel is. Maar daar is al vaak terecht tegen ingebracht, dat er wel degelijk sprake is van een religie.

Ik zou in dit verband een uitspraak willen citeren van een vooraanstaand godsdienstig leider van de hindoes, namelijk de in het zuiden van India levende Sankaracharya van Kanchi Kamakoti Peetam. Uit zijn uitspraak blijkt duidelijk hoezeer de Indiase opvatting van wetenschap verschilt van de moderne westerse: In India bestaat er geen tegenstelling tussen wetenschap en religie, integendeel, de wetenschap heeft geestelijke wortels en is afgestemd op de godsdienst. Het is van betekenis dat iedere wetenschap in India "sastra" wordt genoemd, dat wil zeggen: een denksysteem met een geestelijk doel. Zo worden bijvoorbeeld in onze tempels alle wetenschappen en kunsten dienstbaar gemaakt aan de godsdienst. Architectuur, muziek, dans, wiskunde en astronomie hebben allemaal hun geestelijke en religieuze betekenis.¹⁷³ Wetenschap en religie staan in India heel nauw met elkaar in verband. Mahesh Yogi versluiert dit feit bewust.

Het steeds wisselende gewaad waarin TM optreedt

Overigens is de 'wetenschap' maar een van de vele gewaden waarin Mahesh Yogi zijn religieuze leer hult. Uiteindelijk is het hem helemaal niet om 'wetenschappelijkheid' te doen. Want dat uiterlijke kleed kan naar behoefte verwisseld worden. Afhankelijk van de heersende tendens binnen een bepaalde generatie kan dit religieuze systeem van de TM gebracht worden in een politiek, economisch, godsdienstig of ander jasje. Daarover zegt Mahesh Yogi zelf:

'De zuiverheid van het systeem moet tot iedere prijs van generatie tot generatie behouden blijven, want de effectiviteit van de leer hangt af van haar zuiverheid . . . Opdat de leer van de ene generatie op de andere behouden blijft, moet zij zich aanpassen bij de algemene tendens binnen iedere generatie. Het begripsniveau en de tendensen veranderen van tijd tot tijd. De leer dient te allen tijde haar integriteit te bewaren en zich toch aan alle veranderingen aan te passen... Wanneer het bewustzijn van de massa door de religie wordt beheerst, moet de transcendentale meditatie in godsdienstige begrippen gebracht worden ... Wanneer het bewustzijn van de massa's door politiek wordt beheerst, moet de transcendentalemeditatie met behulp van politieke begrippen gebracht worden, met het doel, het politieke streven van die tijd in vervulling te doen gaan. Wanneer in het bewustzijn van de massa economische problemen de overhand hebben, dan moet de transcendentale meditatie worden gebracht door middel van economische begrippen, met als doel de vervulling van de economische aspiraties van die tijd . . . Zolang de politiek het lot van de mensen bepaalt, moet de leer voornamelijk op het gebied van de politiek, en in tweede instantie op dat van de economie betrokken worden. Dan zal het gemakkelijker zijn, haar in alle landen te verspreiden . . .

¹⁷⁴

TM is een religie

⁷²Brochure: *Einer von Hundert*, MERU-Press 1975, geciteerd bij Mildenerger, a.w., pag. 8f.

⁷³Geciteerd bij Arthur Koestler: *The Lotus and the Robot*, New York 1960, pag. 59.

⁷⁴Maharishi Mahesh Yogi: *Die Wissenschaft vom Sein und die Kunst des Lebens*; Stuttgart 1966, pag 343ff.; geciteerd bij Mildenerger, a.w., pag. 41.

Twee zaken tonen in ieder geval duidelijk aan, dat het bij TM om een religie gaat, namelijk de mantra's en de inwijdingsceremonie, waaraan iedere TM-nieuweling zich moet onderwerpen. Op beide verschijnselen zou ik nu in het kort willen ingaan.

De mantra's van TM

Mantra's zijn in de godsdienst van India bepaalde mystieke klanken, 'woordzaden', waaruit 'het lichaam van de god ontstaat'. Mantra's worden beschouwd als de belichaming van een godheid in klanken. Door het reciteren van de mantra treedt men in verbinding met de macht, die de mantra vertegenwoordigt. 'Bij iedere godheid, bij iedere fase van volmaaktheid, hoort een speciale Bijamantra, d.w.z. een zaad-(of fundamentele) mantra, die de essentie van de god belichaamt... Wanneer de kundige en ingewijde mens deze klankmachten gebruikt en in werking zet, treedt hij in verbinding met het wezen van de machten die erin vertegenwoordigd zijn en overschrijdt zo de grens van zijn verschijnings-existentie.'⁷⁵ Het is duidelijk, dat hier de deur wijd open gezet wordt voor occulte krachten. Een TM-lerares, Vail Hamilton, vertelt van dingen die ze in 1972 in Italië heeft meegemaakt: 'Op een nacht werd ik vol angst wakker omdat een geest als een zware last op mijn lichaam en mijnhoofd lag, om in mij binnen te dringen. Ik beval hem, weg te gaan en verzette me tegen hem tot hij verdween. Vanaf dat moment gebeurden er ook andere bovennatuurlijke zaken - buitenzintuigelijke waarnemingen en helderziendheid, telepathie en het begin van een astrale reis.'⁷⁶ Goeroe Maharishi Mahesh en de door hem uitgezonden leraren versluieren echter voor degenen die in TM geïnteresseerd zijn de betekenis van de mantra's en spreken over 'klanken zonder betekenis'. Voor de nu volgende geschiedenis verwijs ik naar de zaak Malnak tegen goeroe Maharishi Mahesh, civiel proces nr. 76-341 bij het District Court van New Jersey.⁷⁷ Daarin staat een achtennegentig bladzijden tellende getuigenverklaring van Richard Scott, een voormalig TM-leraar, die meer dan vierhonderd mensen in de transcendentale meditatie heeft ingewijd. Scott werd zelf in 1968 ingewijd en kreeg de 'nietszeggende' mantra 'Aaing' toegewezen. Scott geloofde drie jaar lang in deze nietszeggendheid en reciteerde de mantra regelmatig. Maar in het voorjaar van 1971 werd hij plotseling aan het denken gezet, en wel tijdens een weekendcursus voor meditatie-beoefenaars in Litchfield, Connecticut, waarbij hij als leraar behulpzaam was. Hij zegt in zijn getuigenverklaring woordelijk:

'Een andere leraar in Litchfield bezat een boek, getiteld "Tantra Asana". Tijdens de cursus bladerde ik op een avond in mijn kamer dit boek door en ontdekte op de eerste bladzijden een opdracht. Die was bestemd voor iemand, genaamd Aaing, en de beschrijving daarvan was helemaal die van een god of schepper. Het verbazingwekkende was, dat deze naam precies mijn mantra was, die ik in april '68 had gekregen en waarvan men mij had gezegd dat er geen betekenis in school. Destijds dacht ik er niet verder over na, omdat ik wist, of in ieder geval het vage vermoeden had, dat mijn mantra net als de andere niet zonder betekenis was. Vergeet u niet, dat ik toentertijd TM-leraar was en de door Maharishi Mahesh Yogi geleide opleidingscursus voor leraren had gevolgd. Maar ik vond het interessant, dat hier schriftelijk werd bevestigd dat mijn mantra geen klank zonder betekenis was, maar klaarblijkelijk de naam van een godheid uit de hindoe-traditie.'

Nadat Scott de tweede techniek had ontvangen, verwierf hij de kwalificatie voor de derde en begaf zich met fruit, bloemen en een zakdoek (de rekvisieten voor de inwijdingsceremonie) naar het Maharishi-centrum, voltrok daar de Pūja en werd vervolgens naar de vertrekken van Maharishi geleid.

'Ik knielde aan zijn bed neer. Hij zat in kleermakershouding midden op een tweepersoonsbed. Hij boog zich naar mij toe en vroeg: "Wat is uw mantra?" Ik zei tegen hem: "Aaing," en maakte er ook melding van dat ik de tweede techniek in Estes Park van hem had gekregen.

Nadat hij mij het één en ander had gevraagd over mijn ervaringen met de meditatie zei hij: "Uw mantra is voortaan 'Aaing namah'."

Dat verraste mij. Ik wist weliswaar, dat mijn derde techniek uit nóg een mantraklank of -woord zou bestaan, maar het interessante was, dat dit nieuwe woord ook een betekenis had⁷⁸ ... daardoor was het niet moeilijk in te zien, dat mijn mantra een gebed was: "Aaing" - wie dat ook mocht

⁷⁵Jan Gonda: *Die Religonen Indiens*, Bd. 2, 1963, pag. 34.

⁷⁶Geciteerd bij Means, Irrgarten, pag. 138.

⁷⁷Geciteerd bij Means, Irrgarten, pag. 256ff.

⁷⁸Namah (Sanskriet) is een nominale afleiding van de verbale wortel 'nam', 'zich neerbuigen', 'zich aan iemand onderwerpen', en betekent 'verering'.

wezen - "ik buig mij voor u neer."

Dat was het moment waarop ik zei: "Maharishi, dat is heel interessant, mijn mantra schijnt een betekenis te hebben." Ik vertelde hem van "Tantra Asana" en wees op de betekenis van "namah" in de Pūja: "Ik buig mij neer." Hij zei niets, maar deed alsof hij mijn vraag niet helemaal had verstaan en gaf mij te kennen dat hij haast had, dat velen na mij erop wachtten om hem te bezoeken. Ik kreeg niet echt antwoord op de vraag.' Na zijn deelname aan een cursus voor de 'wetenschap van de creatieve intelligentie' in Canada in de zomer van '72 kreeg Scott van Mahesh Yogi zijn vierde techniek.

'Toen kreeg ik mijn vierde techniek: een extra woord dat voor "Aa-ing namah" kwam te staan, namelijk "Shri", dat ook in de Pūja voorkomt en "O, gij wonderbaarlijke" betekent. Mijn mantra kon nu als volgt vertaald worden: "O, gij wonderbaarlijke Aa-ing, voor u buig ik mij neer." Volgens mij moet dit heel gewoon in religieuze zin worden opgevat, namelijk als een gebed. Van toen af aan begon ik steeds sterker te twijfelen aan de oprechtheid van deze beweging.' De bewering in de propagandateksten van de TM, dat de mantra een lettergreep zonder betekenis is en alleen maar een rol speelt binnen een wetenschappelijke methode, is onjuiste voorlichting. En de mensen worden eveneens verkeerd voorgelicht wanneer tegen hen wordt gezegd dat ze voor de meditatie een mantra krijgen die uitsluitend voor henzelf bedoeld is. Mahesh Yogi zegt hierover: 'Eén ding moet men echter in elk geval weten: er zijn vele duizenden mantra's, en allemaal hebben ze hun speciale waarde, hun specifieke eigenschappen. Ze passen bij bepaalde typen mensen. Wij weten dat ieder mens anders is . . . Zo heeft ook iedereen zijn eigen energieimpulsen, die zijn persoonlijkheid uitmaken. Alleen wanneer de energieimpulsen van de mantra overeenkomen met die van de persoon, hebben ze waarde. Iedere verkeerde keuze verstoort zonder enige twijfel de harmonie van het menselijk leven.'⁷⁹ Maar in werkelijkheid is deze theorie volstrekt niet in overeenstemming met de praktijken van Mahesh Yogi. Er kan geen sprake van zijn dat er rekening wordt gehouden met de 'energie-impulsen van een persoonlijkheid', gemeten aan de 'energie-impulsen van de mantra' die iemand toegewezen krijgt. Voor de miljoenen belangstellenden in de hele wereld zijn er bij elkaar maar zestien mantra's, en die worden niet toegewezen aan de hand van iemands persoonlijkheidsstructuur, maar heel mechanisch, eenvoudigweg volgens leeftijd. De volledige lijst van de zestien mantra's en de daarmee overeenkomende leeftijdsgroepen wordt in de bovengenoemde procesakte opgesomd. De werkwijze van Mahesh Yogi en de zijnen is dus zo eenvoudig als men zich maar denken kan: is iemand bijv. achttien jaar, dan krijgt hij de mantra 'Iyeng', en iedereen binnen zijn leeftijdsgroep met hem. Enzovoorts. Iedere leeftijdsgroep heeft een eigen mantra - de persoonlijke 'energie-impulsen' kan men maar beter vergeten, die hebben met de mantra niets te maken.

De inwijdingsceremonie (pūja) van TM

Eenzelfde versluiting treft men aan bij de inwijdingsceremonie, waaraan iedereen zich moet onderwerpen die een mantra toebedeeld wil krijgen. TM geeft hier de volgende informatie over:

'Bij de persoonlijke toewijzing vindt een korte ceremonie plaats. Het gaat hierbij om een ceremonie van dankzegging die de leraar voltrekt en waarbij u eenvoudig moet blijven toekijken. Het is een ceremonie van dank jegens de traditie, die de zuiverheid van de leer heeft bewaard en er op die manier voor heeft gezorgd dat zij haar werking behield. Deze ceremonie vindt plaats in het Sanskriet en komt ons daarom misschien met betrekking tot onze eigen cultuur wat vreemd voor. Maar het gaat daarbij geenszins om een religieuze ceremonie (van bekering), of iets dergelijks. Het is uitsluitend een uiting van dankbaarheid op traditioneel voorgeschreven wijze.'⁸⁰ Het is duidelijk dat de meeste mensen de door TM steeds weer verkondigde onjuiste bewering, dat het bij de inwijdingsceremonie niet om een godsdienstige ceremonie gaat, maar om één reden zo lang niet doorzien: dat ze geen Sanskriet verstaan. Het is interessant dat aan een ingewijde leerling, ook wanneer hij ernaar vraagt, een vertaling wordt geweigerd. De vertaling krijgen alleen diegenen die worden opgeleid tot TM-leraar. De inwijdingsceremonie begint met de volgende zin: 'Rein of onrein, overal kan reinheid of onreinheid zich verspreiden. Wie zich openstelt voor het grote schouwen van het onbegrensde bewustzijn, wordt innerlijk en uiterlijk rein. Voor Heer Narayana, voor de lotus-geboren Brahma . . . buig ik mij neer.'⁸¹ Narayana en Brahma zijn goden van het hindoe-pantheon. Voor hen en voor een aantal religieuze leiders van de hindoes, die in de inwijdings-hymne vermeld worden, buigen zich honderdduizenden westerlingen, zonder er ook

⁷⁹Maharishi Mahesh Yogi, *Meditations of Maharishi Mahesh Yogi*; New York 1968, pag. 185f.

⁸⁰Donna Seibert: *Preparatory Lecture*, SIMS Philadelphia, 1974, getypt en vermenigvuldigd manuscript; geciteerd bij Mildenberger, a.w., pag. 44.

⁸¹Een volledige vertaling van de inwijdingshymne in: Means, Irrgarten, pag. 252-255.

maar een vermoeden van te hebben wie ze vereren. Maar voor de goeroe moet het toch wel een verheffende aanblik zijn wanneer hij zijn schare 'anonieme hindoes' overziet.

Geen plaats voor non-valeurs?

Iedereen die zich zou willen inlaten met TM en met goeroe Maharishi Mahesh, moet de volgende uitspraak van deze man aandachtig lezen en erover nadenken: 'Er was en is geen plaats voor hen die niet deugen. Kundige mensen zullen de leiding overnemen, de mislukkelingen doen niet mee. Voor hen is geen plaats. Daar waar licht heerst, is geen plaats voor duisternis; in het tijdperk van de verlichting is geen plaats voor onwetende mensen.'⁸² Mislukkelingen en onwetende mensen worden ertussenuit gehaald. Alleen: wie is een mislukkeling? En wie is onwetend? Ik zou dit gedeelte graag afsluiten met het verhaal van een Indiër die lang en intens onder zijn mislukt zijn geleden heeft. Het is het verhaal van Paul Gupta, die als hindoe in een hoge kaste werd geboren en in de zaak van zijn rijke vader werkte. In die tijd reciteerde hij in de zaak van zijn vader dagelijks hardop verzen uit de Bhagavad gita. 'Het dagelijkse lezen maakte deze (de Bhagavad gita) waardevoller voor hem. Het was werkelijk het boek der boeken. Hij werd er verliefd op. De verhalende vorm maakte het hem zoveel gemakkelijker om de waarheid te begrijpen. Krishna zou voor eens en voor altijd zijn lievelingsgod zijn.

Toen gebeurde het op een ochtend, terwijl enige klanten tijdens het voorlezen naar hem luisterden, dat een kort vers in het vierde hoofdstuk van zijn geliefde Bhagavad gita het laatste straaltje hoop uitdoofde dat nog in hem had geflakerd. Hij bleef achter in duisternis en verschrikkelijke eenzaamheid. 'Krishna kwam, om de rechtvaardigen te redden en de zondaars te veroordelen.' Hij las de woorden nog een keer en vroeg toen aan ieder van zijn toehoorders, die goed Sanskriet kenden, afzonderlijk of ze hem de betekenis wilden verklaren. Toen allen instemden met dat wat hij zelf had begrepen, sloeg hij wanhopig het boek dicht. Zijn lot was bezegeld. Krishna was de mildste god, degene die de mensen het naaste stond, de reïncarnatie van Vishnu, de Instandhouder. Hij was gekomen om de mensen de weg tot het heil te tonen - maar hij was gekomen om alleen de rechtvaardigen te redden en de zondaars te veroordelen. Geen redding voor zondaars? Dan was er voor hem geen heil.

Langzaam liep hij naar zijn huis terug en zette de Bhagavad gita op zijn plaats naast de familiegoden. Toen ging hij terug naar zijn boekhouding, maar de getallen die op de bladzijden stonden zeiden hem niets meer. Iets in hem was gestorven.⁸³

Er gingen dagen en weken voorbij. Op een dag hoorde Gupta door het raam van het kantoorvertrek een lied dat op straat door christenen gezongen werd.

'Wil je bevrijd zijn van zonde en schuld,
er is kracht in het bloed . . .
in het dierbare bloed van het Lam.'

Voor Paul was dat lied op dat moment aanstootgevend, en hij kon er ook de zin niet van inzien. Een lam, dat was zo'n klein dier, veel kleiner en onbetekenender dan de buffels die aan de godin Durga werden geofferd. Toen hij zich vol verachting wilde afwenden, hoorde hij een nieuw lied:

'O, het bloed van Jezus, het kostbare bloed van Jezus,
O, het bloed van Jezus, dat van alle zonden reinigt!'

'Bloed, dat van alle zonden reinigt'? Hij zag de logica ervan in dat in bloed gedrenkte rijst vruchtbaarheid bracht voor de aarde waarop hij werd uitgestrooid, want rijst was zelf uit de aarde afkomstig. Maar hoe zou het bloed van een lam van zonden kunnen reinigen? En die Jezus . . . was die soms een lam en geen God? Het had niets te betekenen - de god der onaanraakbaren kwam voor hem niet in aanmerking. En waarom zou een hindoe naast die vele anderen nóg een god willen hebben?

Een zendeling begon te spreken: 'Dit is een betrouwbaar woord en alle aanneming waard dat Christus Jezus in de wereld gekomen is om zondaars zalig te maken' (1 Tim. 1:15).

Zondaars zalig te maken! Hij dronk ieder woord in, zijn werk was vergeten. Was er werkelijk heil voor zondaars? Voor **hem**? Dat was voor Gupta een brandende vraag. Maar hij verzette zich tegen deze

82Maharishi Mahesh Yogi: *In a Generation of the Age of Enlightenment*, pag. 47; geciteerd bij: Means, Irrgarten, pag. 262.

83Dave Hunt, *Einer bricht aus*; Wuppertal und Kassei 1978, pag. 27ff.

eenvoudige boodschap, het leek hem te simpel om waar te zijn. Volgens de Bhagavad gita was de verlossing veel gecompliceerder. Krishna verlostte geen zondaars, maar zij konden zichzelf verlossen, want hij had tegen Arjuna gezegd: 'Ook al zijt gij de zondigste van alle zondaren, gij zult over alle overtredingen heen gedragen worden op de stroom van het goddelijke weten.' Maar er werd geen nadere verklaring voor gegeven hoe men deze kennis kon verwerven, en de goeroes legden het op verschillende manieren uit. Men nam aan, dat het door yoga gebeurde, want Krishna had ook gezegd: 'Er is op aarde geen reiniging, die gelijk is aan het goddelijk weten. Een mens, die perfect is in de yoga, zal dit in de loop van de tijd in zichzelf vinden.' Maar yogi's die al hun leven lang hadden geoefend, zochten nog steeds de eenheid met Brahman. Het aanbod van Christus mocht dan te gemakkelijk schijnen, maar yoga was in ieder geval te moeilijk. Velen streefden naar zelfvervulling, maar wie had dit doel ooit echt bereikt? ... Zou de innerlijke vrede, waarnaar hij zo lang tevergeefs had gezocht, hem werkelijk ten deel vallen door het eenvoudige geloof, dat Christus was gestorven voor zijn zonden? Dat klonk belachelijk. Maar toch, wanneer God vergeving zou schenken... Wanneer er werkelijk vergeving mogelijk was, dan was het karma overbodig en de hele idee van de reïncarnatie zonder betekenis. De kringloop van het opnieuw geboren worden in een toekomstig leven was alleen maar een middel waarmee het karma zijn recht kon afdwingen. Maar wanneer God zondaars kon vergeven omdat Christus voor hen was gestorven, dan had het karma geen bestaansrecht meer. Het duizelde hem.

Dit druiste tegen het religieuze gevoel van Gupta in. Alles was in tegenspraak met de godsdienst die hem was geleerd, en dat verontrustte hem. De centrale waarheid voor iedere hindoe was, dat hij God is. Maar Jezus leerde dat van alle mensen alleen Hij God is, en dat ieder ander mens van God gescheiden is door de zonde... Gupta raakte in een crisis die maandenlang duurde. Hij las iedere dag hardop uit het Nieuwe Testament.

Jezus maakte er aanspraak op, de enige weg te zijn, en als dat klopte, dan had Krishna ongelijk. Ze konden niet allebei gelijk hebben. Gupta piekerde hier wekenlang over en probeerde wanhopig onder de logica van deze gedachtegang uit te komen. Gandhi had Jezus bewonderd en was toch een hindoe gebleven. Toen hij daar nog eens diep over nadacht, kwam Gupta tot de conclusie dat dat onzin was, hoezeer hij Gandhi ook respecteerde. Als Jezus niets meer was dan nog weer een godheid, waarom zou iemand zich dan eigenlijk om hem bekommeren? Het hindoeïsme had al meer dan genoeg goden. Maar wat Jezus aantrekkelijk maakte was het feit dat Hij uniek was. Hij alleen was voor de zonden gestorven. Hij was opgestaan en beloofde vergeving en eeuwig leven aan allen, die in Hem zouden geloven. Geen god was als Hij! Als Jezus degene was die Hij beweerde te zijn, dan waren alle anderen bedriegers.

Hierin school de moeilijkheid. Het was al erg genoeg, zich toe te vertrouwen aan de God van de onaanraakbaren. Maar wanneer het aanvaarden van Jezus' dood omwille van onze zonden de enige weg was, dan zouden de perfecte yoga-oefeningen, de heilige baden in de Ganges, de offers aan de afgoden, het streven naar het goddelijk bewustzijn door middel van meditatie nu juist dat zijn, wat Jezus noemde: 'het binnendringen als dief en rover' (Joh. 10:1). Het betekende de dood, deze Jezus aan te nemen, het einde van het leven dat hij anders zou leven. Geen wonder dat Jezus gezegd had, dat iemand zichzelf moest verloochenen, zijn kruis opnemen en Hem volgen, wilde hij zijn discipel zijn. Gupta was bang. Het zou hem alles kosten als hij deze Jezus zou aannemen. Ernstige crisissituaties worden vaak op onverwachte en eenvoudige wijze opgelost. Hij las zoals gewoonlijk in het Nieuwe Testament, met een paar klanten als toehoorders, en was juist aangeland bij het achtste hoofdstuk van de brief aan de Hebreeënen. Het twaalfde vers was net als een aantal anderen in dit bijbelboek door de eigenaar met rode inkt onderstreept. Gupta las het tweemaal, want het scheen hem belangrijk toe: 'Want Ik zal wat hun ongerechtigheden betreft genadig zijn en aan hun zonden en hun wetteloos gedrag beslist niet meer denken.' Zijn ogen vlogen opnieuw langs deze woorden, en iets in hem zei: 'Ja, dat wil ik geloven. God kan mij vergeven, want Jezus is voor mijn zonden gestorven.'

'Ik zal wat hun ongerechtigheden betreft genadig zijn ...' Hij had zo lang en zo bitter gestreden om rechtvaardig te worden - zonder succes. Hoezeer had hij Gods genade en vergeving nodig! Hij had een redding nodig die niet gebaseerd was op zijn eigen verdiensten, maar op het offer van een ander, die in zijn plaats kon sterven.'... en aan hun zonden en hun wetteloos gedrag beslist niet meer denken.' Deze belofte nam zijn angst weg. De zaak was voor eens en voor altijd opgelost. 'Dank U, Heer,' zei hij zachtjes, 'dank U!' De crisis was voorbij, bijna zonder dat hij het had gemerkt

'Er was en er is geen plaats voor hen die niet deugen,' zegt goeroe Maharishi Mahesh Yogi. 'Zondaars worden veroordeeld,' zegt Krishna in de Bhagavad gita.

Jezus Christus zegt: 'Wie gezond zijn, hebben geen dokter nodig, maar wie ziek zijn. Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen tot bekering te roepen, maar zondaars' (Mark. 2:17).

De antroposofie

Het zijn echter niet alleen de Indiase goeroes, die van verre komen aanreizen om hun denkbeelden te verbreiden - zulke leraren die hindoeïstische gedachten verspreiden zijn er ook midden onder ons. Rudolf Steiner, de oprichter van het Antroposofisch Genootschap, is een bekend voorbeeld. Bruno Schwengeler zegt dat 'de aanhangers van Steiners levenswerk ervan overtuigd zijn, dat geen ander mens aan het nageslacht een naar inhoud en omvang dermate geweldige erfenis heeft nagelaten.'⁸⁴ Deze Rudolf Steiner, die in 1861 in Oostenrijk werd geboren, had al op jeugdige leeftijd ongewone ervaringen. In een in 1913 in Berlijn gehouden lezing vertelt hij van een beleving die hij op zijn achtste had gehad. 'Daar zat de jongen op een dag alleen in de wachtkamer van het stationsgebouw van Pötschach. Toen hij daar zo zat, was het, alsof de deur openging. Een vrouwelijke gestalte kwam binnen, liep tot naar het midden van het vertrek, maakte gebaren en sprak ook woorden uit, die ongeveer als volgt kunnen worden weergegeven: "Probeer nu en later zoveel voor mij te doen als je kunt." Daarna bleef ze nog een poos aanwezig, terwijl ze gebaren maakte die niet meer uit de ziel kunnen verdwijnen als men ze eenmaal heeft gezien . . . Het kind wist, dat het geen menselijke gestalte was geweest, die het had gezien.'⁸⁵

'Geliefden, geloof niet elke geest, maar beproef de geesten of zij uit God zijn; want veel valse profeten zijn in de wereld uitgegaan' (1 Joh. 4:1).

Steiner, die als systematicus van de occulte filosofie en als wegbereider van het hedendaagse occulte denken wordt betiteld, ontwikkelde een levensbeschouwelijk systeem dat uit vele bronnen gevoed werd. Niet onbelangrijk is het feit dat hij van 1902 tot 1913 lid was van de door Brahmanen beheerste Theosophical Society, opgericht door de occultisten Ocott en Blavatsky, waarvan het centrum zich in Adyar, Madras bevond. In 1913 trad Steiner op grond van meningsverschillen uit het Theosofisch Genootschap. Steiners leer draagt dan ook het stempel van de hindoeïstische leer van de zielsverhuizing en het karma. Hij is op de hoogte van de ideeën van Darwin en Haeckel, hij kent Nietzsche en de overige filosofen van zijn tijd. In 1913, na zijn uittreden uit de Theosophical Society, stichtte hij zijn eigen Antroposofische Genootschap. Hij gaf zijn occulte theorieën en meditatietechnieken de naam 'geestelijke wetenschap'. Hij maakte gebruik van de juist populair geworden evolutietheorie en breidde het darwinistische model naar eigen inzicht uit, zodat het ook occulte verschijnselen omvatte.

'Het darwinistische evolutionisme propageert de wetenschappelijk niet bewezen theorie dat hogere levensvormen zich door natuurlijke en geslachtelijk bepaalde selectie, door mutaties en door "the survival of the fittest" uit minder complexe vormen hebben ontwikkeld. In de antroposofie daarentegen wordt de evolutie beheerst door geestelijke wezens die de mensen leiden en vormen en hen een steeds wijder wordend bewustzijn binnenvoeren.'⁸⁶ Een groot deel van de filosofie en de gedachten van Steiner stamt niet van hemzelf of uit zijn eigen ervaringen, maar is door hem uit de meest uiteenlopende bronnen samengevoegd en in een eigen Steineriaans systeem ondergebracht. Veel van zijn gegevens zijn te herkennen en tot hun oorsprong te herleiden. Zo komt hij bijvoorbeeld met de volgende merkwaardige leer: ook de aarde doorloopt een proces van evolutie en reïncarnatie. Onze planeet is daarbij in vier verschillende vormen verschenen: als Saturnus (warmte), zon (lucht), maan (water), en aarde (mineralen). Tussen de cycli in is iedere keer een periode van rust ingetreden; tegenwoordig bevindt de aarde zich in haar vierde incarnatie.'⁸⁷ Steiner grijpt hier klaarblijkelijk terug op de hindoeïstische scheppings-cycli en voegt daar zijn eigen bijzondere denkbeelden (Saturnus, zon, etc.) aan toe. Met betrekking tot Jezus Christus leert Steiner dat er twee Jezus-figuren zijn geweest. Ten eerste een reïncarnatie van Zarathustra, beschreven in het Lucas-Evangelie, en vervolgens een door geestelijke wezens (waartoe ook de geest van Boeddha hoorde) vervaardigd menselijk lichaam, beschreven in het Evangelie van Mattheüs. Jezus van Nazareth was

84 Bruno Schwengeler, hoofdartikel in: *Factum*, Das Wissenschaftliche Magazin zum Verstandnis unserer Zeit, Nr. 5, mei 1980, pag. 3.

85 *Factum* 5/80, pag. 4.

86 *Factum* 5/80, pag. 7.

87 zie ook *Factum* 5/80, pag. 9.

een heel gewoon mens tot hij op zijn dertigste bij de doop in de Jordaan de Christus-essentie ontving. Ik vermeld deze dwaalleren van Steiner in het kort, omdat we daaruit kunnen leren tot welke uitwassen de vijand ons kan brengen, wanneer we de enige veilige en door God Zelf in Jezus Christus bevestigde bron van inzicht verlaten: Gods Woord, de Bijbel.

Ik sluit dit gedeelte af met een korte beschouwing over Steiners opvattingen met betrekking tot de opstanding van de Here Jezus. Steiners opstandingsleer draagt het stempel van de gnostiek. Hij ziet de opstanding voornamelijk als een geestelijke gebeurtenis. Volgens Steiner werd niet het verheerlijkte lichaam opgewekt, maar 'een nevelige, geestelijke existentie, die Steiner "het fantoom" noemt. Dit fantoom is het prototype van een volmaakt menselijk lichaam, maar het existeert op een volledig immaterieel vlak, waardoor het niet met de gebruikelijke middelen waarneembaar is. Alleen door bovenzintuiglijke waarneming kan de mens toegang hebben tot Christus of tot de betekenis en de kracht van de opstanding.'⁸⁸ In de woorden van Steiner: 'Het fantoom, dat opstond uit het graf, laat zich bevatten door degene die zichzelf ervoor toegankelijk maakt.'⁸⁹ Jezus Christus werd begraven en is ten derden dage opgewekt. Daarna is hij aan de volgende mensen verschenen; zij hebben Hem gezien: (1) aan Kéfas; (2) aan de twaalf discipelen; (3) aan meer dan vijfhonderd broeders tegelijk; (4) aan de apostel Paulus. Jezus Christus is lichamelijk opgewekt en bevindt zich nu als eerste mens in de hemel. Daarheen zullen allen die gered zijn hem volgen. De apostel Paulus waarschuwt nadrukkelijk: '... tenzij dat u tevergeefs geloofd hebt'(1 Kor. 15:2). Er is een geloof dat tevergeefs is! Het geloof in een fantoom voert rechtstreeks naar de hel en naar het eeuwige verderf.

Jim Jones

Jim Jones beschouwde zichzelf aan het slot van zijn loopbaan o.a. als een reïncarnatie van Boeddha; hij haatte de Bijbel en duidde zichzelf aan als Jezus Christus. Toen hij op 18 november 1978 ongeveer zevenhonderd leden van zijn People's Temple-sekte in Guyana de dood injoeg, ging er in de wereld een kreet van ontzetting op. Er bestaat een authentieke bandopname waarop de gang van zaken tijdens deze verschrikkelijke massamoord is vastgelegd. Daarop is het schreeuwen van kinderen te horen, terwijl Jim Jones brult: 'Moeders, houden jullie je kinderen rustig! Hou de kinderen in de gaten. Doe hun monden wijd open en giet het vergif erin. Geef ze een flinke slok!'

Hoeveel mensen hebben niet in deze Jim Jones geloofd en zijn hem gevolgd! Hij werd aanbevolen door vice-president Mondale, Rosalynn Carter en anderen. Hoeveel mensen vestigden niet vol vertrouwen hun blik op Jim Jones. Maar de Bijbel zegt: 'Soms schijnt een weg iemand recht, maar het einde daarvan voert naar de dood' (Spr. 14:2). Het is gevaarlijk, je op mensen en omstandigheden te oriënteren. De minister voor regionale ontwikkelingszaken in Noord-West Guyana zei naar aanleiding van een bezoek aan de People's Temple-sekte: 'Heel progressief.' Of de hoogste ambtenaar van het ministerie van Onderwijs van Guyana: 'Zeer onder de indruk van alles, dank u wel!' De hoofddocent van de afdeling tandheelkunde van de Universiteit van Guyana: 'Een uitstekend gemeenschapsproject.' De chef-arts van het ministerie van Volksgezondheid van Guyana: 'Indrukwekkend.' De zaakgelastigde en assistent van de VN-ambassadeur Andrew Young: 'Ik ben onder de indruk.' De minister van Buitenlandse Zaken van Guyana: 'Vrede en liefde in de praktijk.' De gevolmachtigde van de Engelse ambassade in Guyana: 'Een buitengewoon indrukwekkende start. Ik wens u veel succes toe.' De minister van Landbouw van Guyana: 'Heel interessant, ga zo door!' De minister van Werkgelegenheid en Verkeer van Guyana: 'Erg onder de indruk van de vooruitgang sinds mijn bezoek van een jaar geleden.' De secretaris-generaal van het ministerie van Werkgelegenheid en Verkeer: 'Een geweldige ervaring; een voorbeeldige dorpsgemeenschap; het navolgen waard.' Het consulaat van de Verenigde Staten in Guyana: 'Een heel aangename dag in een heel aangename atmosfeer.' De minister van de noordwestelijke regio van Guyana: 'Ga verder met dit goede werk.' Of vijfendertig leraren uit het McKenzie-district: 'Fantastisch, overtreft onze verwachtingen, geweldig, heel mooi, een waar voorbeeld van een socialistische levenswijze.' Etc.⁹⁰

Soms schijnt een weg iemand recht... Het is gemakkelijk na de achttiende november 1978 ontzet te zijn over Jim Jones. Op een gedenkplaat voor de slachtoffers van Jim Jones, onder het paviljoen van

⁸⁸*Factum* 5/80, pag. 9.

⁸⁹Rudolf Steiner: *From Jesus to Christ*; London 1973, pag. 1974.

⁹⁰Citaten uit: Phil Kerns en Doug Wead: *Das Geschäft der Verführer*. Ein authentischer Bericht über die Machenschaften der Volkstempelsekte bis hin zum Massenselbstmord in Guyana; Berneck 1979; pag. 159f.

de People's Temple in Guyana staat nu: 'Wie van de geschiedenis niets leert, is gedwongen haar te herhalen.' Wij moeten er op letten, aan wie we ons toevertrouwen. En het is meer dan ooit nodig, de geesten te onderzoeken. Wanneer we ons in geloofszaken vergissen en een weg inslaan die ons alleen maar in schijn als de rechte voorkomt, dan kan het einde niet alleen de lichamelijke dood zijn, maar zelfs de eeuwige. God heeft ons allen de enige veilige weg getoond in Jezus Christus, Zijn Zoon. 'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven' (Joh. 14:6). 'Wie in Mij gelooft, zal leven, ook al was hij gestorven, en ieder die leeft en in Mij gelooft, zal in **niet** sterven in eeuwigheid' (Joh. 11:25, 26).

Hoofdstuk 7

Het kruis van Golgotha: het zwijgen in de dialoog

We komen aan het einde van onze uiteenzettingen. Nu we zaken als de 'dialoog' en de godsdiensten van de volkeren wat nader hebben overdacht, willen we ten slotte nog een keer onze blik vestigen op datgene waarin alle ware kennis en wijsheid haar oorsprong heeft: het Woord van God.

Laten we het volgende korte gesprek tussen de Here Jezus en Petrus eens nader bekijken: 'Van toen aan begon Jezus Zijn discipelen te laten zien dat Hij naar Jeruzalem moest gaan en veel zou moeten lijden van de kant van de oudsten en de overpriesters en de schriftgeleerden, en dat Hij gedood zou worden en op de derde dag zou worden opgewek. En Petrus nam Hem apart en begon Hem te bestraffen, hij zei: God zij U genadig, Heere, dit zal **beslist** niet met U gebeuren! Maar Hij keerde Zich om en zei tegen Petrus: Ga weg achter Mij, Satan! U bent een struikelblok voor Mij, want u bedenkt niet de dingen van God, maar op die van de mensen' (Matth. 16:21-23).

Jezus Christus maakt Petrus en de andere discipelen duidelijk dat Hij niet gekomen is om met pracht en praal en in wereldse glorie te heersen. In die rol hadden de discipelen Hem willen zien, want zij wilden deel hebben aan die glorie. Maar de Here Jezus begint de discipelen te laten zien dat Hij een weg van vernedering moet gaan. Dat Hij veel te lijden zal krijgen van de religieuze elite van de Joden, ja, dat Hij gedood zal worden. Hij spreekt van zijn gehoorzaamheid tot de dood, ja tot de dood aan het kruis toe. Dat was voor Petrus en de discipelen onvoorstelbaar: een mishandelde en gedode Messias! Die gedachte was onverdraaglijk. En het wonder van God, de opstanding, waar de Here Jezus ook over spreekt, dringt daardoor klaarblijkelijk niet meer tot het bewustzijn van Petrus door. Jezus Christus spreekt over het ondoorgrondelijke mysterie van het christelijk geloof: Hij spreekt over zijn kruis, en over de dood, die Hij, de Zoon van God, voor de zonden van de wereld moet ondergaan. En Hij spreekt over zijn opstanding. Maar dat was te veel voor Petrus; dat kon hij op dat moment nog niet bevatten. En nu doet hij precies datgene, wat sindsdien veel mensen over de hele wereld steeds opnieuw hebben gedaan: hij probeert de wegen van God te corrigeren en aan zijn eigen ideeën aan te passen. Hij ruimt het kruis uit de weg. 'God zij U genadig, Heere, dit zal beslist niet met U gebeuren!'

In een gesprek met een christen zei een Sai-Baba-aanhanger: 'Het bevalt me niet dat de christenen zo veel over het kruis spreken. Dat klinkt zo bloeddorstig. Ik wil me liever bezighouden met zingen, dansen en vrolijke dingen.' Ook Petrus begreep op dat moment de betekenis van het kruis niet. En nu zouden wij met onze manier van denken ons goed kunnen voorstellen dat Jezus dat van Petrus heel goed kan begrijpen. We zouden ons best kunnen indenken dat Hij nu begint, zijn discipel uitleg te geven, dat Hij redenen aanvoert waarom het zo moet zijn - kortom, dat Hij met zijn discipel een dialoog aangaat. Maar de Here Jezus doet dat niet. Hij geeft geen enkele verklaring. Hij confronteert zijn discipelen met het kruis en zwijgt. Maar één ding doet Hij wel meteen: Hij noemt de macht bij de naam die achter Petrus staat en hem verleidt: 'Ga weg achter Mij, Satan!' De macht, die het kruis van Christus haat en uit de weg wil ruimen, heet Satan.

God laat de mensen de weg van zijn liefde zien. Hij plaatst de mensen voor het kruis van Golgotha en zwijgt dan volkomen. Want aan het werk van Golgotha valt niets uit te leggen. Het werk van de Heere Jezus Christus op Golgotha kan alleen in geloof en met een berouwvol hart persoonlijk worden aangenomen, óf worden verworpen. God toont u het kruis en zwijgt. En Hij spreekt: 'En zalig is hij die aan Mij geen aanstoot neemt' (Luk.7:23).

Wanneer de dialoog de gesprekspartner niet tot aan het kruis van Golgotha leidt, hem daar plaatst en vanaf dat ogenblik uitmond in zwijgen - dan is het geen goede dialoog geweest.

Epiloog

Er bestaat een oude Indiase gelijkenis over een olifant. Bij deze olifant komen een paar blinden die hem betasten. De één voelt aan zijn oren, een ander aan zijn dikke poten, weer een ander aan zijn staart, enzovoorts. Ten slotte krijgen de blinden de vraag voorgelegd welke vorm de olifant nu heeft. Daarop zegt de één: hij is breed en dun, de ander: dik en zwaar, en de derde: dun en lang. Aan de hand van het lichaamsdeel dat ze hebben betast geven ze hun indrukken weer. Dit tasten en voelen past de gelijkenis dan toe op het zoeken naar de waarheid in de religies. Alle religies betasten de ene, samenhangende waarheid, maar al naar gelang de plaats waar ze staan komen de afzonderlijke religies dan tot andere bijzonderheden. Zo verschillend als ze zijn, zijn ze toch delen van de ene waarheid. Derhalve hebben dus alle godsdiensten vanuit hun standpunt gezien gelijk, en toch ook weer niet, want waar is alleen de olifant in zijn totaliteit.

Het is kenmerkend dat deze gelijkenis over blinden gaat. Blinden tasten rond en willen zo tot resultaten komen. Gods Woord zegt:.. U zult op de middag rondtasten, zoals een blinde rondtast in het donker. U zult uw wegen niet voorspoedig maken' (Deut. 28:29). Als nu een blinde een blinde geleidt, zullen zij beiden in een kuil vallen.' (Matth. 15:14).

Gods genade alleen kan en wil aan de blindheid van ons mensen een einde maken. God alleen bezit de macht, blinden ziende te maken en de ogen van ons hart te openen. God heeft voor ons, die de Here Jezus als onze Heiland hebben aangenomen, deze ogen geopend: '... verlichte ogen van uw verstand, om te weten wat de hoop van zijn roeping is, en wat de rijkdom is van de heerlijkheid zijn van Zijn erfenis in de heiligen, en wat de allesovertreffende grootheid van Zijn kracht is aan ons die geloven, overeenkomstig de werking van de sterkte van Zijn macht, die Hij gewerkt heeft in Christus' (Ef. 1:18-20a). Als christenen zijn we niet langer blind; in Zijn genade heeft God ons de waarheid laten zien. Hij heeft ons laten zien, wie we zijn: verloren zondaars, die onder het rechtvaardige oordeel van God vallen. En daarna heeft Hij ons laten zien wie Hij Zelf is: de God van de liefde, die zijn Zoon heeft gezonden als een verzoening voor onze ongerechtigheden.

Alles wat te maken heeft met de oude mens en zijn zondige natuur ruimt God totaal en radicaal op door de dood. De oude mens is met Christus gekruisigd, gestorven en begraven. God verbetert ons niet, maar Hij ruimt ons volledig op in de dood van zijn geliefde Zoon, en maakt ons volledig nieuw. Dat wonder geschiedt door de wedergeboorte. Op het ogenblik waarop wij ons bekeren en aanspraak maken op het werk van de Here Jezus op Golgotha om gered te worden, schept God een volkomen nieuwe mens. 'Daarom, als iemand in Christus is, is hij een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden' (2 Kor. 5:17).

Miljoenen mensen over de hele wereld kunnen ervan getuigen dat God in hun leven het wonder van de wedergeboorte heeft bewerkstelligd. Eén ding staat vast: geen mens gaat voor eeuwig verloren, zonder door de Here God voor de keuze geplaatst te zijn. Alleen God kent het uur, waarop Hij ook van u een duidelijk antwoord zal eisen. Het staat u vrij, welke beslissing u neemt. Maar van uw keuze zal het afhangen of u de weg van leven en geluk of de weg van dood en ongeluk zult gaan.

'Heden, als u Zijn stem hoort, verhard dan uw hart niet' (Hebr. 4:7).

Verklarende namen- en woordenlijst

Aranyaka (Sanskriet: 'Woudboeken'): teksten uit de vedische literatuur, en wel de bij de rituele teksten aansluitende filosofische teksten, die de vedische Indiërs in de levensfase (asrama) van de woud-heremiet dienen te bestuderen.

Boeddha (Sanskriet: 'de Ontwaakte', 'de Verlichte'): de naam van de stichter van het naar hem genoemde boeddhisme. Hij stamde uit een adellijke familie van Sakyas en wordt soms Sakyamuni, 'kluizenaar van de Sakyas', genoemd. Zijn eigennaam was Siddharta, 'één die het doel heeft bereikt'. Boeddha werd omstreeks 560 voor Christus in Kapilavastu geboren en stierf omstreeks 480 in Kusinara. Hij leefde tot zijn negenentwintigste in weelde en overvloed, verliet toen zijn ouderlijk huis en begon de verlossing te zoeken. Eerst wijdde hij zich aan strenge ascetische oefeningen, maar gaf deze vervolgens op en kwam toen tot zijn leer van de 'vier waarheden', die hij begon te verkondigen: het lijden, de oorsprong ervan, het opheffen van de oorzaken ervan en de weg die tot dit doel leidt. Boeddha stichtte een monniks- en een nonnenorde en kreeg ook talrijke leken als aanhangers.

Brahmana: teksten uit de vedische literatuur, bevatten theologische uiteenzettingen over het vedische ritueel.

Brahmaan: lid van de hoogste hindoekaste; van oudsher namen Brahmanen als priesters, dichters, geleerden en politici een bijzondere plaats in.

Durga (Sanskriet: 'de moeilijk toegankelijke'): de naam van een Indiase godin, de echtgenote van de god Siva; wordt tot op de dag van vandaag door het offeren van geiten - vroeger ook van mensen - vereerd. Ze wordt afgebeeld terwijl ze in gevecht is gewikkeld met demonen. Ze draagt een krans van doodshoofden en wapens.

Kaste: het Indiase kastensysteem onderscheidt vier grote kasten: Brahmanen (priesters e.d.), Ksatriyas (krijgers, edelen), Vaisyas (boeren) en Sudras (alle lagere kasten). Alleen de eerste drie zijn 'goede' kasten met bepaalde privileges, zeden en gedragsnormen. De klassieke vierdeling is in de praktijk achterhaald door het bestaan van honderden onderkasten. Door de geboorte wordt bepaald tot welke kaste men behoort. Vaak spreekt men van een vijfde kaste, de zogenaamde 'paria's', die theoretisch buiten de maatschappelijke orde staan.

Pandit (Sanskriet: 'verstandig', 'geleerd'): titel voor Indiase geleerden, die voornamelijk door Brahmanen gedragen wordt.

ParsFs: aanhangers van de door Zoroaster gestichte Iraanse nationale religie. In de zevende eeuw na Christus trokken de eerste Parsi's op grond van de gewelddadige uitbreiding van de Islam uit hun vaderland weg en vestigden zich in India, met name in Bombay, van waaruit ze zich verder naar het zuiden verspreidden. De Parsi's vereerden het vuur, dat in hun ornamentloze tempels voortdurend brandende gehouden wordt. Op de zogenaamde 'torens van het zwijgen' leggen zij hun doden neer om door de vogels te worden opgegeten. Hun moraal benadrukt de trits van goede gedachten, goede woorden en goede daden.

Purana (Sanskriet: 'oud', 'oude' vertelling): de Puranen vormen een groep teksten uit de anonieme Sanskriet-literatuur van het hindoeïsme, die vijf verschillende onderwerpen behandelen: 1. Schepping; 2. Herschepping (d.w.z. scheppingen vernietiging van de wereld in bepaalde perioden); 3. Genealogieën van goden en wijzen; 4. Manu-tijdperken (dat zijn die tijdperken, waarin een manu, een oervader van de mensen, verschijnt); 5. Geschiedenis van de koninklijke geslachten. Van deze indeling wijken de afzonderlijke werken van de Puranen echter in meerdere of mindere mate af.

Ramakrishna: geboren in Karmarpukur op 18-2-1836, gestorven in Calcutta op 16-8-1886. Ramakrishna zegt door een visionair schouwen van God de overeenstemming van alle godsdiensten te hebben ingezien.

Ramanuja: Indiase filosoof, vertegenwoordiger van een Vedanta-school. Zie Vedanta. Hij leefde van ongeveer 1050 tot 1137.

Ramayana (Sanskriet: 'Rama's levensloop'): titel van een kunstepos uit India).

Saiva: vereerder van de hindoeïstische god Siva.

Samhita (Sanskriet: 'verzameling'): verzameling van geschriften in het algemeen, in het bijzonder die van de Veda.

Siva (Sanskriet: 'de goedertierene', 'vriendelijke'): één van de hoofdgoden van de Hindoes. Hij is de god van de vernietiging. Hij wordt afgebeeld, bekleed met een vacht, of naakt, als een met lijkenas

besmeurd asceet, met smerige, vervilte haren, een krans van doodskoppen en een derde oog op zijn voorhoofd. Hij is ook een extatisch danser. Zijn echtgenote is Parvati of Durga.

Tulsidas: geboren 1532, gestorven in Benares op 24-7-1623, schrijver van een nieuwe versie van de Ramayana, de Ramcarit-mana.

Upanisaden (Sanskriet: upa-ni-sad-, eigenlijk: het zich nederzetten aan de voeten van een ander, bij gelegenheid waarvan een vertrouwelijke mededeling wordt gedaan, vandaar ook: geheime leer): de Upanisaden zijn oud-Indiase theologisch-filosofische teksten, die sinds ongeveer 800 v. Chr. zijn ontstaan. Ze bevatten de vroegste filosofische speculaties van de Indiërs. Hierin treft men - vooral als een verdere ontwikkeling van de leer dat het vuur het levensdragende element is - de leer van de eenheid van atma en brahma aan, van de ziel van de enkeling en de ziel van het Al. Later wordt deze eenheidsleer door Badarayana in een filosofisch systeem samengevat. Dit systeem wordt dan de grondslag voor de latere scholen van de Vedanta. De jongere Upanisaden lopen door tot aan de periode rond 1500 na Chr. en verschillen ook inhoudelijk sterk van de oudere. De Oupnekhat, een latijnse vertaling in twee delen van A.H. Anquetil-Duperron (verschenen 1801-04) verkreeg een zekere vermaardheid door Arthur Schopenhauer, die door dit werk werd beïnvloed.

Vaisnava: vereerder van de hindoeïstische godheid Visnoe.

Valmfki: schrijver van het Indiase kunstepos Ramayana.

Vedanta (Sanskriet: 'Einde van de Veda'): oorspronkelijk de aanduiding van de literatuur van de Upanisaden; het hierin geleerde werd door de Indiase filosoof Badarayana in de Brahmasutra's gesystematiseerd. Bij deze Brahmasutra's werden talrijke commentaren geschreven, die qua uitleg sterk van elkaar afwijken en die in de vorm van diverse Vedanta-scholen zijn overgeleverd. De belangrijkste Vedanta-scholen en hun vertegenwoordigers zijn: (a) Advaita- ('Niet-tweeheid') Vedanta: de hoofdvertegenwoordiger van deze school is Sankara, hij houdt er een streng monistisch standpunt op na: atma en brahma, het individuele Zelf en de ziel van het Al zijn volledig identiek, (b) Visistadvaita- ('Niet-tweeheid van het onderscheidene') Vedanta, deze richting van de Vedanta wordt door Ramanuja als voornaamste figuur vertegenwoordigd. Volgens zijn leer zijn de onderling verschillende dingen van de wereld hierdoor tot een eenheid verbonden, dat zij allen bij elkaar het goddelijk lichaam vormen, (c) De Bheda-bheda- ('Verscheidenheid-Niet-verscheidenheid') Vedanta wordt vooral door Nimbarka vertegenwoordigd. Volgens deze leer onderscheiden de zielen zich enerzijds niet van God, doordat zij van hem afhankelijk zijn en uit hem zijn voortgekomen, maar anderzijds zijn toch de zielen naar hun aard eeuwig van God onderscheiden, (d) De Dvaita- ('Tweeheid') Vedanta, vooral door Madhva vertegenwoordigd, bevat een dualistische leer. **Visnoe** (volgens de Indiase interpretatie: 'de doordringende'): een van de hoofdgoden van de hindoes. Hij daalt steeds dan neer (avatara, 'neerdaling') wanneer recht en orde in de wereld weer hersteld moeten worden. De hindoes kennen tien klassieke Avatara's: vis, schildpad, everzwijn, mannetjesleeuw, dwerg, Rama met de bijl, Balarama, Krishna, Boeddha en Kalki, die als Avatara van de toekomst wordt verwacht. Visnoe wordt meestal met vier handen afgebeeld, waarin hij een knots, een mossel, een discus en een lotus draagt. Hij rijdt op de garoeda, een mythologische, slangendodende vogel door de lucht. Zijn echtgenote is Laksmi.

Vivekananda: geboren op 12-1-1863 in Calcutta, gestorven op 4-7-1902 in Belur Nath bij Calcutta. Hij verkondigde in 1893 op **het** eerste wereldcongres van godsdiensten de eenheid van alle religies. Hij was een leerling van Ramakrishna en richtte in 1897 de Ramakrishna-Zending op.

Register van namen, woorden en plaatsen

A

Aaing 93v.
acarya 45
advaita- vedanta 113 Adyar
14 Alpert, Richard 9 Altizer,
Thomas 27 Antroposofisch
Genootschap 101 Anquetil-
Duperron, A.H. 112 arca-
avatara 72 Arjuna 98 Arya
Samaj 8 asceet 43, 44, 67
asrama 43, 46, 110 atma
43,47, 54, 90, 112
Aurobindo, Yogi Sri 10
avatara 113

B

Baba Ram Das 9
Badarayana 112
Bach, Johann Sebastian 14
Balarama 113
Bankim 73
Beatles 10, 80, 83
beatniks 8
BelurNath 113
Benares 74, 112 Berlijn 101
Beyerhaus, P. 26, 38
Bhagavad gita 49, 51, 97v.,
100
Bhagwan 10, 80 Bhagwan
Das 9 bhakti 51 bhakti-yoga
80 bheda-bheda-vedanta
113 bija-mantra 92
Blavatsky, Heléna P. 7, 101
Boeddha 22, 58, 104, 110
boeddhisme 7, 46, 110
brahma 43,47,54,90,96,99,
112
brahmanas 40, 110
brahmanen 16,17,18,19,48,
101, 110, 111 Bombay
111 Buren, Paul van 27
brahma-sutras 58, 59, 112

C

Calcutta 77, 111, 113
Cidambaram 20 Cox, Harvey
27 creatieve intelligentie 90,
94

Crowley, Aleister 7

D

Darwin, C. 102
dharma 51

dialog 26v., 28, 30, 32v., 76
Direct-Action-Day 77 Divine
Light Mission 10, 80, 87
Divine Life Society 110
Dubois, Paul André 36, 37
Durga 46, 110, 112 Dvapara-
yuga 50 dvaita-vedanta 113

E

Eckankar 10 Esalen
10 evolutionisme
102

F

fantom 103

G

Gandhi, Mahatma 18, 72, 99
Ganges 100 garoeda 113
Gautama, Siddharta: zie
Boeddha geloften 49
Genève 28, 38 geweten
62 Glaser, Karl 45, 46
Glaserapp, H. von 48
gnostiek 7
godenbeelden, verering van
72 goeroe 44v.

Gonda, Jan 16,41,46,47,48,
49, 50, 92 Greenwich
Village 8 Gupta, Paul
97v.

H

Hacker, Paul 40, 51, 71, 72
Haeckel, E. 102 Hair,
(musical) 10 Hallesby, O. 39,
52, 67 Hamilton, Kenneth 27
Hamilton, Vail 92 handlezers
18 Hardin, Tim 86 Hare
Krishna 10, 80 Harrison,
George 10 Heesterman, Jan
C. 41, 42 Hesse, Hermann
44, 82 Hunt, David 97v.

I

inclusivisme 73, 74
indoe 40
International Society for
Krishna Consicousness 80

J

Jimnah, Mohammed Ali 77
Jones, Jim 104

K

kaartleggers
18 kabbala 7
Kali-yuga 51
Kalki 113
kalpas 50
karna 50
Kapilavastu 110 Karma
42, 53, 90, 102
Karmarpukus 111 kaste
42, 51, 111 Kerns, Ph.
105 Khalsa 49
kharagpur 77 Khyberpas
40 kluizenaar 43
Koestier, Arthur 91
Kohli, Waker 84 Koran
77
Krishna 50, 100, 113
Krishnamurti 10 Krta-
yuga 50 Krüger,
Hanfried 28 ksatriyas
111 Kusinara 100

L

Lahore 49
Laing, R.D. 82
Laksmi
Leary, Timothy 9 Lennon,
John 83 liefde van God (van
Christus) 32, 33

M

MacLane, Shirley 80 Madhva
113 Madras 18,22,73

Oxford 26

P

pandit 16, 111
Parapsychologie,
genootschap
voor 7 paria's 111 Parsi's
49, 111 Parvati 112 People's
Temple 104 Poona 80
Popper, K. 89 Potter, Philip
29 Prabhupada, Swami 10,
80 pūja 18, 20, 21, 93v., 95v.
puranas 47, 111

Q

quasi-monotheïsme 40

R

Rabindranath R. Maharaj 84
Radhakrishnan 58,59,72,73,
75

Maharaj Ji, goeroe 10,80,81,
87
Maharaj Nimcorola 9
Maharaj, Rabindranath R. 84
Maharishi Mahesh Yogi 10,
80, 88v., 92v, 100
Maitreya 10 Malnak 93
Malraux 37 mantra 80,
92,95 manu 111
Means, Pat 81, 93, 96
Melzer, Friso 44 Mexico
City 28 Mildenberger,
M. 88v. mleccas 51
moksa 43, 54
Moltmann, Jürgen 27
Murphy, Michael 10
mysticisme 7, 8, 67, 85

N

Nairobi 30 Nanak,
goeroe Narayana 96
nationalisme 72 neo-
hindoeïsme 71v. neo-
platonisme 7 New Delhi
Nicheren Soshu/Soka Gak-
kai 10 Nietzsche, F.
102 Nimbarka 113
Nimcorola, Maharaj 9

O

Ocott 102
oecumene 26, 28
Oldham, J.
olifant, gelijkenis van de 108
Orchard, R.K. 28 Oupnekhat
Rotach, Urs 83

Rajneesh Chandra Mohan 80
Rama 74
Rama met de bijl 113
Ramakrishna 8, 18, 111, 113
Ramanuja 20, 111, 113
Ramayana 48, 111, 112
Ramcaritmana 112
Ranganatha 19 reïncarnatie
42, 43, 85, 102 Renou, Louis
42 Rhodesië 38 rock 86
Rolling Stones 85

S

Sahib, Granth 49
Sai-Baba 107
Saivas 46, 111 San
Francisco 8
Sakyamuni 110
Sakyas 100 Samaj,
Arya 8 samhita 112
samphitas 41
Samsara 42

- samskaras 43
Sankara 48, 113
Sankaracharya 91
sastra 90
Satapatha-Brahmana
Scott, R. 93 Schelling 7
schepping 60, 102, 111
Scholl, A. 88v. Seibert,
Donna 96 Schopenhauer,
Arthur 7, 13, 112
Self Realisation Fellowship
15, 81 Siddharta 83, 110
Sikhs 49 Sindhoe 40 Singh,
Gobind 49 si va 20, 74, 110,
111 Siveranda, Swami 10, 80
Society for Psychical
Research 7 Sölle,
Dorothee 27 Sri
Aurubindo, Yogi 10
srinangam 19 Srivaisnavas
20 Steiner, Rudolf 101 sutras
41, 111 Svatmanirupana 48
Swami Sivenanda 10 Swami
Praphupada 10 Swami
Vivekananda 8, 73
syncretisme 31
- T**
Tamilnadu 20 Tantrisme 7,
46 Theosophische
Vereniging
(Theosophical Society) 7,
8, 14, 101, 102 Thomas,
M.M. 26, 29, 30 Tibetaanse
Dodenboek 9
transcendentale meditatie
(TM) 80, 85, 88v., 92v.
Treta-yuga 50 Triplicane 16
Tulsidas 74, 112
- U**
Unified Family 10
upadyaya
upanisadan 13, 41, 47, 75,
112
upanyana 43
Uppsala 29
- V**
vaisnavas 46, 50, 112 Valmiki
48, 112 Vallabhacarya 50
vaisyas 111
veda 40, 41, 43, 44, 45, 46,
48, 52, 111, 112 veda-
vratas 44, 45 vedanta 74,
111, 112, 113 vegetarisme
85 Venanda Society 8
- Vermaat, J.A.E. 27, 28
Vishnu 8,20,21,50,97, 112,
113
Visisadvaita-vedanta
Vivekanandu, Swami 8, 73,
113
- W**
Walker, B. 46 Watts,
Alan 10 81 Wead, D.
105 Wedergeboorte 33,
57v. Weil, Andrew 81
Wilder Smith, A.E. 38
- Y**
yoga 7, 47, 85, 98, 100
Yogananda, Pramahamsa 80,
87
Yogi Sri Aurobindo 10
YunMen 81
- Z**
zelfverbetering 55
zelfvergoddelijking 57
Zen 10, 81
zielsverhuizing 42, 32, 54,
57,
90, 102
Zoroaster 111